T. C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ: ŞANLIURFA VE HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

İbrahim ÇELİK

ŞANLIURFA-2022

T. C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ: ŞANLIURFA VE HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

İbrahim ÇELİK

Danışman

Doç. Dr. Abdullah TAŞTEKİN

ŞANLIURFA-2022

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Abdullah TAŞTEKİN danışmanlığında, İbrahim ÇELİK'in hazırladığı "Büyükşehir Belediyelerinin Sosyal Hizmet Faaliyetleri: Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyesi Örneği" konulu bu çalışma 24/10/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

□ Oybirliğiyle / □ Oy çokluğu ile

İmza

Danışman	: Doç. Dr. Abdullah TAŞTEKİN	……..
Üye	: Dr. Öğr.Üyesi Mehmet SARITÜRK	……..
Üye	: Dr Öğr. Üyesi Ahmet TERZİOĞLU	……..

Bu tezin Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında yapıldığını ve enstitümüz kurallarına göre düzenlendiğini onaylarım.

Prof. Dr. Şevket ÖKTEN

Enstitü Müdürü

Bu çalışma: ……. Tarafından Desteklenmiştir.

Proje No : ……

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

	T.C. **HARRAN ÜNİVERSİTESİ** **TEZLİ YÜKSEK LİSANS**	**Doküman No** :	HRÜ-KYS-FRM-015
		Yayın Tarihi :	24/10/2022
		Revizyon No :	
ORİJİNALLİK RAPORU ve BEYAN FORMU		**RevizyonTarihi** :	
		Sayfa No :	3 / 129

ÖĞRENCİNİN	
Öğrenci No	195232004
Adı / Soyadı	İbrahim ÇELİK
Anabilim Dalı/Programı	Kamu Yönetimi / Tezli Yüksek Lisans
Tez Konusu	Büyükşehir Belediyelerinin Sosyal Hizmet Faaliyetleri: Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyesi Örneği

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen yüksek lisans tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 132 sayfalık kısmına ilişkin, 24.09.2022 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 19'dur. Ayrıca yüksek lisans tez çalışması hiçbir blok kopyalama içermemektedir.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,

2- Kaynakça hariç

3- Alıntılar hariç/dâhil

4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesini ve Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez çalışması Orijinallik Raporu alınması ve kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

24/10/2022

Hazırlayan Öğrencinin İmzası

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım.

Doç Dr. Abdullah TAŞTEKİN

(İmzası)

ÖZET

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ: ŞANLIURFA VE HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

ÇELİK, İbrahim

Yüksek Lisans Tezi

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Abdullah TAŞTEKİN

Ekim, 2022, 113 sayfa

Günümüzde devlet yönetimlerinin genel politikaları arasında önemli bir yere sahip olan sosyal politika hizmetleri, merkezi idareler ile birlikte yerel yönetim idarelerince etkin şekilde sürdürülmektedir. Yerel yönetim kuruluşları özellikle de belediye idareleri vatandaşa en yakın kuruluşlar olarak çağın koşullarını ve yerel toplum özelliklerini dikkate alarak sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmektedir. Dünyada sosyal ve ekonomik düzeyi gelişmiş devletlerin, yerel yönetim sistemleri incelendiğinde sosyal hizmet faaliyetlerinin sunulan hizmetler içinde payı yadsınamaz bir gerçektir. Ülkeler ve kentler arası göç hareketleri, kent nüfuslarının artışı, sanayileşmenin artması ile birlikte ortaya çıkan yeni sorunlar yerel yönetimler özelinde belediyelerinin sosyal hizmetler alanda çeşitli politikalar geliştirmesi ve var olan politikaları çeşitlendirmesini zorunlu kılmıştır. Türkiye'de belediye yönetimleri son yıllarda sosyal politikalar dâhilinde önemli sosyal hizmet faaliyetleri yürütmektedir. Belediyeler yürüttüğü sosyal hizmet faaliyetleri ile merkezi idarelerin ulaşamadığı ve yetersiz kaldığı alanlarda oluşturmuş olduğu sosyal hizmet modellerini vatandaşların hizmetine sunmaktadır. Bu çalışmada yerel yönetim sistemleri, sosyal politika, sosyal hizmet kavramları detaylı açıklanmış, Türkiye'de büyükşehir belediyeleri tarafından yürütülen ve sosyal hizmet faaliyetlerinin sağlandığı temel gruplar olan; kadın, yaşlı, engelli, yoksul, göçmen ve çocuklara yönelik hizmetler genel olarak değerlendirilip akabinde Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal

hizmet faaliyetleri incelenmiştir. Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetlerinde önemli bir yere sahip olan kadınlara, göçmenlere, yaşlılara, çocuklara, engellilere ve yoksullara yönelik yürütülen hizmet modelleri derinlemesine incelenerek değerlendirilmiş olup sosyal ve ekonomik düzeyi birbirine benzer olan her iki ilin belediyecilik hizmet faaliyetleri faaliyet raporlarında belirtilen istatistikler kapsamında karşılaştırmıştır. Nitel analiz tekniklerinden, doküman analizi yöntemi kullanılan çalışmada, Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin 2019-2021 yılları arasında sosyal hizmet faaliyetleri, 2019-2021 faaliyet raporları ve çeşitli akademik kaynaklar incelenerek hazırlanmıştır.

Bu çalışma ile Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyeleri özelinde diğer belediyelere, sosyal hizmet faaliyetlerinde akademik destek sağlayacağı, bu alanda yapılan çalışmaların süreklilik sağlanmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Çalışma neticesinde Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal politika ilkesi çerçevesinde önemli hizmetlerin sürdürüldüğü görülmüş olup toplumda dezavantajlı kesimlerin yaşam standartlarını yükseltmek için mevcut yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerinin, çağın koşullarına göre güncellenmeleri ve işlevsel hale getirilmeleri gerektiği izlenimi oluşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Belediyeler, Sosyal Politika, Sosyal Hizmetler

ABSTRACT

SOCIAL WORK OF METROPOLITAN MUNICIPALITIES ACTIVITIES: THE CASE OF ŞANLIURFA AND HATAY METROPOLITAN MUNICIPALITY

ÇELİK, İbrahim

Master's Thesis

Department of Public Administration

Advisor: Assoc. Prof. Abdullah TAŞTEKİN

October, 2022, 113 pages

Today, social policy services, which have an important place among the general policies of state administrations, are decisively maintained by local government administrations together with central administrations. Local government organizations, especially municipal administrations, as the closest organizations to the citizen, carry out social work activities taking into account the conditions of the era and the characteristics of the local community. When the social and economic level of the developed states in the world and the local government systems are examined, the share of social service activities in the services provided is an undeniable fact. Countries and cities migration to urban population growth, industrialization, in particular the municipalities of new issues that arise with the increase of local governments to develop policies in the field of social services and the diversification of the various existing policies are required to. Municipal governments in Turkey have been carrying out important social service activities within the framework of social policies in recent years. Municipalities offer social service models that they have created in areas that the central administrations cannot reach and are insufficient with the social service activities they carry out to the service of citizens. In this study,local management systems, social policy, explained in detail the concepts of social work, and social activities carried out by metropolitan municipalities in Turkey are provided where the basic groups; women, elderly, disabled, the poor, immigrants, and generally of Hatay and şanlıurfa

municipality services for children and subsequently evaluated the social service activities of the Metropolitan Municipality were examined. Şanlıurfa and Hatay Metropolitan Municipality, which has an important place in the social service activities of women, immigrants, the elderly, children, the disabled and the poor service models aimed at in-depth and have been evaluated by examining the social and economic levels that are similar to each other in each province of the municipality of statistics that are specified in the service activities comprised within the scope of the annual report. In the study, which uses document analysis method from qualitative analysis techniques, social service activities of Şanlıurfa and Hatay Metropolitan Municipalities between 2019-2021, 2019-2021 activity reports and various academic sources have been prepared by examining.

With this study, it is thought that it will provide academic support to other municipalities, especially Şanlıurfa and Hatay Metropolitan Municipalities, in social service activities and will help to ensure the continuity of the studies carried out in this field. As a result of the study; Sanliurfa and Hatay Metropolitan Municipality key services are carried out within the framework of social policy where the policy is seen to raise the living standards of disadvantaged groups in society and current social service activities conducted, the age should be brought up to make it more functional and updated according to the conditions of the impression formed.

Keywords: Local Governments, Municipalities, Social Policy, Social Services

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ: ŞANLIURFA VE HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI II

ORİJİNALLİK RAPORU ve BEYAN FORMU III

ÖZET IV

ABSTRACT VI

İÇİNDEKİLER VIII

KISALTMALAR XIII

TABLOLAR LİSTESİ XIV

ŞEKİLLER LİSTESİ XV

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURUMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI, TANIMI VE TÜRLERİ 4

1.1.1. Yerel Yönetimlerin Varlık Nedeni 5

1.1.1.1. Toplumsal Nedenler 5

1.1.1.2. Demokratik Nedenler 6

1.1.1.3. Yönetsel Nedenler 6

1.1.2. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi 7

1.1.3. Yerel Yönetim Türleri 9

1.1.3.1. İl Özel İdaresi 9

1.1.3.2. Köy 11

1.1.3.3. Belediye (Büyükşehir Belediyesi) 12

1.1.3.3.1. Büyükşehir Belediyelerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları 12

1.1.3.3.2. Büyükşehir Belediyesinin Organları 13

Büyükşehir Belediye Encümeni 14

1.1.3.3.3. Büyükşehir Belediyelerinin Gelir ve Giderleri 14

İKİNCİ BÖLÜM

BELEDİYELERİN SOSYAL DEVLET İLKESİ BAĞLAMINDA SORUMLULUKLARI

2.1. SOSYAL POLİTİKA, SOSYAL DEVLET KAVRAMLARI 17

2.2. SOSYAL HİZMETLER KAVRAMI 18

2.3. SOSYAL YARDIM KAVRAMI 22

2.4. BELEDİYELERİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE AMAÇLARI 25

2.4.1. Sosyal Belediyecilik Kavramı 26

2.5. TÜRKİYE'DE BELEDİYE İDARELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİNİN HUKUKİ DAYANAKLARI 28

2.5.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda Belediyelerin Sosyal Hizmet Görevleri 28

2.5.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda Büyükşehir Belediyelerinin Sosyal Hizmet Faaliyetleri 31

2.6. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ 32

2.6.1. Büyükşehir Belediyelerinin Kadın Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 33

2.6.2. Büyükşehir Belediyelerinin Çocuk Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 36

2.6.3. Büyükşehir Belediyelerinin Gençlere Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 40

2.6.4. Büyükşehir Belediyelerinin Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 43

2.6.5. Büyükşehir Belediyelerinin Yoksul Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 46

2.6.5.1. Gıda Desteği Hizmetleri 47

2.6.5.2. Barınma Hizmetleri 48

2.6.5.2 Meslek Edindirme Kursu Hizmetleri 48

2.6.5.3. Nakdi Yardım Hizmetleri 49

2.6.6. Büyükşehir Belediyelerinin Engelli Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 49

2.6.7 Büyükşehir Belediyelerinin Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 54

2.7. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİNDE YAŞANAN TEMEL SORUNLAR 58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞANLIURFA VE HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ

3.1. METODOLOJİ 61

3.1.1. Araştırmanın Amacı 61

3.1.2. Araştırmanın Önemi 62

3.1.3. Araştırmanın Kapsamı 63

3.1.4. Araştırmanın Yöntemi 63

3.1.5. Araştırmada Şanlıurfa Büyükşehir ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin Sosyal Hizmet Faaliyetleri Olarak Belirlenme Nedeni 63

3.2. ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 64

3.2.2. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin stratejik planında yer alan hedefleri ise şu şekildedir (ŞBSP, 23-24): 65

3.3. ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ 66

3.3.1 Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Yoksul Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri: 67

3.3.1.1. Temel Gıda Desteği 68

3.1.1.2. Barınma ve Giyim Yardımları 69

3.1.2. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Kadın Ve Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 70

3.1.2.1. Hamarat Eller Çarşısı 72

3.1.2.2. El Sanatları Merkezleri 73

3.1.2.3. Kadın Destek Merkezleri 73

3.1.3. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Engelli Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 75

3.1.4. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 76

3.1.5. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 77

3.1.5.1. Göçmen Bilgilendirme ve Koordinasyon Merkezi 79

3.1.5.2 Yenice Toplum Merkezi 79

3.1.5.3. Süleymaniye Toplum Merkezi 80

3.1.5.4. Göçmen Kadınlar İçin Sağlık ve Destek Merkezi 80

3.1.5.5. Sığınmacı Vatandaşlara Yönelik Gıda Desteği 80

3.1.6. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Salgın Dönemi Sosyal Hizmet Faaliyetleri 81

3.4. HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 81

3.4.1. Hatay Büyükşehir Belediyesinin Misyonu, Vizyonu ve Hedefleri 82

3.5. HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ 82
3.5.1. Yoksul Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 84
3.5.1.1. Sosyal Doku Birimi 84
3.5.1.2. Hatay Kart Hizmeti 85
3.5.1.3. Sosyal Market Birimi 86
3.5.1.4. Aşevi Hizmetleri 87
3.5.2. Hatay Büyükşehir Belediyesinin Kadın ve Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri: 87
3.5.3. Hatay Büyükşehir Belediyesinin Engelli Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 89
3.5.4. Hatay Büyükşehir Belediyesinin Yaşlı Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 90
3.5.5. Hatay Büyükşehir Belediyesinin Sığınmacıları Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri 91
3.5.5.1.Türkçe Dil Eğitimi 92
3.5.5.2. Gıda Desteği 92
3.5.5.3. Meslek Edindirme Kursları 92
3.5.5.5. Aile Danışmanlığı Hizmeti 92
3.5.6. Hatay Büyükşehir Belediyesi Covid-19 Salgını Dönemi Hizmetleri 93
3.6. ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYALHİZMET FAALİYETLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI 93
SONUÇ VE ÖNERİLER 99
KAYNAKÇA 102

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
BB	Büyükşehir Belediyesi
ABGEP	Avrupa Birliği Göç Entegrasyon Projesi
HBB	Hatay Büyükşehir Belediyesi
KDM	Kadın Destek Merkezi
KKM	Kadın Kordinasyon Merkezi
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
ŞBB	Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği
TDBB	Türk Dünyası Belediyeler Birliği
UNİCEF	Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu
YADES	Yaşlı Destek Sistemi

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: ŞBB Teşkilat Şeması 67

Tablo 2: Kadın Kültür ve Destek Merkezi Faaliyetler 73

Tablo 3: Teşkilat Şeması 84

Tablo 4: Sosyal Yardım Kartları 87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Gıda Yardımı 70

Şekil 2: Barınma Yardımı 71

Şekil 3: Hamarat Eller 74

Şekil 4: El Sanatları Merkezi 74

Şekil 5: Kadın Destek Merkezi 75

Şekil 6: ŞBB Entegrasyon Hizmet Şeması 79

Şekil 7: Sosyal Doku Birimi 86

Şekil 8: Sosyal Market Birimi 88

Şekil 9:Aşevi 88

Şekil 10: Hatay Büyükşehir Belediyesi Engelli Merkezi 91

GİRİŞ

İnsanlık tarihi incelendiğinde, insanların topluluklar halinde yaşamaya başlaması ile birlikte sosyal sorunlar ortaya çıkmış ve günümüze kadar devam etmiştir. Toplumların karşılaştığı bu sorunlar, belirli bir dönem aile, akraba ve dini kurumlar aracılığı ile karşılanmaya çalışılsa da toplumu birçok alanda etkileyen Sanayi Devrimi ile birlikte sosyal sorunların çözümünde yeni mekanizmalar oluşturulmasını zorunlu kılmıştır.

Sanayi Devrimi ile birlikte kırsal kesimden kentlere göçler artmış, toplumların birçoğunda üretim araçları değişmiş, kent kavramının önemi artmış, toplumların sorun ve talepleri çeşitlilik kazanmıştır. Bu sorunların çözümleri için oluşturulan ve devlet politikası haline getirilen sosyal politikalar ile devletler tarafından, toplumsal yaşamda sorunlar azaltılarak toplumların sosyal yaşamları güvence altına alınmak istenmiştir. Bu doğrultuda Sanayi Devrimi'nin getirmiş olduğu yeniliklerden olumsuz etkilenen ve bazı sosyal sorunları yaşayan devletlerin 19. yüzyıldan itibaren sosyal politika hizmetlerini, yönetimsel fonksiyonlarının temel ilkesi haline getirmişlerdir. Devletlerin uyguladıkları sosyal politika ilkeleri ekonomik ve sosyal durumlar neticesinde çeşitli dönemlerde değişikliklere uğramıştır (Bedir, 2013: 18).

Toplumların üretim anlayışı ve kullandıkları üretim araçlarının değişimi ile birlikte toplumda yaşayan bireyler arası ilişkiler çok boyutluluk göstermiş, toplu yaşam kültürü değişmiş, kentlerin nüfusu yükselmiş, bu yeni yaşam standartları ile birlikte toplumsal yaşamda birçok yeni sorun oluştuğu görülmüştür. Bu sorunlar sosyal devlet anlayışının oluşmasına ve yaygınlaşmasına kaynaklık etmiştir. Sanayileşmenin yaygınlaşması ve toplumların üretim metotların değişmesi ile birlikte ortaya çıkan problemlerden biri, işçilerin temel sorunları olmuştur. Devlet yönetimleri işçilerin karşılaşmış oldukları problemleri çözmek amacı ile çeşitli politikalar oluşturarak bu sorunları ortadan kaldırmayı ve ekonomide sürekliliği sağlamayı gaye edinmişlerdir. Bu sorunları devlet yönetimleri, sosyal politika uygulamaları ile çözüme kavuşturmuşlardır (Özdemir, 2004: 146).

Sosyal politika hizmetlerinin uyuglanmasında ve yaygınlaştırılmasında, merkezi yönetimlerin dışında yerel yönetimlerinde önemli katkısı bulunmaktadır. Vatandaşlara

en yakın kamu kurumu olma avantajı bulunan yerel yönetimlerin, sosyal sorunların çözüme kavuşturmak için uyguladığı çeşitli sosyal politika hizmetleri bulunmaktadır. Dünyada yerel yönetimlerin yüzyıllara dayanan bir geçmisi olmasına rağmen, sosyal politika alanındaki etkinliğinin 1980'li yıllardan sonra başladığı bilinmektedir. 1980'li yıllrdan sonra dünyada meydana gelen ekonomik politik değişimler; globalleşme, Avrupa Birliği süreci ve yerelliği güçlendiren olaylar ile yerel yönetimlerin etkinlik alanı daha da genişlemiştir. Bu doğrultuda sadece merkezi yönetimler tarafından yerine getirilen sosyal politika hizmetleri, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından da uygulanmıştır. Yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamaları birçok ülkede farklı hizmet başlığı altında sürdürülmektedir.

Yerel yönetimlerin sosyal politika ve sosyal belediyecilik nezdinde, sosyal hizmet faaliyetlerinin uygulanmasında en önemli kurum, belediyelerdir. Türkiye'de belediyelerin 1970'li yıllarda toplumcu belediyecilik olarak adlandırılan anlayış dâhilinde İstanbul, İzmir, Ankara illerinde çeşitli sosyal hizmet faaliyetleri uygulanmıştır. 1980'li yıllardan itibaren Türkiye'nin ortaya koyduğu neo-liberal politikalar çerçevesinde, merkezi idarelerin sosyal politika hizmetlerinde belirli bir seviyeye ulaştığı ve yerel yönetimlerin sosyal politika alanında etkin çalışmalar yürüttüğü bilinmektedir. Türkiye'de yerel yönetimlerin sosyal politikalar nezdinde oluşturulan sosyal hizmet faaliyetlerinde önemli değişikliklerden biri de 1994 yılı seçimleri sonrasında Refah Partili Belediyelerin başta İstanbul, Ankara, Kayseri gibi kentlerde yürütmüş olduğu çalışmalar olmuştur. Bu çalışmalar, yerel yönetimlerin sosyal hizmet faaliyetlerinin çeşitlenmesine yol açmıştır. Belediyelerin sosyal hizmet faaliyetleri, ilk uygulama döneminde yoksul vatandaşlara sadece gıda ve giyim desteği sunarken, sonraki süreçte eğitim, kültür, sanat, sağlık alanlarında çeşitli sosyal hizmet modelleri geliştirilerek vatandaşların hizmetine sunmuştur. 2000'li yıllar itibari ile belediyeler, klasik belediye hizmetine ek olarak insanların günlük sosyal yaşantısına katkı sağlayacak birçok sosyal hizmet faaliyetini etkin şekilde uygulamıştır (Ersöz, 2011: 73-79).

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde; Türkiye'de yerel yönetimlerin tarihi, yerel yönetimlerin kuruluşu, yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları ve yerel yönetimlerin teşkilat yapısı incelenmiştir. İkinci bölümde; belediyelerin sosyal hizmet faaliyetleri ile ilişkili olan sosyal devlet, sosyal politika,

sosyal hizmet, sosyal yardım kavramları detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Şanlıurfa ve Hatay illerinin coğrafi konumu, demografik yapısı, ekonomik potansiyeli açıklanmış olup Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin kuruluşu, misyonu-vizyonu belirtilerek bu iki büyükşehir belediyesinin yoksullara, engellilere, kadınlara, çocuklara ve sığınmacılara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri ele alınarak her iki büyükşehir belediyesinin sosyal hizmet faaliyetleri karşılaştırılmıştır.

Bu çalışma ile sosyal politika ilkesinin, belediyecilikteki hizmet aracı olan sosyal hizmet faaliyetlerinin uygulama yöntemleri, farklı belediyelerin hizmetleri bağlamında incelenmiş, sosyo-ekonomik standartları birbirine yakın olan Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetleri çeşitli argümanlarla değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURUMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI, TANIMI VE TÜRLERİ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 127. Maddesi yerel yönetimleri, halkın bulunduğu mevkide müşterek ihtiyaçlarının görülmesi amacıyla oluşturulan ve yerelde seçimle işbaşına gelen kurum olarak tanımlamaktadır. Anayasada yerel yönetimlerin tanımı, anayasanın 127. Maddesinde tanımlandığı gibi, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda da yerel yönetim türlerinden olan belediyelerin, yerelde vatandaşlara en yakın hizmet sunun kurumlar olarak nitelendirilmiştir (Tunç, 2019: 257). Yerel yönetimlerin anayasada yapılan tanımlar dışında da birçok farklı tanımın olduğu görülmektedir. Yerel yönetim, karar alma organları halk tarafından seçilen ve kanunlarca belirlenen, bazı hizmetleri sunabilmeleri adına idari, siyasi ve mali yetkilerle donatılmış, idari ve mali özerkliğe sahip kamu otoriteleridir, şeklinde tanımlanmıştır (Keleş, 2000: 19-20).

Yerel yönetimler, hizmetlerini adem-i merkeziyetçilik ilkesi çerçevesinde yerine getirmektedir. Adem-i merkeziyetçilik, hizmetlerin yerinden sağlanması esasına dayanmaktadır. Yerel yönetimlerin hizmet modellerinde yerelin tüm dinamiklerini değerlendirerek hizmet etmesi ve hizmet sağladığı kitleye kolay ulaşması yerelin yönetimlerin özelliklerindendir. Yerel yönetim kurluşlarının halka kolay ulaşması gibi halkın da şikâyet ve taleplerini yerel yönetim kuruluşlarına kolay iletmesi, yerel yönetimlerin bir diğer özelliğidir. Yerel yönetimler yerelde, kamu görevlerini yürütmekle yükümlü kamu tüzel kişilikleridir (Kaman, 2020:79).

Yerel yönetimler, demokrasi bağlamında değerlendirildiğinde önemli bir unsur olduğu bilinmektedir. Demokrasilerde yerel yönetim seçimlerine vatandaşların katılım sağlaması, demokratik kültürün oluşması ve gelişiminde önemli bir rol taşımaktadır. Demokrasinin ana unsurlarından olan yerel yönetimler, günümüzde her geçen gün önemi artan kurumlardır (Belli, 2016:23).

Yerel yönetim kavramı değerlendilirken üzerinde durulması gereken bir diğer husus, yerel yönetimlerin merkezi yönetim ile olan ilişkisidir. Yerel yönetimlerin merkezi yönetim ile ilişkileri değişen koşullar içerisinde, ekonomik, toplumsal ve siyasal siyasal yapıların etkileşimleri sonucu oluşmuştur (Parlak, 2015:117-134).

Devletlerin tarihi, toplumsal ve siyasal yapıları değişiklikler arz ettiğinden yönetim biçimleri ile merkezi idarenin yerel yönetimlerle ilişkileri de farklı şekiller almaktadır. Yerel yönetimlerin oluşturulma amacı, yerel düzeyde yapılacak hizmetlerin nitelikli olarak vatandaşa sunulmasıdır. Ulusal nitelikli birtakım hizmetlerin uygulanmasında ise merkezi yönetimin varlık nedeni olarak değerlendirilmektedir. Merkezi yönetim ve yerel yönetim birimlerinin beraber hizmet sunmaları, bu iki yapı arasında bir hiyerarşinin oluşmasını zorunlu kılmaktadır. Bu hiyerarşi doğrultusunda Türkiye'de merkezi yönetim sahip olduğu yetkiler nezdinde yerel yönetimlerin üstünde yer almaktadır (Sezer ve Vural, 2010: 207). Kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde yerel yönetimlerin, merkezi yönetimler ile olan ilişkisi kamu yönetimi bağlamında önemlidir. Yerel yönetimlerin kamusal hizmetleri sağlamasında merkezi yönetim ile birlikte yürütüğü hizmetler bulunmaktadır (Örnek, 1994: 138).

1.1.1. Yerel Yönetimlerin Varlık Nedeni

Çağımızda birçok ülkede var olan yerel yönetimlerin varlık sebeplerini toplumsal, demokratik ve yönetsel olarak sıralamak mümkündür (Keleş, 2014: 25-29).

1.1.1.1. Toplumsal Nedenler

Kentler, insan topluluklarının çeşitli olduğu, hizmet ve sanayi faaliyetlerin yoğun yaşandığı alanlardır. Kentlerin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde sanayi ve teknolojik yenilikler önemli etken olmuştur. Sanayi ve teknolojide yaşanan bu gelişimler, kentleşmeyi ve yerel yönetimlerin gelişmesini sağlamıştır (Yılmaz, 2019: 121).

Devletlerin tüm yurttaşları ilgilendiren genel politika, dış ilişkiler, eğitim, güvenlik, ekonomi gibi başlıkları ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, merkezi yönetimlerin sorumluluğu altındayken; vatandaşların kendi yaşamsal alanlarında öncelikleri olan ulaşım, barınma, sosyal hizmetler, kısmen eğitim ve sağlık hizmetleri yerel sınırlar içinde yerel yönetimlerin hizmet alanına girmektedir (Aydın, 2012: 141-142). Yerel yönetimler, merkezi yönetim kuruluşlarının ulaşamadığı alanlarda yerindelik ilkesini esas alarak hızlı çözümler ve politikalar geliştirerek vatandaşların sorunlarına çözümler sağlamakta ve taleplerini ivedilikle yerine getirmektedir. Böylece vatandaşların memnuniyet oranı yükselmekte, vatandaşların demokratik katılım oranı artmaktadır (Keleş, 2014:28).

1.1.1.2. Demokratik Nedenler

Yerel yönetimlerin, vatandaşlara kamu hizmeti sunan en yakın kurumlar olması, yönetim organlarının seçimlerle belirlenmesi ile yerelde yaşayanların siyasal katılımının sağlanması, demokrasinin yaygınlaşması, siyasal kültürün gelişmesi bağlamında önemli bir yere sahiptir. Demokrasinin yaygınlaşması ve siyasal kültürün gelişmesinde, toplumu oluşturan tüm kesimlerin temsil edilmesi ve karar alma sürecinde katılımın sağlanması temel unsurlardandır. Bu doğrultuda, yerel yönetimler aracılığı ile yerel demokrasinin gelişmesi, ulusal düzeyde de demokrasinin gelişmesine katkı sağlayacaktır (Belli, 2017: 84).

Yerel yönetimler, değişen dünya şartlarına göre sürekli yenilenmektedir. Nitekim yönetimler, yerel demokrasinin geliştirilmesi ve yerelde vatandaşarın kamusal yönetimde söz sahibi olması için çeşitli modeller geliştirmektedir. Bu çerçevede oluşturulan kent konseyleri modeli, yerel demokrasi için önem arz etmektedir. Kent konseyleri, Birleşmiş Milletler'in 1992 Rio Yeryüzü Zirvesi'nde ön plana çıkan ve Yerel Gündem 21 ismiyle uygulamaya konulan oluşumun Türkiye'deki kent konseyleri olarak yer bulmuştur. Türkiye'de kent konseyleri, kent kimliğinin korunması, yerelde sürüdürebilir kalkınmanın sağlanması, sivil toplum kuruluşları ile paydaş çalışmaların sürdürülmesi, sosyal yardımlaşma gibi yerinden yönetim ilkeleri çerçevesinde hizmetlerini sürüdürmektedir (Önder ve Güler, 2016:883).

1.1.1.3. Yönetsel Nedenler

Kamu hizmetlerinde etkinlik sağlayabilmek açısından bir dengeye ihtiyaç vardır. Bu etkinliğin sağlanabilmesi için; yerel yönetimler, merkezi yönetimlere göre daha sınırlı bir alanda hizmet verirler ve merkezi yönetimin idari vesayetinde bulunur (Tortop 2016: 76). Yerel yönetimlerin yerelde vatandaşlara en yakın kamu hizmeti sunan kuruluşlar olması hasebiyle, vatandaşların sorun ve taleplerini, yerelin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak gerekli hizmetleri sağlamaktadır. Bu hizmetlerin yerine getirilmesinde, hizmet bölgelerinde yaşayan vatandaşlara gerekli hizmet modelleri sağlanmasında bazı gerekli koşullar vardır. Bu koşulların başında yerel yönetimlerin hizmet sağlayıcı sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir. Yerel yönetimlerin hizmet alan ve sınır büyüklüğünün, en doğru şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Merkezi yönetim tarafından sağlanılan kamusal hizmetlerin mali

açıdan merkezi idareye büyük getirmesi, yerel yönetimlerin, merkezi yönetim tarafından sağlanılan bazı kamusal hizmetlerin yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesine yol açmıştır (Kaman, 2020:79).

Yerel yönetimlerin bir diğer önemli fonksiyonu ise kamu hizmetleri etkinliğidir. Kamu hizmetlerinin ekonomik etkinliğinin temeli ekonomik işlevselliğe dayanır. Yerel yönetimlerin birçok fonksiyonu vardır. Bu fonksiyonlar çalışmanın ilgili bölümünde açıklanmıştır. Yerel yönetimlerin kurumsal yapısı ve hizmet modelleri ile merkezi idarenin yerelde kırtasiyeciliğin azaltılmasında, sorunların hızlı çözümünde ve kendi mali olanaklarını kendi sınırları içerisinde özerk olarak kullanarak vatandaşların sorun ve taleplerinin çözümünde etkin bir görev üstlenmektedir.

Yerel yönetimler vatandaşların talep ve sorunlarının çözümünde merkezi yönetime bağlı kuruluşlarla birlikte ortak politikalar ve hizmet modelleri sunabilmektedir. Yerel yönetimlerin kamu hizmet etkinliklerinde bir diğer önemli işlevi ise sivil toplum kuruluşları aracılığıyla vatandaşlara sunulan hizmet modellerinde ortak politikalar üretmesidir (Tortop vd., 2006: 39).

1.1.2. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı Devleti'nde, günümüzdeki yerel yönetim birimlerine Tanzimat öncesi dönemde rastlanılmamaktadır. Yerel düzeyde kadılık müessesi gibi birimler, yerel hizmetleri yerine getirmekteydi. Günümüzde ilçelere benzetebileceğimiz kazaların yönetimi kadılar tarafından sağlanır; kadılar hizmet bölgelerinde yargısal ve merkezin temsilcileri olduğu gibi, aynı zamanda da belediye başkanları gibi çeşitli hizmetleri yürütmekteydi. Kazalarda kadılık makamı hem adli işleri yürüten makam hem de belediye binası gibi hizmet sağlamaktaydı. Kadıların yerel düzeyde belediye işlerinden sorumlu muhtesip isimli yardımcıları bulunmaktaydı. Muhtesibler, kadı adına çarşı ve pazar fiyat kontrollerini sağlar, gerekli denetimleri yapardı. Muhtesiplerin yürütmüş olduğu iş ve işlemler günümüzde belediye zabıtalarının yürütmüş olduğu hizmetlerle benzerlik göstermektedir (Eryılmaz, 2012: 230-232). Osmanlı Devletin'de kadılık müessesesi dışında, yerel hizmetlerin sağlanmasında vakıfların da önemli rolü olmuştur. Osmanlı'da yerel düzeyde vatandaşların ortak sorun ve taleplerleri vakıflar aracılığı ile karşılanmaktaydı (Aydın, 2015: 424). Osmanlı Devleti'nde uzun yıllar

yerel hizmetler kadılık müessesi, loncalar ve vakıflar tarafından sürdürülmüş, şehirlerin yönetim organlarını yerel halkın oluşturması ve idari ve mali açıdan özerk bir hale gelmeleri Tanzimat döneminde olmuştur (Ünal, 2011: 241). Tanzimat döneminde 1858 yılında Altıncı Daire-i Belediye kurulmuş, İstanbul'da Beyoğlu ve Galata semtleri, bu belediye teşkilatının sınırları içersinde yer almıştır. Yeni kurulan belediye teşkilatı batı tipi yönetim teşkilatlanması örnek alınarak oluşturulmuştur. Batı tipi bir belediye teşkilatlanması çerçevesinde İstanbul'da, Beyoğlu ve Galata semtlerini 1869'da çıkarılan "Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi" ile belediye teşkilatı tüm İstanbul'a yaygınlaştırılmış ve "İstanbul Şehreminliği Teşkilatı" iki kademeli bir yapıya dönüştürülmüştür. Bu bağlamda federatif bir yaklaşımla alt seviyede, "Altıncı Daire" benzeri, çeşitli semtlerin yerel yönetimlerinden sorumlu on dört daire vardı. Diğer taraftan üst konumda ise, belediye başkanı (şehremini) ve belediye meclisi (Şehremaneti Meclisi)'nin yanında Şehremininin riyasetinde, on dört belediye dairesinin reislerinden ve her biri meclis üyeleri arasından seçilen, üçer üyeden müteşekkil "Cemiyet-i Umumiye" bulunmaktaydı (Keleş, 2000:125-126). Tanzimat dönemi sonrasında çıkarılan 1876 Anayasası'nda, İstanbul ve taşrada olmak üzere belediyelerin, seçimler aracılığı ile oluşturulan meclislerce yönetilmesi hususu ön palana çıkmaktaydı. Bu meclislerin yapı ve organına yönelik gerekli düzenlemeler yapma amacı ile 1876'yılında çıkarılan Vilayet Belediye Kanunu, tüm vilayet ve kasabada belediye teşkilatı kurulmasını öngörmekteydi. Bu kanuna göre taşrada kurulacak her belediye teşkilatı; başkan, belediye meclisi ve Cemiyet-i Belediye olmak üzere, üç organdan oluşacaktı. Belediye başkanının atamasını, belediye meclisi üyeleri arasından hükümet yapacak, belediye meclisi üyelerini halk seçecek, "Cemiyet-i Belediye" belediye meclisinin ve yerel idare meclisinin birleşiminden oluşacaktı (Ünal,2011: 244). Osmanlı Devleti'nin belediye yönetimleri hususunda Tanzimat döneminde çeşitli yasal düzenlemeler yapılsa da günümüzdeki belediyelerin yönetim sistemlerinin kurulması Cumhuriyet döneminde oluşturulmuştur (Çoban ve Kılıç, 2009: 119).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının akabinde, 1930'lu yılların başında belediyeler merkezi yönetime bağlı ve çeşitli sorumlulukları olan birimler olarak oluşturulmuştur. Bu sistem tek parti döneminde davam etmiş ve 1950'li yıllarda tek partili dönemin sona ermesi ile değişmiştir. 1980'li yılların başında, özellikle İstanbul,

Ankara gibi kentlerin yoğun göç alması süreci ile bu kentlerin sosyal, ve ekonomik yapısında değişmeler olmuş, bu değişmeler neticesinde oluşan toplumsal taleplerin karşılanması gayesiyle, 3030 sayılı Kanun ile büyükşehir belediye modeline geçilmiştir (Kılınç, 2010: 68-69).

Türkiye'de 1980'li yıllar da belediyeler alanında yapılan 3030 sayılı Kanun dışına yapılan bir diğer önemli hukuksal metin ise, Türkiye'nin 1988'de imzaladığı ve 1991 yılında TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) tarafından çıkarılan kanun ile onaylanan, Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'dır. Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerlik Şartı, Avrupa Birliği'nin karar alma mekanizması olan Avrupa Konseyi'nde yapılan uzun değerlendirmeler neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu belge Avrupa Konseyi üyesi olan 47 ülke tarafından imalanmış olup Avrupa'daki yerel özerkliğin korunması ve güçlendirilmesi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir (Taştekin ve Akca, 2020: 598). Bu hususta çağımızda yerel yönetimlerin, idari ve mali özerkliğin ölçülmesinde, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı mühimdir. (Yontar ve Özer, 2018: 101). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, devletlerin yerel yönetimlerin özerklik derecelerini değerlendirmeleri noktasında temel çerçeveyi belirleyen uluslararası bir metindir (Aygen, 2017: 257). Avrupa Konseyi Yerel Özerklik Şartı'nın temel ilkelerinden olan yerellik ilkesi doğrutusunda Türkiye, çeşitli yasal düzenlemeler yapmıştır. Bu doğrultuda 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yerel yönetimlerin özerliği ve güçlendirilmesi husunda düzenlemeler yapılmıştır.

1.1.3. Yerel Yönetim Türleri

Dünyada her ülkenin yönetim türleri farklılık gösterebilmektedir. Bazı ülkelerin bölge düzeyine göre bazı ülkerde ise yönetim kültürüne göre farklılıklar olmaktadır. Türkiye'de yerel yönetim türleri il özel idaresi, belediye ve köy olarak düzenlemiştir.

1.1.3.1. İl Özel İdaresi

İl özel idareleri, kamu yönetimi sistemimize 1864'te, Tuna Vilayeti Nizamnamesi ile oluşturulan Vilayet Umum Meclisleri ile dâhil olmuştur. Fransız il idare sistemi örnek alınarak oluşturulmuştur. 1876'da çıkarılan Kanun-i Esasi'de yer alan bu kuruluşlar, 1913'ten 1987 yılları arasında geçici kanunlar ile varlığını

sürdürmüştür. 1987'de çıkarılan kanun, yetersiz kalması ve ihtiyaçları karşılayamaması nedeni ile 2005 yılında 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun ile il özel idaresi, özerk ve güçlü bir yerel yönetim birimi pozisyonu almıştır (Çetin, 2009: 252).

İl özel idaresi mevcut bulunduğu ilde yaşayan halkın yerel ve ortak ihtiyaçlarını gideren bir kamu kurumudur (Erdem, 2015: 22-23). 5302 Sayılı Kanununa göre il özel idarelerinin organları, vali, il genel meclisi ve il daimi encümeni olarak belirlenmiştir ve başında vali bulunur. Bu organlardan, il genel meclisi ve il daimi encümeni karar alma organlarıyken, vali ise yürütme organıdır (Batal ve Tuğlu, 2018: 191).

İl özel idaresinin kuruluşu, amacı ve organları 5302 sayılı İl Özel İdare Kanununda belirlenmiştir. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, il özel idaresine çeşitli hizmet sorumlulukları yüklemektedir. İl özel idaresinin hizmet sorumluluğunda olan başlıca faaliyetler şunlardır: İl sınırları içeresinde çevre düzeninin planlanması, iskân ve bayındırlık işlemleri, erozyonun önlenmesi, sosyal yardımlar, ihtiyaç sahiplerine mikro kredilerin sağlanması ile yetiştirme yurtları, çocuk yuvaları, ilköğretim ve ortaöğretim kurumları için arsa temin edilmesi, bina yapımı ve diğer ihtiyaçların giderilmesidir. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile il özel idaresinin hizmet modellerine sosyal politika hizmet modelleri de eklenmiştir. Böylece il özel idaresine, kadınlara, yaşlılara, engellilere ve toplumun diğer tüm dezavantajlı gruplara hizmet edebilecek hizmet alanlarını kapsayan sorumluluklar yüklenmiştir (Urhan, 2008: 85). İl özel idaresinin son yıllarda sosyal politika hizmetlerini yerine getirme gayesi mali çeşitliliği güçlendirmiş ve sosyal politika alanında hizmet sağlayacak personel sayısı arttırılmıştır.

Sosyal politikalar ve sosyal hizmetler de, il özel idaresinin dezavantajlı kesimlerde doğrudan hizmet modelleri geliştirdiği gibi, dolaylı olarak da diğer kamu ve özel kurumların sağlamış olduğu hizmetlere katkı sağlamıştır. Bu alanda hizmet vermek isteyen özel işletmelere, başta arsa ve araç destekleri ve bunların dışında SYDV (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı) gibi kuruluşlara mali açıdan katkılar sağlanmaktadır. Bu doğrultuda merkezi idarenin ulaşamadığı veya geç ulaştığı dezavantajlı kesimlere kamunun hizmetlerinin daha erken ve daha etkin ulaştırılması sağlanmaktadır (Özkaral vd. 2018: 59). Belediye sınırları dışında da kanalizasyon, su,

yol, imar, kültür, gençlik ve spor, çevre, kurtarma ve acil yardım, ağaçlandırma, köylerin desteklenmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmekle görevlidir (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Md. 6).

1.1.3.2. Köy

Cami, okul, baltalık, yaylak ve otlak gibi orta malları olan toplu evlerde yaşayan insanlar; bağları, bahçeleri ve tarlaları ile beraber köyü teşkil ederler (Köy Kanunu, Md. 2). En küçük yerleşim birimi olan köy, insanların birlikte yaşama ihtiyaçları ve alışkanlıklarının sonucunda ortaya çıkmıştır. Köylerin kuruluşu, tanımı ve yönetimi, 442 sayılı Köy Kanunun'da belirtilmiştir. 442 Sayılı Köy Kanuna göre, her köyde bir muhtar, bir ihtiyar heyeti, bir de köy derneği bulunacağı belirtilmektedir. Köy muhtarını, ihtiyar meclisini ve azalarını seçmeye yetkili kadın ve erkek köylüler köy derneği oluşturmaktadır. Köyün muhtarı ve ihtiyar heyeti ile azalar köy derneğine doğrudan seçilmektedir. Köy muhtarı aynı zamanda ihtiyar heyetinin başıdır. Köydeki imam ve öğretmen ise ihtiyar heyetinin sürekli azalarıdır (Köy Kanunu, Md. 20).

Köy kanunda ayrıntılı şekilde belirtildiği üzere köyün görevleri, isteğe bağlı görevler ve zorunlu görevler şeklinde iki bölüme ayrılmıştır. Köyün isteğe bağlı görevleri; yoksullara yardım etmek, cenazeleri kaldırma, pazaryeri, çamaşırlık, hamam ve çarşı yeri yapma gibi görevlerdir. Zorunlu köy görevleri ise yapılmaması halinde cezası bulunan; bayındırlık işleri, okul, su, temizlik, yol ve sağlık gibi görevlerdir. Köy yönetimi görevlerini yerine getirirken kanunun kendisine verdiği gelirler doğrultusunda hareket eder (Erdem, 2015: 25). Dolayısıyla köylere sunulan hizmetler, bakanlığın il teşkilatları tarafından sağlanan genel hizmet veya İl Özel İdaresi tarafından yürütülen hizmetler şeklinde yerine getirilmektedir. Bunun yanında 6360 sayılı kanun ile beraber Büyükşehir Belediyeleri'ndeki ilçe sınırları içinde belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmış, mahalle statüsüne dönüştürülmüştür. Bu yeni uygulama sonucunda köyler ilçelere bağlanmıştır. Bu köylerin mahallelere dönüştürülmesi, büyükşehir belediyeleri'nin sunacağı tüm hizmetlerden diğer merkez ilçedeki mahalleler gibi yararlanacağı anlamına gelmektedir.

1.1.3.3. Belediye (Büyükşehir Belediyesi)

Belediyeler, belli sınırlara ulaşmış, mevzuatlarda belirlenen nüfus yoğunluğuna sahip kentte; ulaşım, sosyal faaliyet, temizlik,su, kanalizasyon işlerini ve vatandaşların talep ve sorunlarını karşılayan yönetim birimleri olarak düşünülebilir (Göymen, 1997: 22). Belediyeler, kent niteliğindeki yerleşim birimlerinde yaşayan halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla görevlendirilen ve karar organlarının seçimle belirlendiği, kamu tüzel kişiliği bulunan yerel yönetim birimleri şeklinde tanımlamaktadır. Belediyelerinin karar organın seçimlerle belirlenmesi, belediyelerin demokrasiler için önemli bir unsur olduğunun göstergesidir.

Türkiye'de belediyelerin kuruluş, görev, yetki ve organları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Büyükşehir Belediye Kanunu'nda belirtilmiştir. Çalışmamızın genel başlığının büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetleri olması nedeni ile çalışmamızın bu bölümünde, Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin görev yetki ve sorumlulukları, büyükşehir belediyelerinin organları ve büyükşehir belediyelerinin mali yapısı değerlendirilmiştir.

1.1.3.3.1. Büyükşehir Belediyelerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Büyükşehir belediyeleri, sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan, karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmaktadır (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu,2022). Tanımdan da anlaşılacağı üzere büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri koordineli bir şekilde çalışmaktadır. Büyükşehir belediyeleri, hizmet sınırları içerisinde, ilçe belediyelerinin de görüşü alınarak stratejik plan, yatırım programı hazırlayıp bu plan ve programlar dâhilinde, mali kaynak hazırlama sorumluluğu vardır. Büyükşehir belediyelerinin sorumluluk alanında, bölgelerde imar planları oluşturmak, işletmelere ruhsat vermek, ana ulaşım planlarını hazırlamak ve uygulamak yer alır. Öte yandan çevre, su, tarım alanlarını korumak, bölge parkları oluşturmak, hayvanat bahçeleri yapmak, eğlence merkezleri işletmek, amatör spor kulüplerine destek sağlamak, kent içi zabıta faaliyetlerinde bulunmak ve mezarlık hizmetlerini yerine getirmek büyükşehir

beediyelerinin hizmet sınırında vatandaşlara sağladığı hizmetlerdir. Büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumluluğunda olan bir diğer önemli hizmet alanı ise sosyal hizmet faaliyetlerdir. Yaşlılara, kadınlara, engellilere, gençlere ve çocuklara yönelik sosyal merkezler, bakım merkezleri, kreşler, gençlik evleri, meslek edinme kursları oluşturmak büyükşehir belediyelerinin asli görevlerindendir. Ayrıca büyükşehir belediyelerinin engelli vatandaşlara bilgiendirme, danışmanlık ve rehabilatasyon merkezleri oluşturma ve bu alanda hizmet veren sivil toplum kuruluşları ile birlikte hizmet sağlaması, büyükşehir belediyelerin engelli vatandaşlara yönelik önemli görevlerindendir. İmar planları, proje hizmetleri gibi görevleri olan büyükşehir belediyesi, ana ulaşım yollarını yapmakla da yükümlüdür. Çevre, tarım, sürdürülebilir kalkınma, gibi il düzeyinde yapılması planlanan çalışmaları da yürütür (5216 Sayılı Kanun, 2021). Büyükşehir belediyesinin alt yapı, ulaşım ve imar denetim yetkileri vardır. Bilimsel, sanatsal, kültürel ve sosyal etkinlikler için harcanan giderler, şeklinde sıralanmaktadır (5393 sayılı Belediyeler Kanunu, Md. 60).

1.1.3.3.2. Büyükşehir Belediyesinin Organları

Büyükşehir belediyesinin organları Büyükşehir Belediye Meclisi, Büyükşehir Belediye Encümeni ve Büyükşehir Belediye Başkanıdır (5216 sayılı Büyükşehir BelediyeKanunu, Md.3).

Büyükşehir Belediye Meclisi

Büyükşehir belediyelerinin karar organı, büyükşehir belediye meclislerdir. Büyükşehir belediyesi üyeleri kanunda belirtilen usüllere göre seçilen üyelerden oluşur. Büyükşehir Belediye meclisinin başkanı büyükşehir belediye başkanı olup, diğer belediye başkanları büyükşehir belediye meclisinin doğal üyeleridir (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, Md.13). Büyükşehir belediye meclisi önceden meclis tarafından belirlenen her ayın ikinci haftası toplanmaktadır. Büyükşehir belediye meclisinde alınan kararlar 7 gün içinde mahallin en büyük amirine gönderilmelidir. Büyükşehir belediye meclisinin mülki idari amire gönderilmeyen kararlar yürülüğe girmemektedir (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, Md.13). Büyükşehir belediye meclisini üyeleri tarafından oluşturulan ihtisas komisyonları, meclis çalışmalarının sürdürülmesi açısından önemli görev üstlenmektedir. İhtisas komisyon

üyeleri belirlenirken büyükşehir belediye meclisinde bulunan siyasi parti gruplarının meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına göre oranlayarak oluşturmaktadır (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, Md.13).

Büyükşehir Belediye Encümeni

Büyükşehir belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında, belediye meclisinin kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği, beş üye ile bir genel sekreter, bir mali hizmetler birim amiri olmak üzere, belediye başkanlarının her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur. Belediye başkanlarının katılmadığı büyükşehir belediyesi encümen toplantılarına genel sekreter başkanlık etmektedir (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, Md.16).

Büyükşehir Belediye Başkanı

Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediyesinin başı ve tüzel kişiliğin temsilcisidir. Büyükşehir belediye başkanları, ilgili kanun nezdinde büyükşehir sınırlarında yaşayan seçmenler tarafından seçilmektedir. İlgili kanun maddesine göre büyükşehir belediye başkanları görev süresince siyasi partilerin denetim ve yönetim kurullarında yer alamaz ve herhangi bir spor kulübünün başkanı olamaz. Büyükşehir Belediye Kanunu'nda belediye başkanın görevleri belirtilmiştir. Büyükşehir belediye başkanının görevleri arasında büyükşehir belediyesini sevk ve idare etmek, halkın ve belediyenin hak ve menfaatlarini korumak, belediyeyi stratejik plana göre yönetmek ve belediye bünyesinde isthdam edilen personelin performanslarını değerlendirmek yer alır. Ayrıca büyükşehir belediye meclisine ve encümenine başkanlık etmek ve bu organlardan tarafından alınan kararları uygulamak, büyükşehir belediyesine bağlı işletmelerin bütçe kesin hesap cetvelini oluşturmak, belediye personelini atamak, belediyeye bağlı kuruluşları denetlemek, büyükşehir belediye başkanın görevlerindendir (Toprak, 2021: 242). Büyükşehir belediye başkanlarının bir diğer önemli görev ve sorumluluğu ise belediyenin hak ve menfaatlerini gözeterek alacakların tahsilini sağlamak, bütçeyi dengeli kullandırmak, karşılıksız bağışları kabul etmektir (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, Md.16).

1.1.3.3.3. Büyükşehir Belediyelerinin Gelir ve Giderleri

Büyükşehir belediyelerinin gelirleri, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanun'un 23. maddesinde belirtlimiştir. İlgili kanun maddesi incelendiğinde,

büyükşehir belediyelerinin birden çok gelir kaynağının olduğu görülmektedir. Büyükşehir belediyelerine ait sosyal ve kültürel tesis gelirleri, ilan ve park gelirleri, kira, faiz ve ceza gelirleri, kamu idare ve müesseselerinin yardımları, şartlı ve şart bağışları, büyükşehir belediyelerinin önemli gelirleri arasında olduğu bilinmektedir. Ayrıca büyükşehir belediyelerinin bir diğer önemli gelir kaynakları ise bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirler ile giderler arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılacak gelirler ve büyükşehir belediyelerinin taşınır ve taşınmazlardan elde etmiş olduğu gelirlerdir.

Büyükşehir belediyeleri sınırları içinde yaşayan vatandaşların; eğitim, sağlık, ulaşım, çevre, su, temizlik, sosyal ve kültrel etkinlikler gibi birçok alanda faaliyet yürüten kamu tüzel kişilikleridir. Yürütülen bu hizmetler, büyükşehir belediyelerinin birçok alanda mali harcama yapmasına neden olmuştur. Büyükşehir belediyelerinin bu maddi harcamaları, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanun'un 24. maddesinde belirtilmiştir. İlgili kanun maddesi incelendiğinde, büyükşehir belediyelerinin çeşitli harcma kalemlerinin olduğu görülümüştür. Hizmet binaları ve tesislerin temini, bakım ve onarım için yapılan giderler, belediye bünyesinde istihdam edilen personele ödenen maaş ödenekleri, yolluklar, huzur hakkı ve hizmetlere yönelik eğitim harcamaları, ilçe belediyelerine yapılacak yardım giderleri, altyapı bakım, onarım ve yapım giderleri, vergi, resim, harç, katılma payı ve hizmet karşılığında alınan ücretlerin giderleri gibi unsurlar, büyükşehir belediyelerinin ana harcama kalemlerini oluşturmaktadır. Ayrıca zabıta ve itfaiye gibi hizmetlerin yerine getirilmesi için yapılan giderler, mezarlık tesis etmek ve bu mezarlıkların bakım giderleri, sigorta, borçlanma ve faiz giderleri, dava takipleri için yapılan giderler, temsil, tören, tanıtım ve ağırlama giderleri, dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmetler ve yardım giderleri de büyükşehir belediyelerinin giderlerini oluşturmaktadır.

Dünyada Sosyal farklılıkların olduğu ve giderek sosyal sorunların arttığı dönemde, sosyal sorunların çözümünde belediyeler kilit öneme sahiptir. Belediyeler, vatandaşların karşılaştığı sosyal sorunları çözmek amacı ile sosyal hizmet faaliyetleri uygulamaktadır (Yaman, 2014: 5). Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de büyükşehir belediyelerinin klasik beledeyecilik hizmetleri olan su, temizlik, imar, park ve bahçe hizmetlerinin yanında toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren sosyal hizmet faaliyetleri vardır. Büyükşehir belediyeleri, uyguladığı sosyal hizmet faaliyetleri ile

yaşlı, engelli, çocuk, kadın ve toplumun diğer kesimlerin psiko-sosyal durumunu iyileştirecek faaliyetler yürümektedir. Büyükşehir Belediyeleri uyguladığı bu hizmetler ile toplumun, toplumsal adalet ve sosyal refah düzeyinin yükseltmeyi amaçlamaktadır (Kesgin, 2012: 178).

İKİNCİ BÖLÜM

BELEDİYELERİN SOSYAL DEVLET İLKESİ BAĞLAMINDA SORUMLULUKLARI

Çalışmanın bu bölümünde sosyal politika, sosyal devlet, sosyal beledeyecilik kavramları detaylı açıklanarak Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmet faalliyetleri ve kanunu dayanakları değerlendirilmiştir.

2.1. SOSYAL POLİTİKA, SOSYAL DEVLET KAVRAMLARI

Devletler ve sivil toplum örgütleri, bir toplumda muhtaç duruma düşen bireylere ve gruplara, insan haysiyetine yaraşır, makul yaşam düzeyi ile çevreye uyumlarını sağlamak için sosyal hizmet ve sosyal yardım sunarlar. Sosyal hizmet ve sosyal yardım anlayışının çıkış noktası, "sosyal devlet" ve devletin "sosyal politika" kavramı ile ilişkilendirilmektedir (Negiz, 2011: 324).

Sosyal politika kavramının birden çok tanımı mevcuttur. En genel tanımıyla sosyal politika, devletin toplumun koşul ve imkânlarını iyileştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Sosyal politika toplumun tüm dezavantajlı kesimlerinin mevcut durumlarının iyileştirilmesinde önemli bir politika aracıdır (Ersöz, 2005/b: 760).

Uygulanan hizmet modelinin sosyal politika olarak değerlendirilebilmesi için çeşitli ilkeleri kapsaması gerekmektedir. Bu ilkeler vatandaşların eğitim, sağlık, ekonomik, kültürel alanlarda yapılacak hizmet sunumlarıyla vatandaşların refah düzeyini yükseltmek ve tüm dezavantajlı kesimlerin mevcut durumlarını iyileştirmektir.

Sanayi devrimi öncesinde, ulusal ve uluslararası düzeyde yardıma ihtiyaç duyan kesimler için oluşturulan sistemsel hizmet veren kurumların olmadığı bilinmektedir. Toplumların yardıma ihtiyaç duyan kesimlerine, gönüllü kuruluşlar ve dini müessesler aracılığıyla sosyal yardım sağlanmıştır (Ateş, 2009: 88).

Sanayi devriminden sonra vatandaşların kırdan kente yoğun göç etmesi ile birlikte; barınma, sağlık, eğitim, güvenlik gibi yeni sorunların ortaya çıkması, devletlerin sosyal politika alanını geliştirmesini zorunlu kılmıştır. Böylece devletlerin oluşturduğu politikalar, toplumların sosyal devlet anlayışı ile tanışmasını sağlamış, vatandaşların sosyal refaha ve sosyal adalete erişmesinin önünü açmıştır. Sosyal

devletin temel gayesi, sosyal barış ve sosyal adaleti sağlamak ve insan onurunu yüceltmektir. Sosyal devlet anlayışı, sadece toplumda dezavantajlı kesimlere sağlanan sosyal ve ekonomik destek olarak kabul edilmemelidir. Devletler sosyal politika ile vatandaşlar arasında çatışmayı engellediği gibi, vatandaşların sosyal refah aracılığıyla bütünleşmesini de sağlamıştır (Özbudun, 2002: 123).

Sosyal devlet anlayışı, vatandaşların refah düzeyini arttırmayı gaye edinen, oluşturmuş olduğu kurumlar vasıtasıyla insanların sorun ve taleplerinin çözümü için politikalar üreten organizasyonun, genel adıdır. Devletlerin oluşturmuş oldukları politikaların uygulanmasında sosyal güvenlik kuruluşları vatandaşlara sunulan hizmetlerde önemli görev üstlenmektedir. Sosyal politika ve sosyal devlet anlayışının yazılı olarak devlet politikası halinde kullanımının, 1848 Fransız Anayasası'nda kabul edildiği saptanmıştır (Seyyar, 2008: 239).

2.2. SOSYAL HİZMETLER KAVRAMI

Sosyal bilimler literatüründe sosyal hizmetler, belli bir disiplin içerisinde birey, aile, grup ve toplum için genel refah düzeyini ve sosyal işlevselliği artırma çabaları olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere sosyal hizmet mekanizması sadece yardıma ihtiyaç duyan kesimlere ekonomik destek sağlayan bir disiplin değil, aynı zamanda toplumda sosyal adaleti, toplumsal bütünleşmeyi ve toplumsal çatışmaları önleyici politikalar geliştirmeyi gaye edinen bir bilimdir. Sanayi Devrimi ve 1. ve 2. Dünya Savaş'ından sonra önem kazanan sosyal hizmet kavramı, sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak oluşturulmuş ve bu kavramın sürdürülmesini gerekli kılmıştır. Günümüzde merkezi idarelerin ve yerel yönetimlerin en önemli hizmet araçlarından olan sosyal hizmet organizasyonları, sivil toplum kuruluşları tarafından da desteklenen ve geliştirilen bir model olmuştur. Sosyal hizmetler anlayışının sosyal değişimi ve sosyal gelişimi hedeflemesi, 20. ve 21. yüzyılda bu disiplinin yaygınlaşmasına ve işlevselliğinin artmasına katkı sağlamıştır (Sarıkaya, 2011: 195).

Sosyal hizmet anlayışının oluşturmuş olduğu tüm hizmet modelleri, sosyal devlet anlayışına dayanmaktadır. Toplumda insan hakları, eğitim, sağlık, yoksulluk ile mücadele, konut hizmetleri ve sosyal yardımlar, sosyal hizmet politikalarının temelini oluşturur (Şeker, 2012: 12).

Sosyal hizmet modeli, toplumsal refahı oluşturmak için uzun vadeli planlar yapar. Sosyal hizmetler, mezo-mikro-makro grup yöntemleri ile vatandaşlara kapsamlı hizmetler sunar. Vatandaşların güçlendirilmesine ve bütünleşmesine katkı sağlamakta, vatandaş ile hizmet sunan kaynak arasında arabuluculuk hizmetlerini yerine getirmektedir (Kongar, 1972: 4-5).

Sosyal devletin temel hizmet yöntemlerinden olan sosyal yardım hizmetleri, sosyal hizmet anlayışının ana hizmet ekolünü oluşturur. Çağın gereklerine uygun, insan haysiyet ve onurunu göz önünde bulundurularak geliştirilen sosyal yardımlar, günümüzde gerek devletler tarafından, gerek ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları tarafından başarılı bir şekilde uygulanmaktadır (Dilik, 1980: 73).

Türkiye'de 1950 yıllardan itibaren akademik olarak zemini hazırlanan sosyal hizmet ekolü ile ilgili çeşitli tanımlar mevcuttur (Kongar, 1972: 147-148). Baz tanımlarda, sosyal hizmet mesleğini yoksulluk ve yoksulluğun çözümü için oluşturulan bir hizmet aracı olarak değerlendirilirken, bazı tanımlar da ise sosyal hizmeti, insanları sıkıntıdan kurtarma sanatı olarak değerlendirmiştir.

1950'li yıllardan günümüze sosyal hizmet anlayışı gelişmekte ve değişmektedir. Öyle ki başta Hacettepe Üniversitesi olmak üzere akademik olarak temeli atılmıştır. Günümüzde ise birçok üniversite, uzman kadrolar ile her yıl binlerce sosyal hizmet uzmanı yetiştirilmektedir (Bayraktaroğlu, 2010: 76). Sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmetin anlayışının temel ilkelerinden olan gizlilik, özgülük, bağlayıcılık, güçlendiricilik, ara buluculuk, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri ile toplumun her kesimine hizmet sunmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, bireylerin ve toplumların sosyal devletin sağlamış olduğu tüm imkânlardan yararlanılmasını sağlamak için hizmet modelleri geliştirmektedir.

Türkiye'de sosyal hizmetler belli bir döneme kadar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu çerçevesinde hizmetlerini yürütmüştür. Sosyal hizmet ağının genişlemesi, bu alanda akademik eğitim almış kişi sayısının artması ve oluşan yeni ihtiyaçlar ile birlikte, daha önce Devlet Bakanlığı teşkilatında yer alan sosyal hizmet faaliyetleri, 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı bir şekilde vatandaşlara hizmet sunumu gerçekleştirmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte sosyal hizmetler faaliyetleri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler

Bakanlığı teşkilat şeması altında hizmetlerini gerçekleştirmektedir. 2021 yılında bakanlık, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak isim değiştirmiştir. Günümüzde daha önceki dönemlerde 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, mevcut durumda Sosyal Hizmetler Kanunu adı altında değiştirilmiştir. Bu kanun başlığı altında sosyal hizmetler kavramı, kendi ellerinde olmayan koşullardan dolayı muhtaç ve yoksul durumlara düşen, ruh veya beden eksikliğine uğrayan bireylere, devletin genel şartlarının kapsamında ve makul düzeyde, toplumla uyumlu bir yaşam sürdürmeleri için maddi-manevi, sosyal ve ekonomik ihtiyaçların karşılanmasına yönelik, gönüllü özel kuruluş ve devlet tarafından sağlanan hizmetlerin toplamı, şeklinde ifade edilmiştir (Şenocak, 2009: 443).

Sosyal hizmet disiplininin tanımı devletlerin iktisadi ve sosyolojik şartlarına göre değiştiği görülmektedir. Sosyal hizmet uygulamaları Türkiye'de merkezi idarede ve yerel yönetimlerde çeşitli alanlarda hizmetlerini sunmaktadır. Bu hizmetler şunlardır (Dilik, 1980: 74-76):

- Çocuk ve ailelere sosyal ve ekonomik destek sağlamak,
- Engelli vatandaşlara bakım ve iyileştirme desteği sağlamak,
- Yaşlı vatandaşlara yönelik evde bakım hizmeti sağlamak,
- Yardıma ihtiyacı olan vatandaşlara destek sağlamak,
- Ailelere yönelik danışmanlık hizmetleri sağlamak,
- Rehabilitasyon hizmetleri sunmak,
- Gençlere yönelik meslek edindirme kursları düzenlemek,
- Suça bulaşmış vatandaşlara rehabilite hizmet sunumu gerçekleştirmek,
- Eğitim, sağlık, sosyal alanlarda yardım sağlayan ile yardıma ihtiyaç duyan kesimler arasında arabuluculuk hizmeti sağlamak,

Maddeler halinde belirtilen çalışmalara ek olarak devletin, yerel yönetim kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının toplumun dezavantajlı kesimlere yönelik çeşitli hizmetleri bulunmaktadır. Çocuk, kadın, engelli, yaşlı ve mahkûmlara yönelik sosyal ve ekonomik destek, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır (Aydın, 2008: 29).

Sosyal hizmetler, uygulamış olduğu faaliyetler ile vatandaşların refah seviyesini yükseltmekte, devlet ile vatandaş arasında bütünleşmeyi sağlamaktadır. Bu bütünleşme toplumda duyarlılık ve dayanışmayı arttırmış ve çözüm bekleyen sorunların çözülmesini sağlamıştır. Sosyal hizmetler makro düzeyde toplumun tamamını mikro ve mezzo düzeyde bireylerin refah düzeyini yükseltmek için politikalar geliştirmektedir. Sosyal hizmet mekanizmaları makro ve mikro düzeyde politikalar geliştirirken, politikalar uygulanacak vatandaşların sosyo-ekonomik durumu detaylı şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir (Duyan, 2003: 6).

Sosyal hizmet, bireyin yaşadığı ortamdaki değişen koşullara adapte olmasını sağlayarak, gerekli değişimin oluşması halinde müdahale edecek beceri ve bilgileri arttıracak bir süreç bütünüdür. Sosyal hizmet uygulamalarında her birey özel ve özgüdür. Bireylere yapılan sosyal hizmet uygulamalarında bireyin özel ve özgü ölçütler ile değerlendirilmesi, sosyal hizmetlerin temel ilkesidir. Sosyal hizmetlerin bireyi özel ve özgü değerlendirmesi aynı zamanda sosyal hizmet uygulamalarının planlı ve sürdürülebilir olmasını da şart kılmaktadır. Sosyal hizmet disiplin modelinin belirtilen disiplin ve uzmanlık çerçevesinde yürütülmesi için, sosyal hizmet uygulamalarının bu alanda eğitim görmüş meslek elamanları tarafından yapılması gerekmektedir. Türkiye'de sosyal hizmet uygulamalarının istenilen düzeyde yürütülememesinin nedenlerinden bir tanesinde bu alanda akademik olarak yeterli düzeydeki uzmanlaşmış kişilerin istihdam edilmemesidir (Güleç, 2014: 20).

Sosyal hizmet uygulamaları, toplumların sosyo-kültürel açıdan kalkınmasında çok önemli bir rol üstlenmektedir. Toplumların ekonomik düzeylerinin yüksek olması ya da toplumdaki kişi başı gelir oranlarının yüksek olması; toplumun yoksulluk, eşitsizlik, eğitimsizlik vb. sorunlarının çözmüş olması anlamına gelmemektedir. Bu değerlendirme neticesinde sosyal hizmet kavramı, ekonomik gelişimin yanında, yardıma ihtiyaç duyan kesimlerin sosyal yaşam koşullarını iyileştirmek, toplumda yoksul kesimle devlet arasında bütünleşmeyi sağlamak, toplumda dezavantajlı görülen yaşlı, çocuk, engelli, yoksul tüm kesimlerin, devletlerin asli görevlerinden olan sağlık, eğitim, sosyal etkinlik, barınma ve diğer tüm hizmetlerden eşit koşullardan yararlanmasını sağlayıp toplumsal bütünleşmeyi ve sosyal adaleti sağlamaktadır (DPT, 2001: 12).

Türkiye'de sosyal hizmet faaliyetleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının tüm illerdeki Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, Sosyal Hizmet Merkezleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışa Vakıfları ve Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine bağlı diğer kuruluşlar tarafından yardıma ihtiyaç duyan tüm kesimlere başarılı bir şekilde hizmet sunumu gerçekleştirmektedir. Merkezi idarelerin hizmetlerin yanı sıra 1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'de gelişen yerel yönetimlerin hizmet sınırları içerisinde vatandaşlara sosyal hizmet modelleri geliştirerek başarılı bir şekilde uygulamışlardır. Bu hizmet modelleri başta yoksul vatandaşlar olmak üzere engelli, yaşlı, çocuk ve her türlü yardıma ihtiyaç duyan tüm kitlelere özel ve özgü hizmet modelleri uygulanmıştır (Soygüzel, 2015:71).

2.3. SOSYAL YARDIM KAVRAMI

TDK sosyal kelimesini, halk ve toplum ile yakın anlamlı olarak tanımlamıştır. Yardım kelimesi ise TDK tarafından; kendi imkân ve gücünü, bir ülkeye yapılan bağış, başkalarına yapılan iyilik, ödünç verilen ihtiyaç ve para maddeleri, bağış, işlerin daha verimli olması için yapılan destek ve katkı anlamlarında tanımlanmıştır. Sosyal yardım kavramını da yoksul olan bireylere giyecek, yiyecek, yakacak, ilaç ve tedavi sağlanarak gerçekleştirilen parasız yardımlar olarak tanımlamıştır (TDK, Güncel Türkçe Sözlük www.tdk.gov.tr, 2021). Sosyal yardım uygulamalarının temeline bakıldığında genel olarak hayırseverlik, iyilik ve inanç odaklı uygulamalar dâhilinde yapılan işlevler olarak değerlendirilmiştir. Tarihte devletleşmiş büyük uygarlıklar incelendiğinde sosyal yardımların tüccarlar ve ekonomik olarak güçlü aileler tarafından yoksul kesimler için sağlanıldığı görülmüştür (Dilik, 1988: 42).

Sosyal yardım anlayışının ortaya çıkışı, insanların birlikte yaşama ve yerleşik hayata geçişi ile birlikte başladığı, bu alanda akademik olarak çalışan birçok sosyal bilimci tarafından kabul edilen bir olgudur. İnsanlar yakın çevrelerinde yaşayan yoksul kişilerin temel ihtiyaçlarını kendi imkânları ile karşılamayı, toplumsal uzlaşı ve kendi inançları için önemli bir görev olarak değerlendirmişlerdir. Geçmiş dönemlerde yaşamış toplumların yardıma ihtiyaç duyan kesimlere sosyal yardım sağlamalarında, inançlarının çok etkili olduğu görülmüştür. Özellikle İslam inancı ve Hristiyanlık inancında yardıma ihtiyaç duyan kesimlere sosyal yardım sağlamanın kişiye büyük sevap sağlayacağı anlayışı, bu inançları benimseyen toplumların, sosyal yardım

alanında önemli hizmetler sağlamasına kaynaklık etmiştir. İslam inancını devlet yönetim mekanizmasına almış; Büyük Selçuklu Devleti, Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti'nin başta yardıma ihtiyaç duyan kesimlere ve bunun dışında yaşlı, engelli, çocuk, yetim ve öksüzlere yönelik uygulamaları bugün birçok gelişmiş devlette uygulanan sosyal yardım mekanizmalarının temelini oluşturduğu görülmüştür. Bu devletlerin oluşturduğu vakıf teşkilatları, cemiyetçilik, esnaf teşkilatlarının birlikte oluşturmuş oldukları ekonomik gruplar, yardıma ihtiyaç duyan kesimlerin sorunlarının çözümünde önemli işlevleri olan kuruluşlar olarak kabul görmüşlerdir. Bu kuruluşların benzerleri sivil toplum kuruluşları adı altında günümüzde başarılı bir şekilde sadece ulusal sınırlar içinde değil, uluslararası düzeyde de yardıma ihtiyaç duyan birçok ülkede vatandaşlara hizmet sunmaktadır (Aydın, 2008: 23).

Sosyal yardımlar kavramının birçok tanımı mevcuttur. Genel olarak sosyal yardımlar temel ihtiyaçları karşılamada ekonomik yoksunluk yaşayan kişi ve gruplara sosyal ve ekonomik destek sağlayıp mevcut durumunu iyileştirme gayesi olarak tanımlanmaktadır (DPT, 2001: 51).

Sosyal yardımların en temel özelliği, yardıma ihtiyaç duyan birey ve gruplara karşılıksız olarak ayni ve nakdi destek sağlamaktır. Böylece yoksullukla mücadele edilerek bu durumu yaşayan birey ve grupların sosyo-ekonomik durumlarında standartları yükseltilmesi sağlanılacaktır. İnsanlar hiçbir karşılık beklemeden inanç, gelenek ve görenekleri çerçevesinde yardıma ihtiyaç duyan kesimlere sosyal yardımlarda bulunmaktadır (Kesgin, 2013: 38).

İnsanların yapmış olduğu bireysel yardımların dışında Sanayi Devrimi ile birlikte, devletlerin temel işlevlerinden biri haline gelen sosyal devlet anlayışı ile daha profesyonel bir hizmet modeline dönüşmüştür. Devletler tarafından üretilen politikalar ile sosyal yardımlar devlet güvencesinde olan, sürdürebilir, herkese eşit olarak dağıtılan sosyal adalet çerçevesinde güvence altına alınan politikalarla, daha da yaygınlaştırılmıştır. Bu neticede sosyal devlet anlayışı bir iyilik ve lütuf olarak değil, devletler tarafından güvence altına alınan yardıma ihtiyaç duyan herkesin anayasal hak olarak değerlendirdiği bir politikaya dönüştürülmüştür (Tuncay, 1996: 14). Sosyal yardım kavramının temel özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Temel ihtiyaç giderlerini karşılamak için yardıma ihtiyaç duyan herkes karşılıksız sosyal yardım talebinde bulunabilmektedir.

- Kamu kaynakları tarafından sağlanan sosyal ve ekonomik destekler anayasal güvence altındadır.

- Sosyal yardım hizmetleri sadece nakdi ve ayni yardımlar olarak değil, yardıma ihtiyacı olan vatandaşların rehabilete edileceği kurum ve kuruluşlar aracılığı vasıtasıyla sunulmaktadır.

- Sosyal yardım faaliyetlerinin temel hizmet araçlarından olan sosyal güvenlik hizmetleri vatandaşlara sağlanan sosyal yardımların güvencesini oluşturmaktadır.

Devletler sosyal yardım faaliyetleri ile sosyal güvenlik kurumu hizmetlerini paralel yürütmektedir. Bu hizmetlerin vatandaşlara sunumunda sosyal güvenlik kurumlarının yetersiz kaldıkları alanda, devlet yönetimlerinin sosyal yardım kuruluşları vasıtası ile doğrudan hizmet sunduğu bilinmektedir. Sunulan bu hizmetler dâhilinde temel ihtiyaç giderlerini karşılayamayan, yardıma ihtiyaç duyan kesimlerin sorunları çözmek ve toplumda yoksullukları ortadan kaldırmayı, devlet yönetimleri amaç edinmiştir. Devletlerin sosyal yardım faaliyetlerinin mali kaynakları, vatandaşlardan alınan çeşitli vergiler ile karşılanmaktadır. Vatandaşlardan alınan vergiler aracılığıyla kaynak olarak kullanılan sosyal yardım hizmetleri, yardıma ihtiyaç duyan kesimlere karşılıksız ve eşit şekilde sunulmaktadır (Demirbilek, 2005: 287). Vatandaşlara sunulan sosyal yardımlar neticesinde devlet ile yardıma ihtiyaç duyan kesimler arasında bütünleşme sağlanacak, toplumsal refah ve sosyal adaletin oluşturulmasını sağlayacaktır (İkizoğlu, 2000: 16).

Devletlerin sosyal yardım anlayışları incelediğinde, her devletin farklı politikalar izlediği gözlemlenmiştir. İskandinav ülkelerinde sosyal yardımlara, yardıma ihtiyaç duyan kesimlerin erişmesinde herhangi bir aracı olmadan, yardım eden ile yardım alan arasında gerçekleştirilirken; Avrupa ülkelerinde devlet kademelerinin çeşitli değerlendirmeleri ve incelemeleri neticesinde vatandaşlara hizmet sağlanmaktadır. Türkiye ve diğer ülkelerdeki sosyal politika araçları incelendiğinde, sosyal hizmet uygulamaları ile sosyal yardım uygulamalarının birbirinden farklı hizmet modelleri uygulandığı görülmektedir. Sosyal hizmet uygulamaları genelde toplumda yaşlı, engelli, kadın, çocuk vb. diğer grupların mevcut

durumlarını psiko-sosyal açısından desteklenmesini gaye edinirken, sosyal yardımlar ise daha çok yardıma ihtiyaç duyan yoksul kesimlerin içinde bulunmuş olduğu koşulların maddi açıdan desteklenmesi olarak değerlendirilmektedir (Önen, 2010: 77).

Türkiye'de sosyal yardım koşulları değerlendirildiğinde Anadolu coğrafyasının aile yapısı, komşuluk ilişkileri dayanışma mekanizmaları sayesinde yardıma ihtiyaç duyan kesimlerin kriz dönemlerini bu geleneksel kültür açısından kolaylıkla atlattıkları görülmektedir. Bunun yanında sosyal yardımların toplumlar arasında ve devlet ile toplum arasında dayanışmayı, bütünleşmeyi sağladığı yadsınamaz bir gerçektir (Buğra ve Keyder, 2003: 9).

Sosyal yardım hizmetleri; dünya nüfusunun sürekli arttığı, insanların kitlesel olarak sürekli yer değiştirdikleri, yoksulluğun artığı, salgınların, felaketlerin her geçen gün yaygınlaştığı dünyamızda giderek önem kazanmaktadır. Devletle uygulamış oldukları sosyal politikalar ile sosyal yardım hizmet modellerini, gelişen koşullara göre sürekli güncellenmekte ve her geçen gün bu çeşitlenme ilgili kurumlar tarafından sağlanmaktadır (Yaşar ve Açıkgöz, 2011: 409).

Devletler, ulusal ve uluslararası gönüllü kuruluşlar tarafından sağlanan sosyal yardımlar; yardıma ihtiyaç duyan kesimlerin sosyo-ekonomik durumlarını iyileştirilerek ve bu insanların sosyal refah seviyesini yükselterek bu vatandaşların toplumsal dışlanmasının önüne geçmektedir.

2.4. BELEDİYELERİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE AMAÇLARI

Belediyelerin kurumsallaşması ve yaygınlaşması ile birlikte çeşitli hizmet modellerini, vatandaşların hizmetine sunulmuştur. Belediyelerin asli görevleri olan yol, su, temizlik, kanalizasyon gibi yetki ve sorumlulukların yanında sosyal hizmetler alanında çeşitli hizmet modelleri de vatandaşların ihtiyacını karşılamaktadır.

Dünyada belediyecilik uygulamaları incelendiğinde 2. Dünya Savaşı, belediyelerin sosyal hizmet faaliyetlerindeki hizmet modellerinin oluşturulmasında dönüm noktası olduğu görülmüştür. İkinci Dünya Savaşı ile birlikte kentlerde görülen endüstriyel gelişmeler kentlere göçü artırmış ve kentlerde belediyelerin sosyal hizmetler alanında model geliştirmelerini zorunlu hale getirmiştir. Böylece gelişmiş belediyeler öncelikli olarak yoksul kesimler olmak üzere yaşlılara, kadınlara,

engellilere ve toplumda dezavantajlı olarak görülen tüm kesimlerin mevcut durumlarını iyileştirici çalışmalar yürütmüştür. Vatandaşların sosyal yaşamlarında hayatlarını kolaylaştırıcı ve insanların refah seviyesini yükseltici çalışmalar belediyelerin asli görevleri arasında yer almıştır (Yenihan, 2017:192).

2.4.1. Sosyal Belediyecilik Kavramı

Sosyal belediyecilik kavramı, sosyal devlet anlayışının yerelde yansıması olarak değerlendirilmektedir. Belediyeler, vatandaşların hizmetine sunmuş olduğu sosyal politika araçları ile vatandaşların gündelik sosyo-kültürel düzeyini yükseltmeyi amaçlamaktadır. Sosyal belediyecilik ile şehir halkının yerel isteklerinin, sosyal adaleti sağlama koşulu ile yerine getirilmesi bölgesel olarak kalkınmaya katkı sağlamaktadır (Pektaş, 2010:5). Belediyelerin sosyal belediyecilik alanında yürüttüğü faaliyetler vatandaşların demokratik etkinliklere katılımını artırdığı gibi vatandaşların sosyal şartlarını da iyileştirmektedir (Urhan, 2008: 85).

Kentlerin her geçen gün nüfusunun artması, toplumların ihtiyaç, sorun ve faaliyetlerin çeşitlenmesi de belediyelerin sosyal yaşamda politikalar üretmesini zorunlu kılmıştır. Belediyeler kendi hizmet sınırlarında yaşayan yoksul, engelli, kimsesiz vatandaşlara, yaşlılara, çocuklara hayat standartlarını yükseltici politikalar geliştirerek her geçen gün sosyal belediyecilik faaliyetlerinin daha da yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Belediyelerin sosyal belediyecilik alnında uygulamış olduğu başarılı politikalar, belli bir dönem merkezi idarenin himayesinde olan faaliyetlerin, yerel yönetimler tarafından bu görevlerin üstelenmesine sebep olmuştur. Belediyelerin kendi sınırlarında yaşayan vatandaşlarının sosyal yaşamda yaşamış olduğu sorun ve taleplere hâkim olması, kendi özgü politikaları uygulama kolaylığı sağlamış ve böylece vatandaşlara sunulan hizmet kalitesinin artmasını da sağlamıştır (Sezer ve Önder, 2012: 257).

Sosyal belediyecilik anlayışının temeli, sosyal devlet anlayışına dayanmaktadır. Sosyal devlet anlayışının yereldeki hizmet sunum modeli olan sosyal belediyecilik anlayışının gelişmesinde, Sanayi Devrimi ve tüm dünya halklarını etkileyen uluslararası savaşlar olmuştur. Sanayi Devrimi ile kentlerin genişlemesi ve nüfusların artması, sosyal belediyecilik faaliyetlerinin artmasına sebebiyet vermiştir. Dünya tarihinde birçok sorunsalın oluşmasına neden olan 1. ve 2. Dünya Savaşları

sonrasında yoksulluğun artması, birçok kişinin savaştan kaynaklı engelli durumuna düşmesi, birçok çocuğun babasız kalması her ne kadar devletlerin sosyal politika faaliyetlerini arttırsa da, yerel yönetim idarelerine çeşitli hizmet ve sorumluluklar yüklemiştir (Ersöz, 2006:768).

Sosyal belediyecilik anlayışı geleneksel belediyecilik anlayışından farklı olarak eğitim, sağlık, kültürel alanlarda, insanların refah düzeyini yükseltmeyi gaye eden hizmet modellerini oluşturur. Bu hizmet ağının genişlemesi, belediyelerin kurumsal ve mali açıdan geliştirilmesini zorunlu kılmıştır (Şahinoğlu, 2014: 68). Sosyal belediyecilik kavramı, âdem-i merkeziyetçilik anlayışının yöntemlerini hayata geçirilmesi, yerel sosyal hizmetler ile yerel refah hizmetleri ile özdeşleştirmiştir (Yavuz, 2013: 16).

Sosyal belediyecilik anlayışının temel gayesi, dezavantajlı kesimlerin ihtiyaçlarını karşılamak, kendi hizmet sınırları içinde yaşayan vatandaşlara sağlıklı, huzurlu, mutlu ortamlar düzenlemek için politikalar oluşturmaktır. Sosyal belediyecilik anlayışın bir diğer hizmet alanı; gençlere, çocuklara, kadınlara, yaşlılara ve toplumdaki tüm dezavantajlı gruplara yönelik özel hizmetler sunarak, bu gruptaki bireylere yönelik özel politikalar üretmektir (Bayraktar, 2013: 77).

Türkiye'de 1994 yılı yerel seçimleri, belediyelerin sosyal belediyecilik uygulamalarının ve kurumsallaşmasının dönüm noktası olmuştur. Sosyal belediyecilik hizmet modelleri belediyelerin ve iştiraklerinin bünyesinde geliştirmiş olduğu birçok mesleki ve beceri temelli kurslar oluşturarak, vatandaşların bu kurslar çerçevesinde istidam edilmesine olanak sağlamıştır (Uslu, 2011: 27).

Belediyeler sosyal belediyecilik hizmet modelleri ile sosyal refahı ve sosyal kalkınmayı, toplumun her kesimine yaymayı amaçlamaktadır. Belediyelerin sosyal belediyecilik hizmetleri sadece belediye sınırlarında yaşayan vatandaşların refah seviyesini ve sosyal kalkınmasını sağlamamış, aynı zamanda ülkenin sosyal refahının gelişiminde de etkili olmuştur (Pektaş, 2010: 6).

Sosyal belediyecilik genellikle dezavantajlı kesimlerin sorunlarını çözmek amacıyla oluşturulan belediyecilik modeli olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda toplumsal adaleti gözeterek üretim alanları oluşturmak, ayrımcılık yapmayacak,

toplumsal kopmaları önleyecek, sorumlulukları olan belediye şeklinde açıklanmaktadır (Keleş, 2006: 455).

2.5. TÜRKİYE'DE BELEDİYE İDARELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİNİN HUKUKİ DAYANAKLARI

Sosyal yardım hizmetleri dünya nüfusunun sürekli arttığı, insanların kitlesel olarak sürekli yer değiştirdikleri, yoksulluğun artığı, salgınların, felaketlerin her geçen gün yaygınlaştığı dünyamızda giderek önem kazanmaktadır. Devlet yönetimleri uygulamış oldukları sosyal politikaları, gelişen koşullara göre sürekli güncellemekte ve çeşitlendirmektedir (Yaşar ve Açıkgöz, 2011: 409).

Devletler ve uluslararası gönüllü kuruluşlar tarafından sağlanan sosyal yardımlar, yardıma ihtiyaç duyan kesimlerin sosyo-ekonomik durumlarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

Belediyelerin sosyal hizmet faaliyetlerini incelemek için çalışmanın ilk bölümlerinde belirtilen, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununu incelemek gerekmektedir.

2.5.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda Belediyelerin Sosyal Hizmet Görevleri

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belediyeler mahalli ihtiyaçları karşılamak üzere kurulmuş, mali ve idari özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmıştır. Kanunda, belediyelere geniş yetkiler verilerek sosyal belediyecilik uygulamaları zorunlu hale getirilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda sosyal belediyecilik uygulamalarına zemin olabilecek hükümler şunlardır (5393 sayılı Belediye Kanunu):

- Hemşehrilerin belediyenin yardımlarından yararlanma hakları bulunmaktadır. Ancak belediye bu yardımları insan onuruna zarar vermeyecek şekilde sunmak zorundadır (Md. 13/1). Bu kanun maddesi ile belediyelerin sosyal hizmet faaliyetlerini vatandaşların hizmetine sunarken, adil, eşit şekilde hizmetlerin sağlanması ve bu yardım hizmetiden yararlanacak vatandaşların onur ve izzetine zarar vermeyecek şekilde düzenlenmesi amaçlanmıştır (Özcan, 2017: 217).

•Belediyeler hemşehriler için kültürel ve sosyal ilişkileri geliştirmek ve kültürel değerleri korumak hususunda gerekli çalışmaları yapmakla yükümlüdürler. Bu çalışmaları yaparken üniversiteler, sendikalar, uzman kişiler, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının katılımlarını sağlayacak şekilde önlemler almak zorundadır (Md.13/3). Bu kanun maddesi ile belediyelerin vatandaşlara sosyal ve kültürel etkinlik faaliyetlerinin sağlanmasının belediyelerin bir görevi olarak belirtilmiş ve yerelde diğer paydaş kurumlar ile bu etkinliklerin sürdürülmesinin gerekli olduğu hususu üzerinde durulmuştur.

• Belediyeler, mahalli müşterek nitelikte olmak şartı ile sosyal yardım, sosyal hizmet ve meslek beceri kazandırma hizmetlerini yapmak veya yaptırmak ile görevlidirler (Md. 14/a). Bu kanun maddesi ile belediyelerin sosyal hizmet faaliyetlerinde önemli bir yere sahip olan sosyal yardım ve işsiz vatandaşlara msleki tecrübe kazandırma faaliyetleri, yardıma ihityaç duyan vatandaşların günlük yaşamında temel ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir yere sahiptir (Güloğlu ve Es, 2008: 262).

• Nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, çocuk ve kadınlar için konukevleri açmakla yükümlüdürler (Md. 14/a). Belediyelerin kadın ve çocuk vatandaşara yönelik önemli sosyal hizmet görevlerinden biri de ebeveynleri tarafınan terk edilmiş ve korunmaya ihtiyacı olan kadınlara yönelik konukevleri açmaktadır. Türkiye'de belediyeler tarafından açılan kadın ve çocuk konukevlerinde kadın ve çocuklara yönelik barınma, danışmanlık ve mesleki eğitim çalışmaları dünlenmektedir.

• Belediyeler mahalli müşterek nitelikte olmak şartı ile sağlıkla ilgili her türlü tesisler açabilir veya işletebilirler (Md.14/b). Bu kanun maddesi ile belediyeler tarafından, vatandaşlara sağlık hizmeti verilecek kurumların açabilme yetkisi vermektedir. Belediyelerin sağlık alanında hizmetleri mahalle bazlı ve semt bazlı düzenlenmektedir.

- Gerektiğinde sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verme, spor kulüplerine yardımlar yapma ve amatör spor karşılaşmaları düzenlemekle görevlidirler (Md. 14/b). Belediyelerin yerel düzeyde gençlere yönelik çeşitli hizmet modelleri mevuttur. Bu hizmet modellerinden gençlerin spor faaliyetlerinde etkinliklerinin artırılması amacı ile çeşitli spor alanlarıda oluşturulmakta ve amatör spor kulüplerine çeşitli destekler sağlanmaktadır.

- Belediye hizmetlerinin vatandaşlara en yakın olan yerlerde en uygun yöntemlerle sunulması sağlanmalıdır. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı dar ve düşük gelirlerinin durumlarına göre uygun yöntemler uygulanır (Md. 14).

- Belde sakinlerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak için her türlü faaliyet ve girişimlerde bulunmak, belediyelerin görevleridendir (Md. 15/a).

- İl sınırları içerisinde nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararları ile eğitim, sağlık ve sosyal hizmetleri gerçekleştirecek projeler için İçişleri Bakanlığı'nın onayıyla düşük bedel veya ücretsiz olarak amacı dışında kullanmamak şartıyla taşınmaz tahsis edebilirler (Md. 15). Bu madde ile yerel düzeyde belediye sınırlarında, belediyelerin uhdesinde bulanan taşınmazların, toplumun dezavatanjlı kesimlerine yönelik çeşitli etkinliklerin düzenleneceği alanlar oluşturmada, belediyelere yetki tanımlamıştır. Bu doğrultuda belediyeler Sağlık, Milli Eğitim ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile kordineli şekilde çeşitli hizmetleri, hizmet sınırında vatandaşlarnın hizmetine sunmaktadır.

- Belediyeler, yoksul, kimsesiz, dar gelirli, muhtaç ve engellilere yapılacak olan sosyal yardım ve hizmetler konusunda harcama yapma ve bütçeye ödenek koyabilirler (Md. 60/i).

- Belediyeler afete maruz kalanlar ve dar gelirli kişiler için arsa tahsis edebilirler (Md. 69).

- Belediyeler, çevre, eğitim, sağlık, sosyal yardım ve sosyal hizmetler ile kadın, çocuk, düşkün, yoksul ve yaşlılara yönelik olan hizmetlerin yapımında beldede katılım ve dayanışmayı sağlamak, hizmetlerde tasarruf, verimlilik ve etkinliği sağlamak doğrultusunda gönüllü kişilerin katılmasına yönelik programlar uygulamakla yükümlüdürler (Md. 77/1). Ayrıca 77. Maddede karşımıza belediye hizmetlerindeki gönüllü katılımın sağlanmasıyla yoksullukla mücadelede yöre halkının ve sivil toplum

kuruluşlarının aktif katılımına olanak sağlanmıştır. Bu sebeple sosyal belediyecilik uygulamaları bağlamında gerçekleştirilecek hizmetlerde sivil toplum kuruluşlarını da yer verilerek kentlerdeki dar gelirlilere yönelik faaliyetlerin yapılmasında etkin olunması amaçlanmıştır. Tüm bu hükümler doğrultusunda belediyeler, sosyal yaşam içerisinde aktif bir hale gelmesini sağlayacak sosyal belediyecilik uygulamaları ile görevlendirildiği anlaşılmaktadır.

2.5.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda Büyükşehir Belediyelerinin Sosyal Hizmet Faaliyetleri

2004 yılında yürürlüğe girmiş olan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda, büyükşehir belediyesinin mali ve idari özerkliğe sahip organları, seçmenler tarafından belirlenen kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmıştır. İdari ve mali özerkliğe sahip olması nedeniyle kentin her kesimine yönelik hizmetlerde bulunabileceğinin hukuksal dayanağı oluşturulmaya çalışılmıştır (Akarsu, 2014: 53-54). Bu kanunla Büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerine yüklenen görevler şu şekildedir (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu):

- Büyükşehrin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, kütüphane, spor ve eğlence vb. gibi yerler yapmak veya yaptırmak, gerektiğinde amatör spor kulüplerine nakdi ve malzeme destekleri sağlamakla görevlidirler (Md. 7/m),74. Bu kanun maddesi ile büyükşehir belediyelerinin hizmet sınırda yaşayan vatandaşların, günlük sosyal ve kültürel aktivetelerinin artırılması amacı ile çeşitli alanlar oluşturulması ve bu alanlarda toplumun her kesimini faylandırmak amaçlanmıştır. Bu doğrultada Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin çeşitli hizmetleri mevcuttur. Son yıllarada büyükşehir belediyeleri hizmet çatısı altına kurulan kültür merkezleri, gençlik, merkezleri, kadın destek merkezleri vb. kurumların sayısı her güçün artarakvatandaşlara hizmet sağlamaktadır.

- Gerektiğinde eğitim, sağlık ve kültür hizmetleri için tesisler yapmakla sorumludurlar (Md.7/n). Büyükşehir belediyeleri bünyesinde, çocukların eğitim-öğretimlerinin desteklenmesi amacı ile çocuklara yönelik çeşitli eğitsel hizmetler düzenlenmekte ve aynı zamanda eğitim-öğretim kurumları oluştrmaktadır. Büyükşehir

belediyeleri sağlık ocağı, semt polikinliği gibi kurumlar yaparak Sağlık Bakanlığı ile kordineli çeşitli sağlık hizmetlerini vatandaşların hizmetine sunmaktadır.

- Genç, çocuk, kadın, engelli ve yaşlılara yönelik olarak sosyal ve kültürel hizmetler sunmak, mesleki eğitim kursları açmak ve bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, meslek liseleri, yüksekokullar, sivil toplum örgütleri ve kamu kuruluşlarıyla iş birliği yapmakla görevlidirler (Md, 7/v). Büyükşehir belediyeleri soyal hizmet faaliyetlerini sunarken sivil toplum kuruluşları ile birlikte yerel düzeyde çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmaların başında yoksul vatandaşlara temel gıda desteği sağlama, yaşlı vatandaşlara yönelik bakım desteği hizmetleri gibi çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Ayrıca herhangi bir işte çalışamayan ya da çalışır durumda olup meslek ya da sanat öğrenmek isteyen bireyleri sosyal belediyeciliğin temel fonksiyonlarından olan sosyalleştirme ilkesi doğrultusunda girişimlerde bulunulmaya çalışılmıştır. Bu girişimler kapsamında eğitim-öğretime devam etmemiş çocuklar, işsiz gençler, ev hanımları, engelliler vb. bireyler bu türdeki etkinliklere katılıp beceri ve sanat kazanalabilmeleri gaye edinilmiştir (Adıgüzel, 2013: 366).

2.6. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ

Sosyal hizmet literatüründe yoksulluk ile ilgili birden çok tanım mevcuttur. Bazı çalışmalarda yoksulluk kavramı; insanların temel düzeyde ihtiyaçlarını karşılayabilecek gelire sahip olmama durumları olarak tanımlanırken, bazı kaynaklarda ise yoksulluk; asgari yaşam standartlarını sağlayamama ve üretim faktörlerine erişememe durumu olarak tanımlanmaktadır (Aktan, 2002: 1043).

Yoksulluk ile ilgili bir diğer önemli kavram ise kentsel yoksulluktur. Kentsel yoksulluk, vatandaşların ülkenin genel politikalarından eğitim, ekonomi, sağlık ve barınma gibi temel insani ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır (Es, 2007: 25).

Sanayi Devrimi sonrasında daha sık görülen kırsal alanlarından kentsel alanlara doğru yaşanan yoğun göç hareketleri, ülkelerin kalkınmasını hızlandırmadığı gibi kentsel alanda yeni problemlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu göç hareketlerinin yaşandığı ülkelerde sanayileşme ile kentleşme paralel bir şekilde gelişmemiştir. Bu durum, kırsal alanlardan kentsel alanlara göç edenlerin istihdam edilmelerini sağlayacak alanların oluşturulmaması, istihdamdan kaynaklı sorunların oluşmasına

neden olmuştur. Bu kentlerde gizli işsiz sayısında artış yaşanmıştır. Çalışan bireyler de daha çok hizmet sektöründe, beklentilerin altında bir ücrette, sosyal güvenlik imkânlarından yoksun ve sendikasız olarak çalışmaktadır (Keleş, 2010: 38). Tüm bu gelişmeler, kentleşme ve sanayileşme sürecinde oluşan yoğun göç ve kentsel yoksulluğun oluşmasına sebep olan etmenlerdendir. Ayrıca küreselleşme ile birlikte, devletin yoksullar konusundaki görev anlayışında köklü değişiklik yaşanmıştır.

Küreselleşme ile birlikte devlet kamu hizmeti sunulan birçok alandan çekilmiştir. Devletin sunduğu temel hizmetler daha çok özel sektör merkezli hale gelmiştir. Sosyal devlet düşüncesinin temel dayanağı olan bireysel fayda ile toplumsal fayda arasındaki denge gittikçe bozulmuş, böylece sermaye sahiplerinin çıkarı toplumsal faydaya galip gelmeye başlamıştır (Keleş, 2010: 55).

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu bu dengeyi sağlamak adına belediyelere bazı görevler yüklemektedir. Ayni ve nakdi yardımlar, barınma hizmetleri, toplu konut tesis edilmesi ve aşevi gibi hizmetler yoksullara sosyal belediyecilik kapsamında yapılan hizmetler olarak sayılabilir (Genç ve Barış, 2015: 46). Bunun yanında 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda, konut yapmak ve yaptırmak belediyelerin sorumluluğuna yüklenmiştir. Ayrıca kanunda düzenli kentleşme, konut ve arsa üretimi, konut ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla toplu konut yaptırmak, kiralamak, satmak ve bu amaçlar için arazi satın almak konusunda belediyeler yetkilendirilmiştir. Belediyeler yoksullara ucuz konut olanağı ve düşük kira gibi toplum yararını gözeten politikaları benimsetmektedir. Böylelikle toplumsal refah artmakta, konut sektörü getirim aracı olmaktan çıkmaktadır (Kamalak vd. 2009: 39).

Yoksullara yapılan sosyal nitelikli yardımlardaki temel hedef, bireylerin yalnızca akut problemlerini çözmek değildir. Bunun yanında, bu yardımlar ile ailelerin günlük sosyal aktivitelere katılmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Karataş, 2001: 222)

2.6.1. Büyükşehir Belediyelerinin Kadın Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Türkiye'de büyükşehir belediyeleri kadınlara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri 1982 Anayasası'nın 41. Maddesine yer alan, aile ve kadının korunması kanuna dayanılarak hizmet sunumlarını gerçekleştirmektedir. 1982 Anayasa'nın 41.

Maddesi'nde ailenin ve kadının korunması sosyal devlet anlayışının temel görevlerinden olduğu belirtilmiştir. Büyükşehir belediyelerinin yönetim kademelerinden olan kadın komisyonları, aile ve kadın müdürlükleri, bazı büyükşehir belediyelerinde kurulmuş olan sosyal hizmetler daire başkanlığı çatısı altında, kadınlara yönelik sosyal hizmet uygulamaları sunmaktadır (Yıldırım ve Göktürk, 2008: 249). 1982 anayasasında yer alan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda da kadın ve aileye yönelik sosyal hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi amacı ile çeşitli maddelere yer verilmiştir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7. maddesinde, kadınlara her türlü kültürel ve sosyal hizmetleri yürütmek ve geliştirmek için sosyal tesisler kurma, beceri ve meslek kazandırma kursları açma, işletme ya da işlettirme, bu uygulamaları yerine getirirken üniversiteler, yüksekokullar, sivil toplum örgütleri ve kamu kuruluşlarıyla iş birliği yapma şeklindeki hükmüyle, kadınlara yönelik olarak sosyal içerikli hizmetler, büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında sayılmıştır.

5216 Büyükşehir Belediye Kanunu dışında, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda ise aile içerisinde şiddete maruz kalan, cinsel istismara uğrayan, maddi gücü bulunmayan ile kimsesiz ve muhtaç kadınlara yönelik hizmetler hususunda belediyelere çeşitli görev sorumluluklar yüklenmiştir. 5393 sayılı belediye kanunu ve 5216 Büyükşehir Belediye Kanunu, nüfusu 50.000'i geçen belediyelere kadın koruma evleri açma sorumluluğu yüklemiştir. Bu kurumlar aracılığıyla şiddete maruz kalan, ihmal edilen, yaşamsal tehdidi olan kadınların korunmaya alınması amaçlanmıştır. Kadın korunma evleri kadınların başta can güvenliği sağlayarak, kadınların yaşamlarının devamını daha güçlü geçirmesi için danışmanlık, psikolojik destek, meslek edinme gibi çeşitli aktiviteleri kadınların hizmetine sunmaktadır. Bu kurumlarda sadece kadınlar değil, bakmakla yükümlü olduğu çocuklar da kurumlara alınmakta ve bu çocukların temel ihtiyaç giderleri; eğitim, sağlık, barınma gibi hizmetleri, belediyelerin kurmuş olduğu kadın korunma evleri idareleri tarafından sağlanmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinin kadınlara sunmuş olduğu hizmetler sadece kadın koruma evleri değil, kadınların toplumda daha güçlü yer edinmesi, mevcut durumlarının iyileştirilmesi, ekonomik özgürlüklerini sağlanması, iş ve beceri kabiliyetlerinin arttırılması amaçlanmaktadır. Büyükşehir belediyeleri kendi sınırları

içinde yer alan kadınlara evlilik yaşamı, çocuk eğitimi, bilinçli ebeveynlik ve sağlık konularında oluşturmuş oldukları birimler vasıtasıyla, gerek mikro düzeyde danışmanlık hizmetleri, gerek makro düzeyde konferans, seminer vb.organizasyonlar aracılığı ile kadın vatandaşlara hizmet sunumu gerçekleştirmektir. Büyükşehir belediyelerinin hizmet modelleri incelenirken, kırsal kesimlerin de büyükşehir belediye hizmet sınırları içerisinde olduğu ve bu alanlara hizmet götürmenin büyükşehir belediyelerinin hizmet sorumluluğunda olunduğu bilinmektedir.

Türkiye'de kırsal kesimde ikamet eden kadınların, kentte yaşayan kadın vatandaşlara oranla daha fazla sorununun olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Kırsal bölgelerde yaşayan kadınların yaşamış olduğu ihmal, istismar ve şiddet olaylarının önüne geçilmesi, kırsalda yaşayan kadınların ekonomik özgürlüklerine kavuşması, aile içinde ve sosyal hayatta yaşamış olduğu problemlerin çözümleri için büyükşehir belediyelerin çeşitli uygulamaları mevcuttur.

Türkiye'de kurumsal olarak teşkilatlanmış yönetim birimleri ve hizmet sunumu gerçekleştirecek uzman personeller barındırmaları, kadınlara yönelik sosyal hizmet uygulamalarının başarılı bir şekilde uygulanmasına zemin hazırlamıştır. Türkiye'de İstanbul, Ankara, İzmir, Gaziantep, Eskişehir, Şanlıurfa, Samsun gibi illerin büyükşehir belediyelerinin kadınlara yönelik sistematik, işlevsel sosyal hizmet uygulamarı mevcuttur (Kaypak, 2012). Bu uygulamalardan Türkiye'de ilk şahit olduğumuz örneği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet modeli KKM (Kadın Koordinasyon Merkezleri)'dir. KKM'de, kadınlara yönelik birçok faaliyetin başarılı şekilde uygulanmasını sağlamıştır. Bu merkezlerde kadınlara yönelik eğitim, sağlık, danışmanlık, meslek edindirme kursları ve kadınların şehir hayatında karşılaşmış olduğu sorunları çözümü amaç edinmiştir (İBBKKM, www.ibbkkm.org, 2022).

Bu alanda bir diğer başarılı örnek Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin (KDM) Kadın Destek Merkezleri ile kadınların kentlerde ve kırsal kesimlerde başta okuma yazma olmak üzere eğitim, danışmanlık, aile hayatı, çocuk yetiştirme, meslek edindirme gibi faaliyetleri mevcuttur (www.sanlıurfa.bel.tr, 2022).

Kadınlara yönelik bir diğer önemli belediyecilik hizmetini Ankara Büyükşehir Belediyesi sunmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi bünyesinde 2007'de kurulan KDM (Kadın Danışmanlık Merkezleri) kadınlara yönelik psiko-sosyal destek, ekonomik destek, meslek edindirme, şiddet olaylarına maruz kalan kadınlara hukuki

destek sağlamak amacıyla kurulan ve halen Ankara'nın merkezinde ve kırsal kesimlerinde hizmetlerine devam eden kuruluşlar olarak uygulamalarını gerçekleştirmektedir. Büyükşehir belediyeleri tarafından kurulan bu kurumlar sadece belediye imkânları ile kadınlara yönelik çalışmada bulunmamaktadır, aynı zamanda çeşitli ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları, genel kamu idarelerinin kadınlara yönelik hizmet sunun paydaş kuruluşları ile birlikte, organizasyonlarının faaliyetlerini hizmete sunmuştur. Bu paydaş kurumlar vasıtayla kadınların güçlenmesini, korunmasını, ekonomik olarak özgürlüğünün sağlanmasını, kadının iş hayatına girmesi ya da becerilerini sergileyecek işletmeler oluşturmasını, aile bireyleri ile daha sağlıklı sosyal iletişim imkânı sağlanmasını, amaçlamaktadır.

2.6.2. Büyükşehir Belediyelerinin Çocuk Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

1982 Anayasası'nın 61. Maddesinde, devletin korunmaya ihtiyacı olan çocukların topluma kazandırılabilmesi için çeşitli tedbirler alacağını ve bu hedefle gerekli olan tesisleri kuracağı ya da kurduracağı hükmü yer almıştır (Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası). Anayasal metinde çerçevesi çizilen çocuk hizmetleri, sosyal devletin gereği kamu otoritesinin yerine getireceği bir hüküm olarak belirlenmiştir. Kamu idarelerinin çocuklara yönelik hizmetleri, yardıma ve korunmaya ihtiyaç duyan çocukların genelini kapsayan hizmet modelleri oluşturularak sunulmuştur. Kamu idareleri yardıma ve korunmaya ihtiyaç duyan çocuklar için barınma, beslenme, eğitim, sağlık ve danışmanlık hizmetleri sunarak ve çocukların mevcut durumlarını iyileştirerek toplumla bütünleşmesini sağlamaktadır (Özden, 2010:110-111).

Türkiye'de merkezi yönetime bağlı kuruluşlar, dezavantajlı çocukların barınma, güvenlik, ekonomik destek gibi merkezde ve taşradaki kuruluşlar ile hizmet sunarken yerel yönetim kuruluşlarının kendi sınırları içerisnde yaşayan çocukların eğitimi, sosyal etkinlik alanları, kültürel faaliyetler ile çocukların toplumsal bilinç ve duyarlılığını geliştirmeye yönelik faaliyetler sunmaktadır (Seyyar, 2011: 413).

Türkiye'de yerel yönetim kuruluşlarından olan il özel idare kuruluşlarının ve köylerin çocuklara yönelik faaliyetleri çok sınırlı iken, belediyelerin çocuk hizmetlerinde önemli çalışmalarının olduğu bilinmektedir. Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin sayısının arttırılması, mali kaynaklarının güçlendirilmesi, büyükşehir

belediyelerinin çocuklara yönelik hizmet modellerinde çeşitliliği sağlamıştır (Güleç, 2014: 17).

Büyükşehir belediyelerinin, çocuklara yönelik sosyal donatı alanları, kütüphaneler, kreşler, okullar, çocuk danışmanlık birimleri, yoksul çocuklara yönelik ekonomik destek, büyükşehir belediyeleri bünyesinde oluşturulan çeşitli kurslar ve çocukları alkol, madde bağımlılığı vb. zararlı alışkanlıklardan korumak için düzenlenen eğitim panelleri ve çocuklara yönelik çok çeşitli hizmetleri mevcuttur. Çocukların toplumsal katılımının sağlanması, çocuklara yönelik yapılacak hizmetlerde çocukların görüşlerinin alınması ve sorun çözme pratiklerinin arttırılması amaçlanmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesinde ilk kez uygulanan ve günümüzde birçok büyükşehir belediyesinde hizmet veren çocuk meclisleri önemli bir hizmet olarak kabul edilmektedir. Çocuk meclisleri aracılığıyla, çocuklar geleceğe daha güçlü hazırlanmaktadır (Dilik, 1980: 74-76).

Türkiye'de belediyeler, çocukların karşılaşmış olduğu birçok problemin çözümü için gerek merkezi idari kuruluşların yereldeki birimleri, gerek ulusal ve uluslararası hizmet sunun sivil toplum kuruluşları ile birlikte çeşitli hizmet sunumları gerçekleştirmektedir. Belediyeler çeşitli kuruluşlar ile sağlamış olduğu konsensüsle; çocuk işçiliğin önlenmesi, engeli çocuklar için gündüz bakım merkezleri ve rehabilitasyon merkezlerinin kurulması, madde bağımlılığı ve kötü alışkanlıklar konularında çocukların bilinçlendirilmesi ve bu tür alışkanlığı olan çocukların durumlarının rehabilite edilmesinin sağlanması, cinsel, fiziksel, duygusal istismara ve ihmale uğrayan çocuklar için bu olumsuzluklarının giderilmesi amaçlanmaktadır. Belediyelerin çocukların yaşadığı olumsuz bir olayı en hafif şekilde atlatmaları için yeterli düzeyde alanında uzman personel istihdamı sağlayarak bu alanlarda çeşitli faaliyetler sunmaktadır (Ersöz, 2005: 94).

Büyükşehir belediyelerinin çocuk hizmetlerindeki önemli görev ve misyonlarında biri, okul çağında olan çocukların okullar ile buluşturmak ve okullaşma oranını yükseltmek için gerekli çalışmalar yaparak ve eğitim öğretime devam eden çocukların ders ve sınıf materyallerini tedarik etmektir (Yıldırım ve Göktürk, 2008: 250).

Türkiye'de otuz büyükşehir belediyesinde görülen yaz spor okulları, ücretsiz ve bazılarında çok düşük ücretler ile çocukların spor faaliyetleri ile tanışmasını

sağlamaktadır. Büyükşehir belediye idarelerince organize edilen spor etkinlikleri çocukların daha sağlıklı gelişim aşamaları tamamlamaları için futbol, basketbol, tenis, yüzme vb. spor faaliyetleri ile bu alanda önemli çalışmalar sunulmaktadır. Büyükşehir belediyelerin sosyal hizmet alanlarında önemli görevlerinden olan çocuk hizmetleri, yardıma ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik çalışmaları, uluslararası kuruluşlar tarafından da desteklenmektedir. BM ve Avrupa Birliği'nin Türkiye'de bazı büyükşehir belediyeleri ile ortak yürütülen çalışmaları mevcuttur. Bu çalışmaların başında Türkiye'de çeşitli ülkelerden gelen göç etmiş ailelerin çocuklarına yönelik hizmetleri gelmektedir.

Göçmen ve sığınmacı statülerinde bulunan çocuklara yönelik Avrupa Birliği tarafından hazırlanan Göç Entegrasyon Projesi (ABGEP) doğrultusunda, 2010 yılında Türkiye'nin en büyük dört şehri olan İstanbul, İzmir, Bursa ve Ankara Büyükşehir Belediyelerinin faydalanıcı olarak katıldıkları sokakta çalıştırılan çocuk işçiliğin sona erdirilmesi kapsamında merkezler kurulmuştur. Avrupa Birliğinin ve büyükşehir belediyelerinin birlikte koordine ettiği proje kapsamında birçok hizmet birimi oluşturulmuş, bu alanda uzman kişiler istihdam edilerek, mağduriyet yaşayan çocukların mevcut durumlarının iyileştirilmesi amacı ile eğitim öğretim faaliyetlerine devamlılığın sağlanması, çocukların kişisel gelişimlerini sağlıklı tamamlamaları amacıyla danışmanlık hizmetlerinden faydalanmaları sağlanmıştır. Ayrıca daha sağlıklı ortamlarda barınmaları, maddi yoksulluğu azaltmak için çeşitli ekonomik destekler oluşturulmuştur. Büyükşehir belediyelerin Avrupa Birliği projeleri kapsamında İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana büyükşehir belediyeleri koordinasyonunda Türkiye'de çocuk işçiliğinin azaltılması ve önlenmesine yönelik önemli çalışmalar vardır. Büyükşehir belediyeleri merkezi idarelere bağlı kuruluşlar, üniversiteler ve sivil toplum örgütleri ile toplumda çocuk işliği konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi, çocuk işçiliğine maruz kalan ailelerin bilinçlendirilmesi ve bu alanda mağduriyetleri olan çocuklarının durumlarının iyileştirilmesi amacı ile eğitim, ekonomik destek vb. hizmet modelleri uygulamıştır (AB-GEPwww.ab.gov.tr, 2022).

Türkiye'de son yıllarda sayısı yükselen çocuk koruma evlerinde, annesi ve babası tarafından terk edilmiş ve ebeveynleri tarafından sahiplenmek istenilmeyen 0-18 yaş aralığındaki çocuklara yönelik aile evi koşullarında hizmet sağlayan; psikolog,

sosyal çalışmacı, psikolojik danışman, pedagog gibi, alanlarında uzman kişilerin desteği ile çocuklara çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Bu hizmet modelinin temel gayesi ebeveynleri tarafından terk edilmiş çocukların, aile şefkati ve ortamı ile gelişimini sağlayarak daha güvenli ve huzurlu alanlar oluşturmaktır (Gül, 2000: 55). Çocuk evleri sitesinde kimsesiz çocuklara yönelik ev tipinde bakım hizmeti sunulmaktadır. Büyükşehir belediyelerinin çocuklara yönelik bir diğer önemli görevi ise çocuk gündüz bakım evleridir. Çocuk gündüz bakım evleri, Türkiye'de özellikle kadınların iş hayatlarında etkinliklerinin artması ile daha önemli kurumlar haline getirilmiştir. 3-6 yaş grubundaki çocuklara hizmet sunan bu kurumlar; çocukların erişimine ve yaşamsal alanına uygun düzenlenmekte, bu kurumlarda alanında uzman olan pedagog, psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve diğer yardımcı görevliler vasıtasıyla çocukların gelişimlerine katkı sunulmaktadır (Pektaş, 2010: 53).

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin çocuklara yönelik önemli hizmet kuruluşlarından olan çocuk gündüz bakım merkezleri, çalışan kadın vatandaşların en çok hizmet duyduğu kuruluşlardandır. Özel sektörde hizmet gösteren gündüz bakım merkezlerine göre, çok daha düşük ücretli hizmet sunan bu kuruluşların, çocukların kişisel gelişim, konuşma, oyun aktivitelerine katılma, grup çalışmaları yapma vb. etkinlik ve çalışmalar ile çocukların günlük bakım ve gelişimlerinin yerine getirilmesinde önemli sorumluluk üstlenmektedir (Kesgin, 2008: 103).

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin çocuklara yönelik hizmet sunduğu bir diğer hizmet dalı ise çocuk kulüpleridir. Büyükşehir belediyeleri ve diğer belediye hizmet kuruluşlarında oluşturulan çocuk kulüpleri, özellikle gecekondu mahallerinde ikamet eden sosyal ve ekonomik desteğe ihtiyaç duyan kesimlerde yaşayan, sosyal aktivelerden ve etkinliklerden yoksun olan çocukların spor ve eğitim alanlarında kendi akranlarından geri duruma düşmemesi, çocuklar arasında sosyal eşitliğin sağlanması amacı ile oluşturulmuş organizasyonlardır. Çocuk kulüplerinde büyükşehir belediyelerin koordinatörlüğünde çocuklara yönelik gezi, oyun, festival, spor müsabakaları ve çeşitli eğitim kursları ile yoksul çocukların kendi akranları ile aynı düzeyde etkinlik düzeyinde ulaştırılması hedeflenmiştir. Büyükşehir belediyelerince oluşturulan çocuk kulüplerinin önemli bir diğer faaliyeti ise, çocukların zararlı alışkanlık ve bağımlılıklara karşı korumaktır. Alkol, sigara, uyuşturucu vb. kötü alışkanlıklardan çocukların korunması ve bu tür kötü alışkanlıklara çocukların

yönelmesini engellenmektir. Çocuk kulüpleri aracılıyla yoksul çocukların gün içinde etkinlik ve aktivite sayıları artırılarak hem çocukların arasında sosyal-kültürel fırsat eşitliğinin oluşması sağlanmış, hem de çocuklar bu kulüpler aracılığı ile kötü alışkanlıklara yönelmesinin önüne geçilmiştir. Bu hizmetlerin dışında büyükşehir belediyelerinin her birinin farklı şekilde hizmet verdiği çok çeşitli hizmetleri mevcuttur. Büyükşehir belediyeleri bu hizmetler aracılığı ile çocukların yarınlara daha güvende, daha sağlıklı erişmesi adına çalışmalarını sürdürmektedir (Alkan, 2006: 89).

2.6.3. Büyükşehir Belediyelerinin Gençlere Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Türkiye'nin demografik yapısı incelendiğinde genç nüfusunun, genel nüfus içindeki oranında önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun 2020 yılı genç nüfus verileri incelendiğinde, nüfusun %22,7'si 0-14, %69,8 ise 15-64 yaş grubu aralığında olduğu görülmüştür. Bu genç nüfusun eğitim, sağlık, sosyal aktive alanlarında kendilerine geniş olanaklar tanınan, refah seviyelerinin yükseltilmesi için merkezi yönetimlerin ve yerel yönetimlerin önemli görev ve görevleri vardır (Ersöz, 2005: 94).

Türkiye'de Gençlik ve Spor Bakanlığı, bakanlık teşkilat birimleri vasıtası ile son yıllarda gençlere yönelik hizmet modelleri geliştirmiş ve bu alanda faaliyetlerini arttırmıştır. Yerel yönetimler de 2000'li yıllardan sonra gençlik çalışmaları alanında önemli adımlar atmıştır (Yavuz, 2013: 101).

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin gençlere yönelik önemli sosyal hizmet faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetleri kapsamında oluşturduğu gençlik merkezleri, kültür merkezleri, öğrenci yurtları, gençlik kulüpleri ile çeşitli hizmetler sunmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinin gençlere yönelik önemli hizmetlerinden olan gençlik merkezleri ile gerek eğitim çağında olan, gerek eğitim çağını tamamlamış olan gençlerin düzenli olarak etkinlik yapacağı merkezler olarak organize edilmiştir. Bu merkezlerde gençler eğitim ve öğretimlerinde takviye kursları, bilişim sınıfları, yabancı dil kursları, meslek edindirme kursları vb. çalışmalardan yararlanarak mevcut düzeylerinin arttırılması hedeflenmiştir. Büyükşehir belediyeleri gençlik hizmetlerinde üniversiteler ve çeşitli sivil toplum kuruluşları vasıtası ile gençlere

yönelik yürütülen hizmetleri her geçen gün çeşitlendirmektedir. Büyükşehir belediyeleri üniversiteler ve çeşitli sivil toplum kuruluşları desteği ile gençlerin günlük aktiveleri arttırılarak geleceğe hazırlamayı hedeflemektedir. Gençlerin büyükşehir belediyelerine ait gençlik merkezlerinde katılmış olduğu etkinlikler ile gençlerin; alkol, madde bağımlılığı, sigara gibi vb. kötü alışkanlıklardan uzak durmakta ve bu merkezler aracılığı ile günlük yaşamda sosyal becerilerini arttırma imkânı sağlanmaktadır. Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin birçoğunda gençlik merkezleri bulunmakta olup, her geçen gün sayıları artmaktadır (TBB, 2012: 17).

Türkiye'de büyükşehir belediyelerin gençlik hizmetleri alanında bir diğer önemli çalışması öğrenci yurtlarıdır. Türkiye'de 2002 yılından sonra yüz yirmiden fazla yeni üniversite kurulmuş ve bu üniversitelerin birçoğu büyükşehir belediye sınırları içinde öğrencilere hizmet sunmaktadır. Binlerce öğrencinin eğitim gördüğü bu alanlarda öğrencilerin barınma sorunu ortaya çıkmaktadır. Merkezi yönetim bünyesinde Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurulan ve öğrencilere hizmet veren öğrenci yurtları sayısı, Türkiye'dede son yıllarda artsa da yine de gençlerin yurt ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu sorununun çözümü için büyükşehir belediyeleri son yıllarda önemli bir hizmet atağı oluşturarak öğrenci yurtları inşa etmiştir. Türkiye'de üniversite sayılarının ve öğrencilerin fazla olduğu İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyükşehir belediyeleri bu alanda etkin çalışmalar ve çeşitli faaliyetleri öğrencilerin hizmetine sunmuştur. (www.ibb.gov.tr.2021)

Büyükşehir belediyelerinin bünyelerinde kurulan öğrenci yurtları sadece öğrencilere barınma hizmeti sunmak ile yetinmemiş, öğrencilere danışmanlık, sağlık hizmetleri sunarak refah içinde yaşam sürmelerini sağlamıştır. Büyükşehir belediyeleri bünyesinde kurulan öğrenci yurtlarında; psikolog, sosyal hizmet uzmanları, psikolojik danışman sağlık personelleri gibi alanında uzman meslek elemanları istihdam edilerek öğrencilere profesyonel hizmet sunumu gerçekleştirmektedir.

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin gençlere yönelik hizmet modelleri her geçen gün çeşitlenmekte ve önem kazanmaktadır. Büyükşehir belediyelerinin hizmet sınırları içerisinde üniversitelerin ve diğer eğitim kurumlarının ve bazı illerde sivil toplum kuruluşlarının desteği ile çeşitli gençlik kulübü organizasyonu

oluşturulmuştur. Bu organizasyonlar ile gençlerin katılımcı, paydaş, grup içi çalışma yeteneğini geliştirici planlar oluşturmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Büyükşehir belediyelerinin koordinatörlüğünde, üniversiteler ve çeşitli sivil toplum kuruluşları aracılıyla oluşturulan gençlik kulüplerinde gençler; eğitim, müzik, spor, fotoğrafçılık, geleneksel sanatlar, mimari çalışmalar, resim, vb. çalışmalar ile beceri ve verimlilik düzeylerini arttırmakta ve günlük sosyal yaşamda kaliteli vakit geçirecekleri faaliyet alanları oluşturmaktadır. Büyükşehir belediyeleri ve Gençlik Spor Bakanlığı hizmet çatısı altında faaliyetlerine devam eden gençlik kulüpleri, sadece gençlerin zaman geçirdiği alanlar değil, gençlerin yenilikçi dijitalleşme, inovasyon alanlarında ve kendi alanlarında oluşturmuş oldukları sosyal sorumluluk projeleri ile kendi bilgi beceri ve yeteneklerini çeşitli çalışmalar ile sunma fırsatı oluşturmuştur (Karataş, 2001: 226)

Türkiye'de birçok büyükşehir belediyesi tarafından kurulan, gençlere ve diğer toplum üyelerine hizmet sağlayan kültür merkezleri, sosyal yaşamda gençlerin kültürel ve sanatsal olarak her türlü imkândan yararlandığı kuruluşlardır. Kültür merkezleri gençlerin günlük yaşamlarında kendi kadim kültürünün kökenini öğrenmelerine, Anadolu coğrafyasında var olan müzik, folklor ve sanat çalışmalarının yakından incelenmesinde ve bu alanda çalışmalar yapmalarına imkân sağlamıştır. Türkiye'de kültür merkezlerinde gençlerin kültürel faaliyetlerde sorumluluk kazanması gaye edinilmiş, kültürel faaliyetler haricinde gençlerin çağımızın önemli gelişmelerinden olan bilişim, yazılım, girişimcilik, yabancı dil vb. çalışmalar ile gelecek kuşakların daha donanımlı, kabiliyeti yüksek bireyler olması amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Göktürk, 2008: 250).

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin gençlik hizmetleri çeşitlendirilirken gençlerin yönetme ve toplumsal duyarlılıklarının arttırılması ve demokrasi kültürünün gençlerde oluşması için oluşturulan kent konseyleri ve belediye gençlik meclisleri, son yıllarda yaygınlaşan önemli kuruluşlardır. Büyükşehir belediyeleri ve diğer belediye koordinasyonlarında oluşturulan bu kuruluşlar gençlerin kendi sorunlarını ilgili kişilere iletme imkânı bulmakta, ilde alınacak kararlarda gençlerin katılımlarını sağlayarak yerel demokrasilerin gelişmesini sağlamaktadır (Uslu, 2011: 88- 89).

Belediyeler bünyesinde oluşturan gençlik konseyleri ve gençlik meclisleri, oluşturmuş oldukları icracı komisyonlar aracılığı ile çalışmalarını yürütmektedir. Gençlik Konseyi üyleri kendi il sınırlarında, geleceğe yönelik tarım, ekonomi, eğitim,

sosyal yaşam alanları, kültürel çalışmalar alanlarında önemli projeler hazırlayıp yetkili mercilere sunmakta ve kente dair alınan kararlarda kendi tenkit ve önerilerini sunmaktadır. Büyükşehir belediyeleri ve diğer belediyeler aracılığı ile oluşturulan bu çalışmalar, gençlerin ortak paydada buluşmalarını, yaşadıkları kentler ile aidiyet bağlarını güçlendirmeyi amaçlamıştır (Akarsu, 2014: 56)

2.6.4. Büyükşehir Belediyelerinin Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Yaşlılık kelimesinin sosyal hizmetler literatüründe birden çok tanımı mevcuttur. Türk Dil Kurumu yaşlılık kavramını, yaşlı olma hali olarak tanımlanmaktadır. Yaşlılık ile ilgili yazılan bilimsel çalışmalar incelendiğinde bazı kaynaklarda yaşlılık kavramı 65-79 yaş gurubunu yaşlılık olarak tanımlamakta, 79 yaş üzeri yaş grubu ise ihtiyarlık olarak tanımlanmaktadır (Taşçı, 2010:189).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 61. Maddesinde yaşlıların devlet tarafından korunup devlet yardımları ve sağlanan diğer hak ile kolaylıkların kanun ile düzenleneceği, bu amaç doğrultusunda da gerekli olan tesisleri kuracağı ya da kurduracağı hükmü yer almıştır (Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası).

Sosyal devlet anlayışının gereği olarak yaşlıların günlük yaşamını kolaylaştırmak, mutluluk ve refah düzeylerini yükseltmek için çeşitli politikalar üretirler. Türkiye'de sosyal devletin yaşlılara yönelik faaliyetleri merkezi yönetim ve yerel yönetim organları tarafından sağlanmaktadır. Merkezi yönetim yaşlılara yönelik sosyal hizmet faaliyetlerinde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ve Sağlık Bakanlığının oluşturmuş olduğu politikalar ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlıklarının taşradaki teşkilatlarında merkezi yönetim tarafından oluşturulan politikalar uygulanmaktadır (Hekimler, 2016:5).

Türkiye'de merkezi yönetim teşkilatlarının dışında yerel yönetimlerin de yaşlılara yönelik önemli görev ve sorumlulukları vardır. Yerel yönetim idarelerinin yaşlılara yönelik hizmetlerinin kanuni dayanağı, 5216 Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanununlardır. Belediyeler yaşlılara yönelik evde bakım hizmetleri, gündüz bakım merkezleri, yaşlı rehabilitasyon merkezleri, yaşlı sosyal yaşam alanları, huzurevleri gibi kurumsal alanlar oluşturmaktadır. Belediyelerin, yaşlı

vatandaşların başta sağlık olmak üzere bakım, sosyal ve ekonomik yardım, barınma, sosyal etkinlik aktiviteleri, grup çalışmaları düzenleyerek yaşlıların hayat şartlarını daha konforlu hale getirmeyi amaçlamaktadır (Topak, 2012: 49).

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin son yıllarda yaşlılara yönelik hizmet faaliyetlerinden biri gündüz bakım merkezleridir. Bu kurumlarda temel ihtiyaç giderlerini karşılayamayan yaşlı vatandaşlara yönelik, günün belli saatlerinde rutin sağlık kontrollerinin sağlanması, uzman personeller eşliğinde yaşlıların kendi akranları ile daha nezih bir ortamda vakit geçirmesi gibi hizmetler sağlanmaktadır. Gündüz bakım merkezlerinin Türkiye'de Ankara Büyükşehir Belediyesi çatısı altında başlattığı, İstanbul ve Gaziantep Büyükşehir Belediyelerinde bu hizmet merkezlerinin etkin bir şekilde faaliyetlerine devam ettiği görülmektedir. Büyükşehir belediyelerinin gündüz bakım merkezlerinin yaşlılara ücretsiz hizmet vermesi, beslenme ve ulaşım hizmetlerinin ücretsiz olarak sağlaması yaşlıların bu merkezlerde verimli çalışmalar yapmasını sağlamıştır (ankara.bb.gov.tr).

Merkezi yönetimin Sağlık Bakanlığının taşradaki hizmet birimleri olan Sağlık İl Müdürlükleri vasıtası ile uygulanan evde bakım hizmetleri, Türkiye'de başarılı şekilde sürdürülmektedir. Sağlık Bakanlığının illerde yaşlılara yönelik yürütmüş olduğu evde bakım hizmetleri son yıllarda büyükşehir belediyelerinin başarılı şekilde uyguladığı sosyal hizmet modellerinden olduğu gözlenmiştir. Büyükşehir belediyeleri, temel ihtiyaçlarını gidermeye hastalık ve yaşlılıktan kaynaklanan rahatsızlıklardan dolayı kişisel bakım, temizlik, sağlık taraması yapamayan ve temel ihtiyaç giderlerini karşılayamayan yaşlı vatandaşlara yönelik evde bakım çalışmalarını uzman personel ve yardımcı sağlık personel aracılığı ile yerine getirmektedir. Bu hizmetler yaşlılara yönelik yapılmakta ve yapılan hizmetler karşılığına yaşlı vatandaşlardan herhangi bir ücret talep edilmemektedir. Büyükşehir belediye idaresinde hizmet veren evde bakım hizmetleri, Sağlık Bakanlığı evde bakım hizmetleri kurumu ile koordineli bir şekilde çalışmaktadır (Acar, 2019:277-293). Türkiye'de yaşlı nüfus oranının payı ve genel nüfus oranı içindeki payı giderek yükselmektedir.

Türkiye'deki yaşlı nüfus oranın giderek yükselmesi, belediyelerin yaşlılara özgü sosyal hizmet faaliyetlerinin artırılmasına ve çeşitlenmesine neden olmuştur. Yaşlılara yönelik gerek büyükşehir belediyelerinin, gerek diğer belediye idarelerinin yaşlılara yönelik oluşturmuş olduğu önemli hizmet alanlarından biri de, yaşlı sosyal

donatı alanlarıdır. Günlük yaşamda yaşlıların akranları ile bir araya gelmesi için yaşlıların sosyalleşmesi, kendi ilgilendikleri alanlarda çalışmalar yapması, hobi alanlarının oluşturulması ve yaşlıların toplumsal yaşama dâhil edilmesi amacı ile oluşturulan alanlardır (Akdemir ve Benk, 2010:166).

Büyükşehir belediyeleri oluşturduğu yaşlı sosyal donatı alanlarında uzman kişilerin istihdam edildiği; psikolog, sosyal hizmet uzmanları aracılığı ile yaşlıların günlük sosyal yaşantıya dâhil etmekle birlikte, yaşlılara sorunları çözme becerileri de kazandırmaktadır. Yaşlı vatandaşlar, günlük olarak bu alanlarda hem sosyal etkinliklere katılmakta, hem de kendi beceri ve fiziksel aktivitelerini yerine getireceği alanlar oluşturmaktadır.

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin yaşlılara yönelik sosyal hizmet faaliyeti sağlamak amacı ile oluşturdukları bir diğer hizmet alanı ise yaşlı iyileştirme ve bakım merkezleridir. Yaşlı vatandaşlardan yaşlılık dönemi ve çeşitli hastalıklarından dolayı fiziksel aktivitelerini kaybetmektedir. Yaşlıların fiziksel aktivitelerini kaybetmesi günlük yaşamlarını zorlaştırmakta ve yaşlıların karşılaşmış oldukları fiziksel sorunların çözümü için fiziksel ve dokusal tedavilerin arttırılması ve çeşitli egzersizlerin uzman personellerin kontrolünde yerine getirilmesigerekmektedir. Türkiye'de bazı büyükşehir belediyelerinin, yaşlılara yönelik oluşturduğu hizmet kuruluşlarından olan yaşlı rehabiltasyon ve bakım merkezileri, yaşlılara yönelik süreli ve günün belli periyotlarında çeşitli hizmet modellerini uygulamaktadır. Bu hizmet modeli ile yaşlılar fizik tedavi uzmanı, psikolog, sosyal hizmet uzmanı eşliğinde, fiziksel ve ruhsal olarak güçlendirilmektedir.

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin yaşlılara yönelik faaliyetleri her geçen gün daha da geliştirilerek, sistemleştirilerek yaşlı vatandaşlarımızın yaşam koşullarını geliştirmek için hizmete sunulmaktadır. Yaşlılara yönelik büyükşehir belediyelerinin faaliyetlerinin her ilde farklı bir hizmet modeli sunulduğu görülmektedir. Türkiye'de bazı büyükşehir belediyelerinin yaşlılara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri sağlık ve rehabilitasyon odaklı iken bazı belediyelerin de çalışmalarında yaşlılara yönelik sosyal donatı alanlarının arttırılmasıyla, yaşlıların sosyal reaksiyon alanları ile toplumsal bütünleşmesine yönelik faaliyetlerin ön planı çıktığı görülmüştür. Yaşlılara yönelik büyükşehir belediyelerinde ortak olarak görülen ve büyükşehir belediyesi dışında diğer belediye kuruluşları tarafından uygulandığı, ücretsiz toplum taşıma hizmetleri ve

huzurevleri, son yıllarda belediyeler tarafından ortak ve başarılı hizmet modeli olarak görülmektedir. Büyükşehir belediyelerinin yaşlıların sosyal hayatta karşılaştığı birçok sorunun çözümü için hizmet geliştiren kuruluşlar olduğu bilinmektedir (Özdemir, 2017: 21-22).

Büyükşehir belediyeleri, yaşlı vatandaşlara sağlık, sosyal bütünleşme, ekonomik destek sağlaması ve ulaşım hizmetlerine önemli sosyal hizmet modelleri sunması, yaşlı vatandaşların sosyal yaşamlarına önemli katkıları olduğunun bir göstergesidir. Bu hizmetler dâhilinde fiziksel ve duygusal fonksiyonlarını yerine getiremeyen yaşlı vatandaşlara yönelik önemli hizmetlerin yerine getirilmesi sağlanılmıştır (Ersöz, 2011: 170).

2.6.5. Büyükşehir Belediyelerinin Yoksul Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Yoksulluk, insanlık tarihinin ilk yıllarından günümüze kadar toplumlar için büyük sorun olarak değerlendirilmiştir. İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmek için gerekli olan temel ihtiyaçlarını sağlayamaması, açlık, salgın hastalık ve ölüm ile karşılaşması, toplumları yöneten idareleri bu alanda çözüm bulmaya zorunlu kılmıştır. Türk dil kurumu yoksulluğu, "Yoksul olma durumu, yoksuzluk, vaziyetsizlik, sefillik, sefalet, fakirlik'' olarak tanımlar. Bu tanımdan hareketle yoksulluk sadece bireyleri değil, toplumları psiko-sosyal olarak etkileyen önemli bir sorun olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal hizmetler literatürü incelediğinde yoksulluk sorunun mazisi, insanların toplu halde yaşama kültürünün başlangıcına kadar uzanır (Yuvalı, 2018: 383).

Yoksulluk sorunun çözümü için devletlerin genel geçer politikalarının oluşumu 19. yüzyıldan sonra anayasal metinlerde yer aldığı görülmektedir. 19. yüzyıldan öncesinde yoksul vatandaşların temel ihtiyaç giderleri devlet yöneticilerinin ve kişilerin bireysel olarak sağlamış olduğu destekler ya da camii, kilise vb. dini merkezli kuruluşlar tarafından sağlananan destekler ile yoksul vatandaşların ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır. 19. yüzyıldan sonra sosyal devlet anlayışının ortaya çıkması ile birlikte yoksul vatandaşlara yardım ve yoksulluk ile mücadele, devletlerin asli görevleri haline getirilmiştir. Birçok devletin anayasal metninde sosyal devlet anlayışının gereği, çeşitli yoksulluğun çözümü ve var olan yoksullukla mücadeleye

yer vermiş, bu alanda hizmet modelleri oluşturulduğu görülmüştür (Karataş, 2001: 222).

Sosyal devlet anlayışının genişlemesi ile birlikte yerel yönetimler, bu alanda önemli çalışmalar yapmıştır. Türkiye'de 1961 Anayasasına sosyal devlet ilkesi ve 1980'li yıllardan itibaren kırsal kesimden kentlere yoğun göçlerin olması, belediyelerin yoksul vatandaşlara yönelik hizmet geliştirmesini zorunlu kılmıştır. 2000'li yıllardan sonra gelişen büyükşehir belediyeleri ve belediyelerin yoksullara yönelik sosyal yardım desteğinin, Türkiye'de her geçen gün daha da geliştiği görülmüştür (Kesgin, 2012: 177). Belediye yönetimlerinin yoksul vatandaşlara yardımı ve yoksullukla mücadele etmesi, bu idarelerin kuruluş felsefesinin gereğidir (Smith, 1996: 163).

2.6.5.1. Gıda Desteği Hizmetleri

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin yoksul vatandaşlara yönelik önemli hizmetlerinden biri de gıda desteği hizmetleridir. Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin hizmet çatısı altında oluşturulan yoksul vatandaşlara yönelik gıda destek hizmetleri, her bir büyükşehir de farklı isim altında, fakat aynı amaç doğrultusunda hizmet vermektedir. Büyükşehir belediyelerinin hizmet çatısı altında (gıda bankası, gıdamatik, sosyal market) isimler altında hizmet veren kuruluşlar, yoksul kesime yönelik ücretsiz gıda desteği sunmaktadır. Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin yoksul vatandaşların hizmetine sunduğu bir diğer önemli hizmet, günlük yemek desteği sağlamaktır. Daha önceki dönemlerde valilik ve kaymakamlığa bağlı faaliyet sürdüren aşevlerinin, valiliklerce kapanması ile belediye bu alanda faaliyet göstermeye başlamıştır. Türkiyede bütün büyükşehir belediyelerinde, sosyal belediyecilik kapsamında kendi sınırlarında kurmuş oldukları, yemek dağıtım kuruluşları ile kendi yemek ve beslenme ihtiyaçlarını gideremeyen vatandaşlara yönelik hizmet vermektedir. Özellikle Ramazan ayında başta İstanbul, Ankara, İzmir Büyükşehir olmak üzere birçok ilde binlerce vatandaşa bu hizmetler sunulmaktadır. Bu hizmetlerin yerine getirilmesi ile yoksul vatandaşların günlük yemek ihtiyaçları herhangi bir ücret ödemeden, hijyen ve sağlık koşullarına uygun bir biçimde vatandaşların hizmetine sunulmaktadır (Gedikoğlu, 2015: 82-84).

Bu kuruluşların finansmanını doğrudan büyükşehir belediyeler sağladığı gibi, çeşitli sivil toplum kuruluşları ve hayırseverler de finansal destek verebilmektedir(Şahinoğlu, 2014: 84).

2.6.5.2. Barınma Hizmetleri

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin yoksul vatandaşlara yönelik bir diğer önemli hizmeti barınma hizmetidir. Özellikle 2004 yılından sonra Türkiye'de yoksul kesime yönelik binlerce barınma alanı oluşturan Toplu Konut İdaresi (TOKİ), belediyeler ile iş birliği yaparak bu alanda hizmet ağını geliştirmektir. Toplu Konut İdaresi ve belediye ile iş birliği neticesinde oluşturan konutlar vatandaşlara uzun vadeli, düşük ücretli taksitlerle kira öder gibi ev sahibi olmalarını sağlamaktadır. Büyükşehir belediyelerinin öz kaynakları ve Toplu Konut İdaresi ile birlikte yoksul kesimlere yönelik konut inşa ettiği bilinmektedir. Büyükşehir belediyelerinin sürekli barınma hizmetlerinin yanı sıra, yoksul vatandaşların barındıkları evlerin onarımı, ev araçları desteği ve ikamet ettikleri evi kira olan yoksul vatandaşlara yönelik kira destekleri sağlanmaktadır. Bu doğrultuda yoksul vatandaşların yaşamlarının idaresinin devamını sağlayabilmesi için barınma alanları oluşturmakta, fakat günümüzde yapılan konut destekleri yoksul kesimin çok az oranına destek sağlamaktadır. Bu alanda merkezi idarelerin ve yerel yönetim idarelerinin, mevcut durumda yoksul vatandaşlara yönelik daha fazla konut alanı oluşturmalı ve yoksul kesimin barınma sorunları çözme amacı ile daha hızlı hizmet modelleri geliştirmelidir (Gül vd., 2007: 271).

2.6.5.2 Meslek Edindirme Kursu Hizmetleri

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin, yoksul vatandaşlara yönelik önemli hizmetlerden bir diğeri ise yoksul kesimlerin yoğun yaşadığı alanlarda işsiz ve vasıfsız kesime yönelik çeşitli meslek edindirme kurslarını hizmete sunmalarıdır. İşsiz vatandaşların özelliklede kadınların yoksul duruma düşmemeleri için, istihdam alanında kendileri faaliyet sürdürmeleri için belediye idarelerinde kurulan meslek edindirme atölyelerinin her geçen gün işlevselliği arttırılmaktadır. Türkiye'de otuz büyükşehir belediyesinde ve bazı il ve ilçe belediyesinde faaliyetlerine devam eden meslek edindirme kurslarında terzilik, aşçılık, el dokuma, kuaförlük, esnaflık hizmet belgesi vb. çeşitli mesleki eğitim ve beceriler, işiz ve vasıfsız insanların meslek edinmesine olanak sağlamaktadır.

2.6.5.3. Nakdi Yardım Hizmetleri

Büyükşehir belediyelerinin yoksul vatandaşlara yönelik bir diğer hizmet modeli, nakdi yardımlardır. Büyükşehir belediyeleri, kendi hizmet sınırları içerisinde yoksul vatandaşlara belli periyotlarda nakdi yardımlar sağlamaktadır. Yoksul ailelere sağlanan bu yardımlarda öncelik, ailenin temel gereksiniminin karşılanması ve ailenin sosyal yaşama dâhil olunmasını desteklenmektedir (Altun, 2007: 166).

Türkiye'de büyükşehir, il ve ilçe belediyeleri 2000'li yıllardan sonra yoksul vatandaşlarına yönelik faaliyetlerini işlevselliğini artırarak yaygınlaştırmıştır. Belediyelerin yoksul vatandaşların temel ihtiyaç giderlerinin karşılanması ve yoksul vatandaşların sosyal yaşantılarını belli bir düzeyde karşılanabilmesi için politikalar yürütmektedir. Her ne kadar Türkiye'de son yıllarda belediyelerin bu alanda uygulamaları eski dönemlerden daha nitelikli uygulansa da, mevcut durumda halen evrensel standartlar düzeyinde değildir. Belediyelerin yoksul vatandaşlara yönelik hizmetleri, sorunun çözümüne odaklı olmayıp, sadece var olan sorunun belli bir dönem hafifletilmesi, yoksulluk sorunun devam etmesine neden olmaktır. Belediyelerin bu alanda merkezi idare ile iş birliği ve uzlaşma oluşturarak daha kapsamlı, profesyonel hizmet politikaları oluşturması esastır. Bu politikaların oluşturması sonucunda, Türkiye'de en büyük sorunlardan kabul edilen yoksulluk ve yoksullaşma sorunları ile ilgili önemli bir aşama kat edilmiş olacaktır (Altun, 2007: 167).

2.6.6. Büyükşehir Belediyelerinin Engelli Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Türk Dil Kurumu, doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyusal veya sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri çeken kişileri, engelli birey olarak tanımlamaktadır. Türk Dil Kurumunun tanımında da anlaşılacağı üzere engelli bireyler fiziksel, bedensel, duygusal yetilerini doğuştan ve sonradan kaybetmiş olabilmektedirler (TDK, Güncel Türkçe Sözlük www.tdk.gov.tr, 2022).

Engelli vatandaşlar fiziksel, ruhsal ve duygusal eksikliklerinden dolayı dezavantajlı durumdadırlar, başka bireylerin ve kuruluşların desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Engelli vatandaşların eğitimden, sağlığa, sağlıktan ulaşıma,

ulaşımdan sosyal etkinlik faaliyetlerine ve daha birçok alanda günlük hayatta çeşitli problemler ile karşılaşmaktadır. Belirtiğimiz bu problemlerin yanı sıra engelli vatandaşların mevcut durumda psiko-sosyal desteğe de ihtiyaçları vardır. Engelli vatandaşların psikolojik ve duygusal bağlamda alandaki uzman kişiler tarafından belli periyotlar ile desteklenmesi gerekmektedir. Engelli vatandaşlara yönelik sağlanacak sosyal ve psikolojik desteklerin, sadece engelli bireylere yönelik değil, aynı zamanda engelli vatandaşların bakım ve gelişimi ile ilgilenen yakın aile üyelerinin de desteklenmesi gerekmektedir (Sönmez, 2009: 39).

Türkiye'de merkezi yönetim teşkilat şemasında Sağlık, Milli Eğitim, Aile ve Sosyal Hizmetler ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının merkezi ve taşradaki kuruluşları ile engelli vatandaşlara yönelik çeşitli hizmetler sağlanmaktadır. Merkezi yönetim bünyesindeki çeşitli kuruluşlar ile engelli vatandaşların sorunlarının çözümü ve günlük yaşam faaliyetlerini kolaylaştırmak için politikalar geliştirerek engelli vatandaşların hizmetine sunmaktadır (Ören, 2011: 27).

Türkiye'de merkezi idarelerin yanı sıra, yerel yönetim kuruluşlarının da engelli vatandaşlara yönelik önemli çalışmaları vardır. Yerel yönetim kuruluşu olarak faaliyet gösteren belediye yönetimleri; engelli vatandaşlara yönelik ulaşım, eğitim, evde bakım, sosyal ve ekonomik destek, istihdam etmek ve istihdam faaliyetleri oluşturmak gibi önemli faaliyetleri mevcuttur. Belediye idareleri, belirttiğimiz bu alanlarda 2000'li yıllardan sonra önemli hizmet modelleri oluşturmuştur (Seyyar, 2019: 28).

Türkiye'de başta büyükşehir belediyeleri olmak üzere diğer il ve ilçe belediyeleri her geçen gün engelli vatandaşlara yönelik hizmet ağını genişleterek işlevselliğini artırmaktadır. Engelli vatandaşların günlük yaşamda sorunlarının çözümünde belediyelerin önemli sorumlulukları vardır. Belediye idarelerinin engelli vatandaşlara yönelik çeşitli hizmetler sunmaktadır. Belediyelerin engellilere yönelik hizmetleri mevzuatlarda şu şekildedir: Engelli ve bu kişilerin ailelerine yönelik rehberlik hizmetleri ve psiko-sosyal danışmanlık hizmetleri vermek, özürlülük ile ilgili konularda bilgilendirilmelerini, bilinçlenmelerini ve eğitilmelerini sağlayan seminer, sempozyum ve konferans gibi etkinliklerde bulunmak, engellileri nitelikli bir işgücü haline dönüştürerek, iş hayatına katılmalarını sağlayıp, mesleki rehabilitasyon ve eğitim programlarına başvuran engellileri değerlendirerek uygun bir mesleki

eğitimleri vermek, bu hizmetleden bazılarınu oluşturmaktadır (5378 Sayılı Engelliler Kanunu).

Engelli vatandaşların günlük hayatta karşılaştığı en büyük sorunlardan biri ulaşım sorunlarıdır. Belediyeler, engelli vatandaşların ulaşım sorunları çözme gayesi ile çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmaların başında görme engelli vatandaşların geçitlerde geçmelerini sağlayacak sesli ışık çalışmaları gelmektedir. Sesli ışık uygulamalarının, birçok büyükşehir belediyesinde trafik ışıklarında engelli vatandaşların hizmetine sunulduğu bilinmektedir. Büyükşehir belediyeleri ve diğer belediyeler aracılığı yaygınlaştırılan bir diğer hizmet ise, yaşam çubuğu ile hareket etmelerini sağlamak için oluşturulan özel kaldırım taşlarıdır. Görme engelli vatandaşların, yaşam çubuğu ile kaldırımlardan başka kişilerden yardım almadan hareket etmelerini sağlanmaktadır (Şenkal, 2005: 48)

Büyükşehir, il ve ilçe belediyelerinin ulaşım hizmetlerinde engelli vatandaşlara yönelik sunduğu bir diğer önemli hizmet, engelli vatandaşlara sunulan engelli araçları ile engelli araçların rahat ulaşımlarını sağlayacak düzeyde yolların inşa edilmesidir. Bedensel engelli vatandaşların yollarda ve kaldırımlarda rahat seyahat etme kolaylığı sağlayan engelli rampaları gün geçtikçe arttırılmaktadır. Son yıllarda dünyadaki teknolojik gelişmelere paralel olarak geliştirilen bir diğer önemli hizmet aracı ise, belediyeler bünyesinde hizmet veren toplu taşıma araçlarının engelli vatandaşlara yönelik tasarlanmış olmasıdır. Engelli vatandaşlara yönelik ücretsiz hizmet veren; metro, tramvay, otobüs, midibüs ve minibüsler engelli vatandaşların rahatlıkla kullanılacağı mekanizmalara sahip olarak tasarlanmıştır. Türkiye'de büyükşehir belediye çatısı altında hizmet veren toplu taşıma araçlarının büyük bir çoğunluğu, engelli vatandaşların ulaşıma erişiminde büyük kolaylık sağlamaktadır. Türkiye'de büyükşehir, il ve ilçe belediyelerinin engelli vatandaşlara yönelik önemli bir diğer hizmet modeli ise tüm araçların engelli vatandaşlara ve 1. derece yakınlarına ücretsiz olmasıdır. Bu hizmetler Türkiye'de belediye idarelerinin engelli vatandaşlara yönelik ulaşım alanında sağladığı hizmet faaliyetlerindendir (Buğra ve Keyder, 2003: 9).

Büyükşehir belediyelerinin son yıllarda ulaşım alanında engelli vatandaşlara yönelik yürütmüş olduğu faaliyetlerin işlevselliği artarak sürdürülse de, bu alanda yapılan hizmetler halen yeterli değildir. Birçok ilimizde belediye hizmet sınırında olan

yol ve kaldırımların çok azının, engelli vatandaşların hareket edebileceği özelliklere sahip tasarlanmış olduğu bilinmektedir (Yaşar ve Açıkgöz, 2011: 409).

Türkiye'de yoğun nüfuslu kentlerin ulaşımdan sorumlu ilk merci olan büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerinin, ivedilikle yol ve kaldırımlarını engelli vatandaşların rahat hareket edecekleri alanlar oluşturularak, bu alanda çalışmalarını hızlandırmaları gerekmektedir. Belirtilen bu koşullar sağlandığı takdirde engelli vatandaşların kent içi ulaşımı daha kolay olacaktır (Özdemir, 2007:69).

Büyükşehir, il ve ilçe belediyelerinin engelli vatandaşlara yönelik bir diğer hizmet alanı rehabilitasyon ve bakım merkezileri kurmaktır. Türkiye'de İstanbul, Ankara ve Gaziantep illerinde kurulan ve işlevselliği arttırılarak devam ettirilen bu kuruluşlar, engelli vatandaşlar için günlük hayatta önemli aktivitelerin yapıldığı kuruluşlar olarak hizmetlerini devam ettirmektedir. Engelli vatandaşlar belediye idareleri tarafından sağlanan bu alanlarda, belediyeler bünyesinde istihdam edilen psikolog, sosyal hizmet uzmanı, fizik tedavi uzmanı ve diğer yardımcı elamanların desteği ile engelli vatandaşların günlük bakım ve gelişimlerinin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Belediye idarelerinde oluşturulan bu bakım merkezlerinde engelli vatandaşların sağlık durumlarının iyileştirilmesinin yanı sıra engelliler ile yapılan grup çalışmaları ve diğer etkinlik faaliyetleri ile, engelli vatandaşların günlük hayatla bütünleşmesi sağlanmaktadır (Aktel, 2007: 238). Belediyeler, engelli bireylerin temel sorunları arasında yer alan istihdam, bakım, tedavi ve sosyal hayata katılmasını engelleyen sebeplerin kalıcı olarak çözülmesi hususunda gerekli çalışmaları yapmaktadır (Aktel, 2007: 238-239).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 1994 yılında Özürlüler Koordinasyon Merkezini kurarak engellilere yönelik hizmetler üretmeye başlamıştır. Bu merkezin en dikkat çekici sosyal çalışması "Engel Yok" sloganı ile engellilere mesleki eğitimler vererek onları iş hayatına hazırlamaktır. Ayrıca engellilerin psiko-sosyal ve fiziki özellikleri dikkate alınarak kendilerine uygun işler araştırılmakta ve kriterlere uygun işverenlerle temasa geçilmektedir. Yine "Tiyatroya Engel Yok" sloganı ile de düzenlenen tiyatro oyunlarıyla engelli bireylerin özgüven kazanması, ürettiklerinin karşılığını alma hazzı ile değişik bir bakış açısının kazandırılması amaçlanmıştır. Aynı zamanda engelli kişilere sporun yardımıyla oto kontrollerinin geliştirilmesi, aile ve

arkadaş ilişkilerinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. "Ailem Beni Tanıyor" programı ile de, engelli çocuğu bulunan ailelere çocuklarının gelişim aşamasında izleyecekleri yöntemleri göstererek, karşılaştıkları sorunlarla baş edebilmelerini sağlayarak yardımda bulunmaktadır (Ökmen ve Parlak, 2015: 476-477).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi dünya klasiklerinde yer alan on eseri, görme engellilerin okuyacağı şekilde hazırlamaya çalışarak ve sesli kitap projeleri ile geleneksel bir hale de gelen, Görme Özürlüler Futbol Turnuvası düzenlemektedir. Bu hizmet modeli ile İstanbul Büyükşehir Belediyesinin engellilere yönelik sunulan hizmetlerde öncü bir rol üstlendiği görülmektedir. Ankara Büyükşehir Belediyesi ise kurmuş olduğu engelli lokalleri ile engelli bireylerin kültürel, sosyal ve psikolojik açıdan desteklenmesi ile topluma karışmalarının sağlanması amacıyla bu lokallerde sportif faaliyetler, rehberlik, kültürel ve sosyal içerikli etkinlikler düzenlenmektedir. Ayrıca Engelli Ticaret Merkezi ile engellilerin ekonomik hayatta özgür olabilmelerini sağlamak amacıyla belirli ürünlerde satış yapmalarına olanak sağlamaktadır (ABEH, www.ankara.bel.tr, 2022).

Türkiye'de pek çok belediye, 3 Aralık Dünya Engelliler Günü gibi özel günlerde çeşitli kültürel ve sosyal faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda; ortopedik koltuk değnekleri, akülü arabalar gibi ihtiyaçlar, belediyeler tarafından karşılanabilmektedir. Birçok belediye de engelli bireylerle ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yürütmekte ve engelli haklarında farkındalık yaratmak için ortak projeler gerçekleştirmektedir. Belediyelerin sosyal belediyecilik kapsamında engellilere yönelik faaliyetleri genel olarak değerlendirildiğinde, sosyal yaşama dâhil olmalarını ve engelli bireylerin her alanda güçlendirilmelerini sağlamaya yönelik çalışmalar yürütmekte olduğu görülmektedir. Büyükşehir belediyelerin engelli vatandaşlara yönelik yürütmüş olduğu bu hizmetler ile engelli vatandaşların günlük yaşamda karşılaşmış olduğu sorunlar çözülecek, böylece engelli vatandaşların sosyal yaşamın birer parçası olacak ve yaşam standartları iyileşecektir (Kara, 2009: 371).

Türkiye'de engelli vatandaşlara yönelik büyükşehir belediyelerinin ve diğer belediye kuruluşların çalışmaları son yıllarda artarak gelişmesine rağmen mevcut durumda engellilerin birçok sorunun çözülemediği yadsınamaz bir gerçektir. Engelli vatandaşların günlük yaşamda ulaşım, eğitim, sağlık, üretim ve istihdam alanında

çözülmesini beklediği birçok sorun vardır. Engelli vatandaşların günlük yaşamdaki sorunlarının çözümleri merkezi idareler ve yerel yönetimlerin geliştirecekleri politikalar ile sınırlı değildir. Aynı zamanda engellilerin sosyal hayatta yer edinmeleri için toplumsal bakışının da değişmesi gerekmektedir. Bu değişimin öncüsü engelli vatandaşlara yönelik hizmet sunan ve farkındalık oluşturmaya çalışan sivil toplum kuruluşları ve eğitim kurumları olacaktır. Engelli vatandaşların toplumda daha fazla etkin olması; engelli vatandaşların psiko-sosyal durumlarını iyileştirecek ve daha müreffeh bir yaşam sürdürmelerini sağlayacaktır (Topak, 2012: 55-56)

2.6.7 Büyükşehir Belediyelerinin Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Türkiye'nin dünya coğrafyasındaki konumu tanımlanırken birçok kaynak tarafından doğunun en batısı, batının en doğusu olarak konumlandırılmaktadır. Türkiye'nin coğrafi konumu gereği siyasal ve ekonomik birçok problemi olan Ortadoğu ülkeleri ile sanayileşme ve kurumsal gelişimini sağlamış olan Batılı ülkeler ile köprü konumda olması, sığınmacıların geçiş sağladığı bir coğrafya olmasına neden olmuştur. Özellikle de Türkiye'nin sınır komşuları olan Suriye ve Irak ülkelerinde son yıllarda ki istikrarsızlıklar ve iç savaşlar bu ülkede yaşayan vatandaşların bir bölümünün Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden batılı ülkelere zorunlu göç etmelerine neden olmuştur (Çakırer ve Özservet, 2015: 48).

Türkiye'de son yıllara artarak devam eden göçlerin sosyolojik, demografik ve ekonomik sonuçları olmuştur. Yurt dışından gelen göçlerin ülkede çeşitli sorunlarının yaşanmasına sebebiyet verdiği gibi gelen sığınmacıların barınma, beslenme, eğitim gibi çeşitli sorunların çözümlerinde merkezi yönetim faaliyetlerin yanı sıra yerel yönetimlerinde çeşitli hizmet politikaları olmuştur (Çöpoğlu,2014:234).

Türkiye'de belediyelerin yerel sınırlarında sığınmacı, göçmen, mültecilere yönelik sosyal hizmet ihtiyacı her geçen gün artırmaktadır. Belediyeler kendi hizmet sınırları içerisinde merkezi idari teşkilatların taşradaki kuruluşları ile paydaş olarak hizmet sunumu gerçekleştirdiği gibi, kendi öz kaynakları ile de sığınmacı, göçmen ve mültecilere çeşitli hizmetler sunmaktadır. Türkiye'de yerel yönetimlerin sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik hizmet modelleri incelendiğinde, bu alanda çalışma yoğunluğu en fazla olan idarelerin sınır ilerimiz olan Mardin, Gaziantep, Şanlıurfa,

Hatay Büyükşehir Belediyelerinin olduğu görülmektedir. Bu illerden sınır illeri olması ve göç eden vatandaşların ilk konaklamak istediği yerler olması, bu illerde yerel hizmet ile görevli olan büyükşehir belediyelerinin çeşitli hizmetler geliştirmelerini zorunlu kılmıştır (Yıldırım ve Mertek,2017:1206).

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin ve belediye kuruluşların sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik sosyal hizmet sunumlarındaki temel eksiklik, anayasal olarak bu alanda kapsamlı ve oluşturulan bir kanuni düzenlemenin olmamasıdır. Türkiye'de her geçen gün çeşitli ülkelerden bireysel ve grupsal göç hareketlerinin oluşumu görüldüğünde, yerel yönetimlerin bu alanda hizmet yürütmesini sağlayacak kanuni düzenlemelerin sağlanması ve anayasal güvenceye alınması gerekmektedir (Çakırer ve Özservet, 2015: 48).

Türkiye'de sığınmacı, göçmen, mültecilere yönelik oluşturulan ilk hukuksal düzenleme 1994 yılına yürürlüğe konulan "Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar'' hakkındaki yönetmeliktir. Akabinde ise belediyelerin, kentlerde yaşayan sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik hizmetlerine çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Bu yasal çerçeve şöyle maddelenir:

- 2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. Maddesinde "Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur".
- Yine 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 38. Maddesi (n) bendinde yer alan "Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak".
- Diğer taraftan 2013 yılında kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 96/1. maddesinde; "Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin, uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin, Türkiye'de toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve Türkiye'de, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı

olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir" denilmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. Maddesinde belirtilen herkese olan vurgusu ile sosyal bir belediyenin sunduğu hizmetlerden yararlananların yabancı, göçmen ve yerli fark edilmeksizin toplumun her kesimine hizmet sunulma gayesi taşıdığı belirtilmektedir (Erdoğan, 2017: 78).

Türkiye'de birçok ilde belediyelerin sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik barınma, gıda, giyim, eğitim ve nakdi ekonomik destek sağladığı bilinmektedir. Sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik barınma desteği belediyelere ait barınma alanlarında konaklama desteği verilmektedir. Bu konaklama süresince belediye idareleri sığınmacı vatandaşları sağlık ve gıda desteği sağlanmaktadır. Türkiye'de son yıllarda çok yoğun sığınmacı göçüne maruz kalmıştır. Özellikle Suriye ve Irak'tan gelen vatandaşların büyük bir çoğunluğunun ailesi ile birlikte gelip Türkiye'ye yerleşen çocuk, kadın, engelli, yaşlı sayılarının fazla olması, belediyelerin bu alanda hizmet yükünü arttırmıştır (Erdoğan, 2017: 95).

Türkiye'de belediyelerin sığınmacılara yönelik hizmetlerinin oluşması ve koordine edinilmesinde, kent konseylerinin ve kent meclislerinin önemli görevleri olmuştur. Türkiye'de başta Adana ve Elazığ illerimiz olmak üzere Kent Konseyleri ve Mülteci Meclisleri oluşturularak, sığınmacı, göçmen ve mültecilerin genel sorunları tartışılmış, çözüm planları oluşturulmuş ve bu meclisler aracılığı ile belediyelerin sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamaları başarılı şekilde yerine getirilmiştir. Adana Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi tarafından "Göç ve Mülteci Meclisi" ve Elâzığ Belediyesi Kent Konseyi çalışma grubuna "Mülteci ve Göç Çalışma Grubunu" ekleyerek mültecilerle ilgili faaliyetlerini başarılı bir şekilde oluşturmuştur. Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik faaliyetleri ulusal ve uluslararası birçok sivil toplum kuruluşu tarafından desteklenmektedir. Belediye idareleri sivil toplum kuruluşları ile sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik önemli çalışmaları birlikte yürütmekte, böylece daha işlevsel ve yaygın sosyal hizmet destekleri bu alanda yardıma ihtiyaç duyan kesimlere sağlanmaktadır (Küçük ve Alan, 2017: 1085-1086)

Belediyelerin sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik sosyal hizmet faaliyetleri sadece gıda, barınma ve yapılan nakdi ekonomik destekler ile sınırlı tutulmamalıdır. Belediyeler; merkezi idare kuruluşları, üniversiteler, barolar ve bu alanda hizmet gösteren sivil toplum kuruluşları ile sığınmacı, göçmen ve mültecilerin hakları, güvenceleri, gelecekte durumları üzerine önemli çalışmalar yapmalı ve bu çalışmalar paydaş kuruluşlar ve bu alandan hizmet alacak vatandaşlara aktarılmalıdır (TBB, 2015: 10).

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin göçmenlere yönelik temel ihtiyaç giderleri dışında sağlamış olduğu bir diğer önemli hizmet modeli ise psiko-sosyal destek hizmetleridir. Sığınmacı, göçmen ve mültecilerin kendi ülkelerini terk etmeleri bir ülkede farklı bir sosyoloji ve yaşam tarzı ile karşılaşmaları duygusal ve psikolojik açıdan önemli sorunların oluşmasına neden olabilmektedir. Bu sorunlar göçe dâhil olmuş daha çok çocuk, yaşlı ve kadın vatandaşlarda görülmektedir. Belediyelerin sosyal belediyecilik ve sosyal hizmet faaliyetleri çerçevesinde alanında uzman psikolog, sosyal hizmet uzmanları, pedagog ve sosyologlar aracılığı ile bu alanda faaliyetlerini arttırılmalıdır. Türkiye'de sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik merkezi idarelerin ve yerel yönetim idarelerinin faaliyetleri birçok ülkenin politikasından daha ileri düzeydedir. Türkiye, dünya nüfusuna oranla en fazla sığınmacıya hizmet veren ülke konumundadır. Bu sebeple yerel yönetimlerin sığınmacı, göçmen, mültecilere yönelik sosyal hizmet faaliyetleri çok önemli olmak ile birlikte daha da gelişmesi gerekmektedir (Erdoğan, 2017: 78).

Türkiye'de yerleşmeye karar kılmış sığınmacı, göçmen ve mülteci vatandaşların karşılaşmış olduğu en önemli sorunlardan biri de dil sorunudur. Türkiye'de birçok belediye bünyesinde oluşturduğu dil kurslar vasıtası ile sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik dil kursları oluşturmuştur. Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeli vatandaşların en çok barındığı kentler olan Şanlıurfa ilinde, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren Yenice Toplum Merkezi ve Süleymaniye Toplum Merkezinde her yıl yaklaşık beş yüz vatandaşa Türkçe lisan eğitimi verilmektedir (www.şanlıurfa.bel.tr 2021). Ayrıca Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeli vatandaşların en çok yaşadığı illerden olan Hatay ilinde, Hatay Büyükşehir Belediyesi, Hatay il Milli Eğitim Müdürlüğü ile paydaş Türkçe dil

öğrenimi kursları düzenlemektedir (www.hatay.bel.tr 2021). Sığınmacı, göçmen, mülteci vatandaşların en çok yaşadığı kentlerden olan Gaziantep ilinde Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Sanat ve Meslek Eğitim Kursları (GASMEK) tarafından çocuklara ve kadınlara özgü Türkçe okuma yazma dersleri, el becerisi sağlanılmaktadır (www.gasmek. org.tr 2021).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığının yerel yönetim kuruluşları ile koordineli olarak sığınmacı, göçmen ve mültecilerin çocuk ve gençlerine yönelik önemli sanatsal, spor ve çeşitli sosyal etkinlik faaliyetleri düzenlenmektedir. Bu faaliyetler ile çocukların ve gençlerin göç sürecinde karşılaştıkları travmatik durumları minimalizee dilmesi sağlanılmaya çalışılmaktadır (Yıldırım ve Mertek, 2017:1206).

Büyükşehir belediyelerinin sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik sosyal hizmet faaliyetleri bu alanda hizmet alan vatandaşlar için son derece önemlidir. Türkiye son yılarda yoğun göç olaylarının olduğu alanlarda merkezi idare kuruluşları ve büyükşehir belediyelerin birlikte önemli çalışmalar yürütülmektedir. Büyükşehir belediyelerinin coğrafi konumu, sosyal hizmet faaliyetleri ve illerde yaşayan sığınmacı, göçmen ve mülteci sayılarının farklı olması idarelerin politikalarınıda farklılaştırmıştır.

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin ve diğer belediyelerin sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik hizmet sunumlarında karşılaşılan en temel problem, belediye idarelerinin finansal alanlarda karşılan problemler olmaktadır.Uluslararası kuruluşların ve merkezi idarelerin genel bütçede sığınmacı, göçmen ve mültecilere hizmet sunan belediyelerin finansal kaynaklarını yükseltmesi gerekmektedir. Böylece belediye idareleri sığınmacı, göçmen ve mültecilere yönelik hizmet kalitesini arttıracak ve bu alanda yardıma ihtiyaç duyan vatandaşların memnuniyet oranı yükselecektir (Erdoğan, 2017: 95).

2.7. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİNDE YAŞANAN TEMEL SORUNLAR

Günümüzde büyükşehir belediyelerinin ve diğer belediye yönetimlerinin sosyal hizmet faaliyetlerinde görev ve sorumlulukları her geçen gün artmaktadır. Bu artışın temel nedeni belediye sınırları içerisinde yaşayan nüfus miktarındaki düzenli olmayan yükseliştir. Kentlerin nüfusu arttıkça, bu artış ile birlikte insanların günlük

sosyal yaşamında sorunlar artmıştır. Belediye yönetimleri sosyal devlet, anayasanın gereği olarak sosyal adaleti sağlamak gayesi vatandaşların sosyal sorunlarına çözüm üreten yetkili kurumlardır. Merkezi idarelerin hizmette ulaşamadığı ve yetersiz kaldığı alanlarda yerel yönetimlerin, yerel yönetimler özelinde de belediyelerin, önemli hizmetleri mevcuttur (Zengin, 1999: 113).

Türkiye'de belediyelerin sosyal hizmet faaliyetleri çerçevesinde yardıma ihtiyaç duyan kesimlere yönelik çeşitli hizmet modelleri mevcuttur. Belediyelerin sosyal belediyecilik kapsamına yürütmüş olduğu sosyal hizmet faaliyetlerini yerine getirirken yapısal ve işlevsel bazı sorunların var olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Pektaş bu sorunları aşağıdaki gibi sıralamaktadır (Pektaş, 2010: 53):

- Anayasal metinlerce güvence altına alınan büyükşehir belediyelerinin ve diğer belediye idarelerin sosyal hizmet faaliyetleri ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde belediyelerin bu alandaki sorumluluk ve görevlerini açıklasa da, bazı belediye idareleri mali sorunları öne sürerek bu sorumlulukları yerine getirmemekte ve sosyal hizmet faaliyetlerine basite indirgemektedir.

- Türkiye'de bazı belediyelerin sosyal hizmet faaliyetlerini merkezi idarenin görev ve sorumluluğu olarak değerlendirmekte, bu alanda kısmı ve geçici çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca bazı belediyelerde yaptıkları sosyal yardımları siyasi rant sağlayıcı bir faaliyet olarak görmektedir.

- Belediyelerin sosyal hizmet faaliyetlerinde önemli faaliyetlerinden biri de belde halkının sorunları ortaya çıkarıp sorunun çözümünü planlayarak sosyal yardımları bu plan doğrultusunda gerçekleştirmektir. Bu çözüm planları belediyelere fiziki ve sosyal yatırımlarda ışık tutmakta, sosyal hizmet faaliyetlerinde gerçek sahiplere ulaşmasına katkı sağlamaktadır ancak belediyelerin önemli bir bölümünün bu çalışmaları yeterli düzeyde değildir.

Belediyeler hangi yardımları hangi aralıklarda vereceklerini, ne tür yardımlar yapılacağını ve asıl ihtiyaç sahiplerinin kimler olduğunu net olarak tespit edememektedir. Bu durum ise sistematik ve sağlıklı bir hizmet sunumunu engellemektedir.

Belediyeler sosyal hizmet faaliyetlerinde toplumda yardıma ihtiyaç duyan kesimlerin ve dezavantajlı grupların sorunlarının tespiti ve bu kesimdeki vatandaşlara yönelik çalışmalarında, bazı belediyelerin yetki tespit işlemini gerçekleştiremediği

görülmektedir. Bu sorunun temel nedeni, belediye idarelerinin yeterli kadar alanın da uzman olan ve sosyal hizmet faaliyetlerinde işlevselliği sağlayacak personelleri istihdam etmemesi ve bu alana yeterli önemi vermemesinden kaynaklıdır. Profesyonel şekilde yapılmayan tespit işlemleri çeşitli kayırmacılıklara neden olmakta ve böylece sosyal refah ve sosyal adalet mekanizmalarının oluşturulamamasına kaynaklık etmektedir (Yuvalı, 2018: 383).

Sosyal hizmet ve yardımların Anayasa'da güvence altına alınmış sosyal ve ekonomik bir hak olduğu belediyeler tarafından kimi zaman göz ardı edilmektedir. Bu noktada sosyal belediyecilik uygulamaları siyasal anlamda rant elde etmek için değil, vatandaşın anayasal hakkını teslim etmek için yapılmalıdır. Bu hizmetler vatandaşın onur ve haysiyetini zedelemeden sağlanmalıdır (Seyyar, 2011: 81).

Türkiye'de belediyelerin sosyal belediyecilik çerçevesinde yürütmüş olduğu sosyal hizmet faaliyetlerinin temel problemleri; siyasi kayırmacılık, etkin olamayan denetim sistemi ve yetersiz finansal kaynaklar olarak kabul edilmektedir. Belediyelere finansal ve gerekli personel desteğinin sağlanması ile sistemli, yaygın ve işlevsel olarak yürütmüş olduğu sosyal hizmet faaliyetleri, toplum ile devlet arasında bütünleşmeyi sağlayacak, toplumsal eşitlik ve sosyal adalet özelinde vatandaşların sosyal refah düzeylerinin yükselmesine katkıda bulunacaktır (Aktel, 2007: 238).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞANLIURFA VE HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ

3.1. METODOLOJİ

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, kapsamı ve sınırlılıklarına ilişkin ayrıntılara yer verilmektedir.

3.1.1. Araştırmanın Amacı

Sosyal devlet ilkesinin gereği olarak yürütülen sosyal politika faaliyetleri merkezi yönetim ve yerel yönetim kuruluşları ile birlikte yerine getirilen uygulamalar bütünüdür. Yerel yönetimler, sosyal politikaların yereldeki temel uygulama birimi konumundadır. Türkiye'de yerel yönetim idareleri incelendiğinde sosyal politika alanında, politikalar geliştiren ve bu politikaları uygulayan yerel yönetim kuruluşunun belediyeler olduğu açıktır. Belediye idareleri kendi sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların günlük yaşamda ihtiyaç duyduğu birçok sorunu çözmek ile yetkili ve sorumludur. Türkiye'de sosyal devlet ilkesi gereğince belediyelerin hizmet ile yükümlü olduğu sosyal hizmet faaliyetlerinin, 2004 Mali İdare Seçimleri sonrasında önem kazındığı görülmektedir. TBMM tarafından çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ile belediyelere sosyal hizmet faaliyetleri kapsamında önemli görev ve yetkiler verilmiştir. Anayasa ile teminat altına alının belediyelerin sosyal hizmet faaliyetleri, belediyelerin sosyal hizmet, sosyal yardım alanlarında uygulamalarını oldukça genişletmiş ve çeşitlendirmiştir.

1961 Anayasası ile anayasal teminat altına alınan sosyal devlet ilkesi, klasik belediyecilik görevlerinin yanı sıra belediyelerin sosyal belediyecilik alanında önemli görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Bu görevler, maddi yoksunluktan dolayı temel ihtiyaçlarını gideremeyen vatandaşlara yönelik sağlanan ekonomik destekler, engelli ve yaşlı vatandaşların rehabilitesi ve günlük yaşamda özel koşullarından kaynaklı karşılaşılan sorunların çözümleri için oluşturulan uygulamaları, sosyo-ekonomik koşullardan dolayı akranlarından yoksun hayat şartları olan çocuk ve gençlere yönelik hizmetler, kötü yaşam koşulu, madde bağımlılığı gibi sorunlardan dolayı sosyal yaşantısına devam edemeyen vatandaşlara yönelik psiko-sosyal destek mekanizmaları gibi çeşitli hizmet türlerini kapsamaktadır.

Bu çalışmada döküman analizi yöntemi kullanılarak Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmetler alanında gerçekleştirdiği faaliyetler değerlendirilmiştir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin nüfus, ekonomik sosyal yapılarının birbirine benzer olması ve son yıllarda Suriye Arap Cumhuriyeti'nden Türkiye'ye gelen sığınmacıların büyük bir çoğunluğunun Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin hizmet sınırında ikamet etmeleri, büyükşehir belediyesi tarafından yerine getirilen sosyal hizmet faaliyetlerinde hizmet modellerin incelenmesi gayesi ile oluşturulmuştur.

Çalışma, Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetlerinin sosyal belediyecilik kapsamında vatandaşlara sunduğu sosyal hizmetler, sosyal yardımlar ve sosyal projeler, belediyelerin faaliyet raporları detaylı incelenerek oluşturulmuştur.

3.1.2. Araştırmanın Önemi

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetleri son yıllarda çeşitlenerek yaygınlaşmıştır. Büyükşehir belediyelerince sosyal hizmet faaliyetlerinin yaygınlaşmasında; yerel düzeyde sosyal adalet ve toplumsal refah düzeyinin yükseltimesi ana etkenler olmuştur. Yerel düzeyde özellikle dezavatantajlı vatandaşların için gereklilik arz eden büyükşehir belediyelerinin hizmet faaliyetlerinin incelenmesi ve farklı illerde uygulanan hizmet modellerinin karşılaştırılması bu çalışmayı önemli kılmıştır.

Ulusal Tez Merkezi ve tabanında, Türkiye'de sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin sosyal politika faaliyetleri, büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmet faliyetleri gibi çeşitli başlıklar altında, hazırladığımız bu tez çalışma konusu ile benzer yüksek lisans ve doktora tezlerine rastlanmıştır. Fakat yapılan taramada Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetleri üzerine geniş kapsamlı ve derinlemesine yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetlerinin ayrıntılı şekilde açıklanması ve sosyo-ekonomik düzeyleri benzer olan iki büyükşehir belediyesinin sosyal hizmet faaliyetlerinin karşılaştırılması bu çalışmayı önemli ve farklı olmasını sağlamıştır.

3.1.3. Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışmada merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin; sosyal devlet, sosyal politika, sosyal hizmet kavramları genel çerçevede incelenmiştir. Çalışmanın devamında da cumhuriyet dönemi belediyelerin gelişimi, büyükşehir belediyelerin kuruluşu ve belediyelerin sosyal hizmet faaliyetleri detaylı olarak incelenmiştir. Çalışmanın son kısmında Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetlerindeki uygulamalar detaylı şekilde ele alınmıştır. Çalışmada Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin 2019-2021 yılları arası sosyal hizmet faaliyetleri her ik büyükşehir belediyesinin faaliyet raporlarında paylaştığı sosyal hizmet faaliyetleri ile sınırlandırılmıştır.

3.1.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal hizmet faaliyetlerinde uygulamaları nitel analiz tekniklerinden döküman analizi yöntemi ile incelenmektedir. Bu kapsamda Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin 2019-2021 yılları arası sosyal hizmet faaliyetleri; performans, faaliyet raporları ve belediyelerin web sitelerinden alınan bilgiler esas alınarak belediyelerin sosyal hizmet uygulamaları analiz edilmiştir.

3.1.5. Araştırmada Şanlıurfa Büyükşehir ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin Sosyal Hizmet Faaliyetleri Olarak Belirlenme Nedeni

- Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin 2012 yılında çıkarılan "6360 Sayılı On Dört İlçe Belediyesive Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" kapsamında büyükşehir statülerine sahip olmaları,
- Şanlıurfa ve Hatay illerimizin doğum artış oranlarının yüksek olması,
- Şanlıurfa ve Hatay illerimizin genç nüfusa sahip olmaları,
- Şanlıurfa ilimizde bulunan Harran Üniversitesi, Hatay ilimizde bulunan Mustafa Kemal Üniversitelerinin ve öğrenci sayıları ile büyükşehir belediyelerine gençlik alanında önemli görevler yüklemesi,
- Şanlıurfa ve Hatay illerimizin son yıllarda Suriye Arap Cumhuriyeti'inde kaynaklanan iç savaştan dolayı her iki ilimizin 500.000'den fazla sığınmacı nüfusuna ev sahipliği yapması,

- Şanlıurfa ve Hatay illerinin Türkiye'nin en büyük sığınmacı kamplarına sahip olmaları,
- Nüfusuna göre her iki ilin işşizlik ve genç işsizlik oranlarının birbire yakın olması,
- Şanlıurfa ve Hatay illerimizin coğrafi konum olarak sınır illerimiz olmaları,

3.2. ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, il sınırları içerisinde vatandaşların belediye yetki ve sorumluluğunda olan tüm iş ve işlemleri yerine getirmekle yükümlüdür. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) açıkladığı 2011 yılına ilişkin "Merkezi Nüfus Sistemi Sonuçları" dikkate alınarak nüfusu 750.000'i aşan Şanlıurfa; 12 Kasım 2012 tarihi itibarıyla Büyükşehir yasa tasarısı, Meclis Genel Kurulu'nda kabul edilerek 6360 sayılı kanun olarak yasalaşmıştır. Bu yasa ile birlikte Şanlıurfa ili Büyükşehir olmuştur. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi teşkilatını oluşturarak vatandaşlara hizmet sağlama amacı ile yirmi iki daire başkanlığı ve daire başkanlığına bağlı müdürlükler ile vatandaşa hizmet sağlamaktadadır (www.Şanlıurfa.bel.tr 2021).

Şanlıurfa ili, coğrafi ve stratejik konumu, bereketli toprakları, genç nüfusu ile Türkiye'nin hızla gelişen önemli kentlerindendir. Türkiye İstatistik Kurumu rakamlarına göre 2021 yılı itibari ile Şanlıurfa 2.143.020 nüfusa sahiptir. Doğuda Mardin, batıda Gaziantep, kuzeyde Adıyaman, kuzeydoğuda Diyarbakır illeri ve güneyde Suriye ile sınırı vardır. Şehrin eski isimleri Ur, Urhoy, Urhai, Orhei, Orhayi, Ruhai, Ruhha, Ar-Ruha, Reha ve Edessa'dır. Kurtuluş Savaşı'nda gösterdiği başarının hatırasından dolayı 1984 yılından sonra "Şanlı" unvanını almıştır (www.sanlıurfa.bel.tr 2021)

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin hizmet ile yükümlü olduğu on üç ilçesi vardır. Ortalama yükseltisi beş yüz on sekiz metre olan Şanlıurfa, 19.451 km^2'lik yüz ölçümü ile Türkiye'nin en büyük yedinci ilidir. Şanlıurfa'da ağırlıklı olarak Kürt, Türk, Arap ve çok az nüfusta Ermeni vatandaş yaşamaktadır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin strateji raporunda belediye idaresinin kurumsal olarak misyonu, vizyonu ve hedefleri detaylı şekilde açıklanmıştır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin kurumsal misyonu: Medeniyetlere ışık tutmuş, Peygamberlere ev sahipliği yapmış Şanlıurfa'da; katılımcı ve adil bir yönetim anlayışıyla, toplumsal değerlerimizden ve yaşam kalitesinden ödün vermeden, evrensel ilkelere dayalı, belediyecilik hizmetleri sunma anlayışı olarak açıklanmıştır (www.sanlıurfa.bel.tr 2021)

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi; medeniyetlerin doğduğu, yüzyıllar boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış tarihi güzelliklerini ortaya çıkararak turizmde öncü, kişi başına düşen yeşil alan oranıyla Türkiye'de lider, son teknolojinin kullanıldığı ulaşım sistemleriyle toplu taşımada öncü, kentsel dönüşüm projeleriyle düzenli, disipline edilmiş, sürdürülebilir, sosyal hizmet faaliyetleri ile örnek bir büyükşehir belediyesi olmayı vizyon edinmiştir.

İnsanların refah düzeyini yükseltecek çalışmalar yürütmek, çağın şartlarına ve değişimlere uygun hizmetler sağlamak Şanlıurfa ilinde yapılacak çalışmalarda vatandaşların söz sahibi olduğu, katılımcı bir belediye anlayışı geliştirmek, toplumsal sorunları doğru tespit etmek ve ivedilikle sorunları çözmek, belediye hizmetlerini ve kenti doğaya uygun yürütüp çevreci belediyecilik anlayışı (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 18), Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin temel değerleri olarak açıklanmıştır

3.2.2. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin stratejik planında yer alan hedefleri ise şu şekildedir (ŞBSP, 23-24):

1. Belediye hizmetlerinde vatandaşların katılımcı olduğu, şeffaf demokratik yönetim anlayışı benimsemek.

2.Şanlıurfa'da yaşayan vatandaşların sosyal yaşam standartlarını yükseltecek çalışmalarda bulunmak.

3. Belediye çalışmalarında dinamik bir yapıya sahip olmak, sürekli yenilenerek vatandaşlara daha etkin belediyecilik hizmetleri sunmak.

4. Sunulan hizmetlerde en güncel teknolojiyi kullanmak.

5. Birimler arasında koordinasyonu sağlamak ve personellerin gelişmesini sürekli kılmak amacıyla eğitimler düzenlemek.

6. Belediye çalışanlarının çalışma ve hayat standartlarını yükseltip hizmet üretiminde personelin görüşüne başvurmak.

7. Belediye idaresinin vatandaşlara sunduğu hizmetler ile evrensel kent standartları düzeyine erişmek.

8. Kurum kültürünün gelişmesine katkı sağlamak amacıyla çalışanlara ve ailelerine yönelik sosyal ve kültürel etkinlikler gerçekleştirmek,

9. Vatandaşların belediye ile iletişim kanallarını açık tutup belediyenin yasal mevzuatları çerçevesinde sorun ve talepleri profesyonel düzeyde çözmek.

10. Vatandaşlara sunulan hizmetlerin etkin şekilde denetim ve incelemesini sürdürmek,

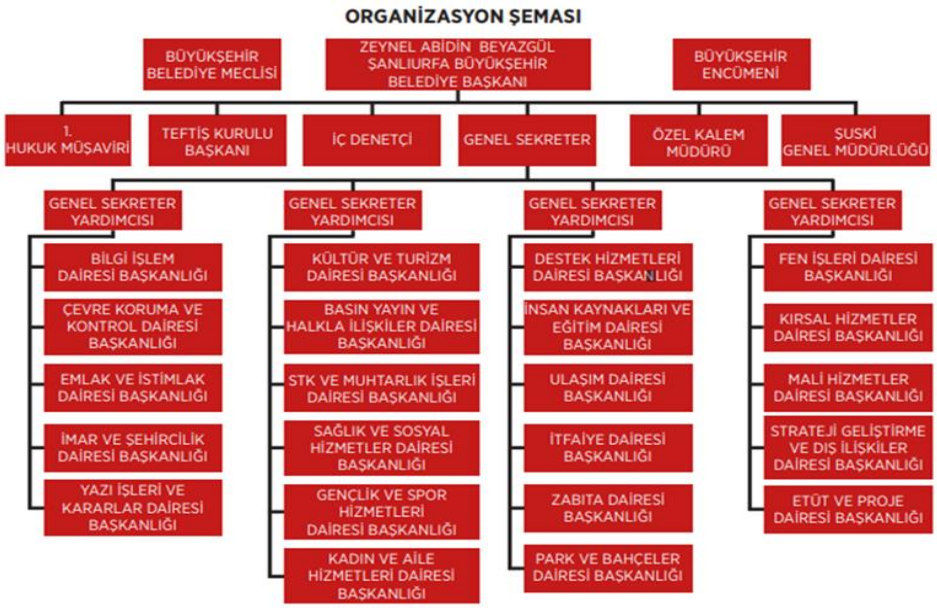
11. Toplumun her kesimi için daha yaşanılır bir kent oluşturmak gayesi ile eğitim, tarih, çevre ve şehircilik alanlarında vatandaşları bilinçlendirmek.

12. Tarihi doku ve geleneksel mahalle kültürü korunarak kentsel dönüşümü gerçekleştirmek.

3.3. ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi vatandaşlara hizmet sağlama amacı ile yirmi iki daire başkanlığı ve daire başkanlığına bağlı müdürlükler ile vatandaşa hizmet sağlamaktadır (www.Şanlıurfa.bel.tr 2021).

Tablo 1: ŞBB Teşkilat Şeması

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi sosyal hizmet faaliyetleri, Sağlık ve Sosyal Hizmetleri Daire Başkanlığı, Kadın ve Aile Hizmetler Daire Başkanlığı ve Göç ve Uyum Hizmetleri Daire Başkanlıkları tarafından vatandaşların hizmetine sunulmaktadır. Şanlıurfa Büyükşehir Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı bünyesinde 96 personel çalışmaktadır. Çalışan personellerin 12'si sosyolog, 14 sosyal hizmet uzmanı 13 psikolog ile 4 yönetici, 6 idari personel ve 47 işçi personel bulunmaktadır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi kadınlara yönelik hizmetlerini Kadın ve Aile Hizmetleri Daire Başkanlığı bünyesinde yürütmektedir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren kadın destek merkezlerinde 12 piskolog, 6 sosyal hizmet uzmanı ve 42 usta öğretici ve 35 işçi, 13 idareci ve 21 büro elamanı personel istihdam edilmektedir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan Göç ve Uyum hizmetleri Daire başkanlığı, kentte yaşayan geçici koruma statünse bulanan Suriyeli vatandaşlara ve diğer ülkeden gelen sığınmacılara yönelik uyum ve sosyal danışmanlık hizmeti sağlanmaktadır. Şanlıurfa Byükşehir Belediyesi Göç ve Uyum hizmetleri Daire Başkanlığı bünyesinde 4 Sosyal hizmet uzmanı ve çeşitli 8 mütercim 7 büro personeli ve 12 işçi ve 4 yönetici personel bulunmaktadır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nin yoksullara, kadınlara ve sığınmacılara yönelik hizmetleri daire başkanlıkları nezdinde sağlandığı görülmektedir (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu).

3.3.1 Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Yoksul Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri:

1982 Anayasasına göre büyükşehir belediyelerinin yoksul vatandaşlara yönelik hizmet üretmesini, belediyelerin yetki ve sorumluluklarına dâhil edilmiştir. Bu yetki ve sorumluluklar belediye sınırları içerisinde yaşayan yoksul vatandaşların temel ihtiyaç giderlerini olan barınma, beslenme, sağlık vb. sorunlarının giderilmesine yeyöneliktir (Özdemir, 2007:178).

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi kurumsal teşkilatlanmasında Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığında oluşturduğu birimler ile yoksul vatandaşlara yönelik çeşitli sosyal hizmet uygulamalarını hayata geçirmekte, böylece yoksul vatandaşların mevcut durumlarının iyileştirilmesini amaçlamaktadır.

3.3.1.1. Temel Gıda Desteği

Belediye idarelerinin yoksul vatandaşların temel gıda ihtiyacına gidermeleri için oluşturdukları gıda paketleri, Türkiye'de birçok belediye idaresi tarafından yoksul vatandaşların hizmetine sunulmaktadır. Vatandaşların günlük ihtiyaç giderlerini karşılayacak ürünlerin dâhil olduğu gıda paketleri, belediyeler tarafından yoksul vatandaşlara ücretsiz dağıtılmaktadır (www.sanlıurfa.bel.tr2021).

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde hizmet veren Sosyal Yardımlar Şube Müdürlüğüne bağlı görevliler ve mahalle muhtarları tarafından tespit edilen 2020 yılı içerisinde Şanlıurfa il sınırları içerisinde yaşayan ihtiyaç sahibi 80.000 aileye, gıda destek paketi sağlanmıştır. Gıda yardım paketinin dışında belirlenen vatandaşlara sağlık ve hijyen durumları gözetilerek çeşitli hijyen ürünlerin dâhil olduğu 3.456 aileye sağlık bilgisi paketleri destek olarak sağlanmıştır. Temel ihtiyaç sahibi 3.661 aileye toplamda 38.099 paket gıda yardımı yapılmıştır (www.sanlıurfa.bel.tr 2021).

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Bünyesinde hizmet veren sosyal Yardımlar Şube Müdürlüğünün gıdasal alanda bir diğer hizmeti, Şanlıurfa il sınırlarında yaşayan çölyak hastalarına yönelik sağlanan gıda yardımlarıdır. Sosyal Yardımlar Şube Müdürlüğü tarafından, 2019-2021 yılı içerisinde Çölyak ve Fenlketonür hastalarına toplamda 168.485 kg un yardımı yapılmıştır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığına bağlı Sosyal Yardımlar Şube Müdürlüğü tarafından Şanlıurfa Rabia Meydanı'nda Ramazan Ayı boyunca binlerce vatandaşa günlük iftar yemekleri sağlanmaktadır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından son yıllarda oluşturulan tarım alanlarında elde edilen meyve ve sebzeler, belediye bünyesinde yoksul vatandaşlara ücretsiz olarak sunulmaktadır. Belediyenin kendi kaynaklarından sağladığı bu yardımlar, önemli destekler olup daha da geliştirilmesi ve sistemleştirilmesi, yoksul vatandaşların mevcut durumlarını iyileştirmeye katkı sağlayacaktır.

Şekil 1: Gıda Yardımı

3.1.1.2. Barınma ve Giyim Yardımları

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığının yoksul ailelere yönelik barınma ve giyim hizmetlerinin, çeşitli projeler ile sunulduğu görülmektedir. Büyükşehir bünyesinde faaliyet gösteren giyim mağazaları 2020 yılında toplam 1381 kişiye ayakkabı ve giyim yardımında bulunmuştur. Bu hizmet dâhilinde birçok yoksul ailenin giyim ihtiyacı karşılanmıştır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığının bir diğer önemli hizmeti, insanların temel ihtiyaç giderlerinin en önemlilerinden olan barınma hizmetlerine olmuştur. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, yoksul vatandaşların barınma ihtiyaçlarındaki sorunlarının çözümü amacı ile kendi bünyesinde çeşitli projeler oluşturmuştur. Bu projelerinden etkin bir şekilde sürdürülen, "Sıcak Yuvam Projesi'dir. Bu proje kapsamında her yıl Şanlıurfa sınırlarında yaşayan yüzlerce yoksul vatandaşa soba ve diğer ısınma destekleri sağlanmaktadır. Böyle yoksul kesimin kendi evlerinde daha sağlıklı bir ortamda yaşamlarını sürdürmelerine olanak sağlamaktadır (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 65)

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığının ilgili birimlerinin yoksul vatandaşların barınma sorunlarının çözümüne yönelik sürdürüğü "Güzel Evim Projesi" ile her yıl onlarca vatandaşın ikamet ettiği yapısal ve dokusal fonksiyonunu kaybetmiş evlerin, her türlü onarım ve rehabiletisini

sağlayarak vatandaşların hizmetine sunmaktadır (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 66).

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi yoksul vatandaşların temel ihityaçlarını karşılamak amacı ile ev araç ve gereçleri, kira yardımı, su ve doğalgaz indirimi gibi çeşitli sosyal hizmet faaliyetleri yerine getirerek, yoksul vatandaşların sorunlarını çözmeyi amaçlamaktadır. Şanlıurfa ilimizin nüfus hızının yüksek olması, yoğun göç alması sonucu, kentte yaşayan yoksul vatandaş sayısının son yıllarda yükselmesi, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin sosyal hizmet faaliyetlerinin arttırılmasını ve çeşitlendirilmesini zorunlu kılmıştır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediye idaresi, geliştireceği hizmet modelleri ile yoksul vatandaşların mevcut sosyo-ekonomik düzeyini daha da geliştirecek faaliyetlerde bulunmalıdır.

Şekil 2: Barınma Yardımı

3.1.2. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Kadın Ve Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

5393 Sayılı Belediye Kanunu, belediyelerin kadın ve çocuk vatandaşlara yönelik sosyal yaşamlarında etkinliklerini ve yaşamsal standartlarını yükseltecek faaliyetlerde bulunulması için, önemli hizmet modelleri yüklemiştir. Çalışmanın belediye idarelerinin yasal dayanakları kısımda ve büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetleri bölümünde, 5395 Sayılı Belediye Kanunu'nun hizmet yükümlülükleri detaylı şekilde belirtilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin kadınlara yönelik sürdürdüğü sosyal hizmet faaliyetlerini ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi kadınlara ve çocuklara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Kadın Aile ve Çocuk

Hizmetleri Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi merkez ilçeler ve diğer ilçelerde hizmet veren on bir adet Kadın Kültür ve Destek Merkezleri faaliyetlerini etkin şekilde sürdürmektedir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi hizmet çatısı altında faaliyetlerini sürdüren, Kadın Kültür Merkezlerinde kendi hizmet sınırları içerisinde bulanan kadınlara yönelik, çeşitli hizmetleri bulunmaktadır. Kadın Kültür Merkezîlerinde kadınlara yönelik aile kültürü, çocuk gelişimi, ailede kadının görevleri, doğum kontrolü gibi çeşitli danışmanlık hizmetleri verildiği gibi, kadınların çalışma hayatında yer edinmesini sağlayacak çeşitli iş geliştirme ve meslek edindirme kursları da kadınların hizmetine sunulmaktadır. Kadın Kültür Merkezlerinin bir diğer önemli görevi ise kadınların sosyal etkinlik faaliyetlerinin arttırılması amacı ile bu kuruluşlarda kadınlara yönelik sanatsal faaliyetlerin sürdürülmesidir. Kadınlar, Kadın Kültür Destek Merkezlerinde uzman personellerin öncülüğünde, kadın vatandaşlara yönelik müzik, el sanatları vb.çalışmalar sunulmaktadır. Kadın Kültür Merkezlerinin kadınlara yönelik sunduğu bir diğer önemli çalışma ise spor ve eğitim faaliyetleridir. Bu merkezlerde uzman personellerin kontrolünde kadın vatandaşlar belirli periyotlar ile günlük spor aktivitelerini yerine getirmektedir. Bu merkezlerde kadınlara sunulan eğitim hizmetleri dâhilinde 2020 yılı içerinde, Şanlıurfa genelinde 1.210 kursiyer seminer ve diğer danışmanlık hizmetlerinden yararlanmıştır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından ihtyaç sahibi öğrencilere yüz adet tablet, on beş adet Laptop ve sekiz adet biskilet yardımı yapılmıştır (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 64).

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nın kadın vatandaşlara yönelik diğer paydaş kuruluşlar ile yürüttüğü önemli çalışmalar da vardır. Bu çalışmalar; Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlüğü ile yürütülen kadın sağlığı, gebelik eğitimi, salgın hastalıklar ile mücadele, çocukların madde ve alkol ile tanışmasında ailenin rolü gibi, çeşitli danışmanlık hizmetleri yürütülmektedir. Şanlıurfa Sağlık İl Müdürlüğü dışında Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Şanlıurfa Barosu ve diğer kuruluşlar ile paydaş çalışmalar yürütülmektedir.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Kadın Kültür ve Destek Merkezlerinde sürdürülen faaliyetler:

Tablo 2: Kadın Kültür ve Destek Merkezi Faaliyetler

▪ Okuma Yazma Kursu	▪ Kuran-ı Kerim Kursu
▪ Nakış Kursu	▪ Filografi Kursu
▪ Kıyafet Tasarımı	▪ Dil Kursları
▪ Kreş Eğitimi	▪ Aşçılık Kursları
▪ Kuaför Kursu	▪ Bilgisayar Kursu
▪ Resim Kursu	▪ El Sanatları Kursu

şeklinde sıralanmaktadır. Bu faaliyetler ile kadınların sosyal yaşam standart düzeylerinin yüksetilmesi, toplam etkinliklerinin artılması ve çalışma alanına girmelerini sağlamak amacı ile düzenlenmiştir.

3.1.2.1. Hamarat Eller Çarşısı

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı kadın çalışmalarında önemli bir diğer hizmet ise Hamarat Eller Çarşısıdır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi hizmet çatısı altında hizmet veren Hamaratlı Eller Çarsının ilk olarak Kızılkoyun bölgesinde hizmete başlamıştır. Oluşturulan bu sosyal tesisler üç temel alan üzerine inşa edilmiştir. Bu alanlar kadınların sanatsal becerilerini sergiledikleri sanat galerisi, kadınların el becerilerini görücüye çıkardığı el becerileri ve el sanatları alanı, son olarak ise kadınların yöresel kültürün lezzetlerini ortaya koyduğu, yöresel ürünler alanlarından oluşmaktadır. Büyükşehir belediye idaresi tarafından bu çarşı ile kadınların sosyalleşmesi ve kadınların çalışma hayatında yer alarak ekonomik özgürlüklerin sağlanması amaçlanmıştır (www.sanlıurfa.bel.tr. 2020)

Şekil 3: Hamarat Eller

3.1.2.2. El Sanatları Merkezleri

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi idaresinde Şanlıurfa ilinde üç bölgede kurulan el sanat merkezleri; yoksul, göçten doğrudan veya dolaylı etkilenen kadınların yaşam kalitesini iyileştirmeye ve kentsel yaşama katılımını arttırmaya katkı sağlamak amacı ile kurulmuşlardır. Bu kurumlar: Eyüp Kent El Sanatları Merkezi, Ferah Kent El Sanat Merkezi ve Hızmalı Kadın Bilgi Kültür Sanat Evleri' dir. Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan bu kuruluşlarda etkinliklere katılan kadın vatandaşlara kadın hakları, çocuk gelişimi, annelik eğitimi ve genel sağlık konularında eğitimler verilmektedir. Bu kurumlarda uzman personeller eşliğinde kadın vatandaşlara yönelik çeşitli kültürel etkinlikler düzenlenmektedir.

Şekil 4: El Sanatları Merkezi

Kaynak: (www.sanlıurfa.bel.tr. 2020)

3.1.2.3. Kadın Destek Merkezleri

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, kent genelinde maddi yoksunluk içinde yaşayan çalışmaya hayatında yer almak isteyen ve kişisel gelişim konusunda

danışmanlık almak isteyen kadınlara yönelik kent merkezinin belirli noktalarında kadınlara ve çocuklara hizmet veren Kadın Destek Merkezleri oluşturmuştur. Kadın Destek Merkezlerinde kadınlar uzman personel eşliğinde etkinliklere ve çalışmalara dâhil olurken, çocukları da aynı merkez altında faaliyetini sürdürülen, kreş hizmetlerinden yararlanmaktadır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmetlerine devam eden altı Kadın Destek Merkezi bulunmaktadır. Bu Kadın Destek Merkezleri: Ahmet Yesevi Kadın Destek Merkezi, Karaköprü Sağlıklı Yaşam Kadın Merkezi, Hayati Harrani Kadın Destek Merkezi, Süleymaniye Meslek Edindirme Merkezi, TOKİ Kadın Destek Merkezleri ile kadın vatandaşlara yönelik çeşitli hizmetler yerine getirilmektedir.

Şekil 5: Kadın Destek Merkezi

Kaynak:(www.sanlıurfa.bel.tr.2021)

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin çocuklara yönelik önemli sosyal hizmet faaliyetleri yürütüldüğü görülmektedir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Kadın, Aile ve Çocuk Hizmetleri Şube Müdürlüğü koordinesinde yürütülen çocuk hizmetleri, başta yoksul vatandaşların çocukları olmak üzere kent merkezinde ve kırsal kesim mahallerinde yaşayan çocuklara gıda, eğitim, sosyal ve ekonomik destekler sağlamaktadır. Çocuk gelişimi konusunda belediye idaresinde hizmet veren uzman personeller aracılığı ile çocuk gelişimi ve çocuk iletişim alanlarında ebeveynlere çeşitli danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin kadın ve çocuklara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri incelendiğinde; çalışmaların birçok alanda yürütüldüğü analiz edilmek ile birlikte bu alanda daha kapsamlı ve sistemli hizmetler yürütmesi gerekmektedir. Bu çalışmaların daha etkin yürütülmesi için çocuk ve kadınlara yönelik evrensel kriterler çerçevesinde oluşturulan ve sürdürülebilir olan çalışmalar düzenlenmesi gerekmektedir.

3.1.3. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Engelli Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Türkiye'de belediye idarelerinin sosyal hizmet faaliyeleri incelediğinde, engelli vatandaşlara yönelik önemli hizmetlerin sunulduğu görülmektedir. Büyükşehir belediye idareleri ve diğer belediye idarelerince engelli vatandaşların sosyal hayatta karşılaşmış oldukları sorunların çözümleri amacı ile çeşitli hizmetler sunulduğu bilinmektedir. Bu alanda önemli hizmetleri olan Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, engelli vatandaşlara yönelik işlevsel ve yaygın hizmetler sunmaktadır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi engelli vatandaşlara yönelik uygulamaya koyduğu ve uygulamaya koymayı planladıkları faaliyetleri, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Engelli ve Rehabilitasyon Şube Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin faaliyet raporlarında yer alan engellilere yönelik gezi, evde bakım, evde bakım desteği, tekerlekli sandalye yardımı, engelsiz ulaşım gibi çeşitli hizmetlerinin olduğu görülmektedir (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 71)

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından belediyeye ait olan kent içi toplu taşıma hizmeti sunan tüm toplu taşıma araçlar engelli rampalı olarak düzenlenmiştir. Böylece engelli vatandaşların kent içi topluma taşıma hizmetlerini daha sağlıklı bir şekilde sağlanmasının önü açılmıştır. Engelli vatandaşlara yönelik şehir içi topluma taşıma ücretsiz hale getirilmiştir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Engelli ve Rehabilitasyon Şube Müdürlüğü koordinesinde 3 Aralık Dünya Engelliler günü çerçevesinde, kentte yaşayan engelli vatandaşlara yönelik çeşitli etkinlikler düzenlemekte ve toplumda bu alanda farkındalık yaratmak için kentin merkez

noktalarında çeşitli organizasyonlar sunulmaktadır (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 71)

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi engelli vatandaşlara yönelik çalışmalar kapsamında 2020 yılı içerisinde, 5206 engelli vatandaşın hanesine uzman personeller eşliğinde ziyaretler düzenlemiş engelli vatandaşlara ve ailelerine yönelik genel durum tespiti yapılmıştır.

Şanlıurfa Büyükşehir bünyesinde hizmet veren Engelli Koordinasyon Merkezinde engelli vatandaşlara yönelik çeşitli faaliyet yürütülmektedir. Engelli koordinasyon merkezinde engelli vatandaşlara yönelik: Spor, eğitim, fiziksel rehabilitasyon, konuşma ve grup terapileri, işaret dili, bilgisayar kursu ve halk oyunları gibi sanatsal ve gelişimsel faaliyetler yürütülmektedir.

3.1.4. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Belediye idarelerinin son yıllarda klasik belediyecilik çalışmalarının dışında geliştirdiği sosyal belediyecilik ilkesi çerçevesinde gelişen sosyal hizmet faaliyetleri, gün geçtikçe daha da gelişmekte ve işlevselliğini arttırmaktadır. Türkiye'de son yıllarda gelişen sosyal devlet ilkesi çerçevesinde oluşturulan politikalar nezdinde gelişen belediye idareleri, sosyal politikalara büyük önem vermekte ve bu alanda başarılı çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar dâhilinde yaşlılara yönelik de başarılı çalışmalar yürütülmekte yaşlı vatandaşların temel sorunların çözümü için belediye idarelerinin önemli çalışmaları mevcuttur. Bu alanda çeşitli faaliyetler yürüten Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, sınırları içinde yaşayan yaşlı vatandaşları yönelik çalışmalarını Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde yürütülmektedir (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 67)

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulan Yaşlı Destek Programı (YADES) çerçevesinde yaşlı vatandaşlara yönelik evde bakım, ev temizliği, sağlık destek birimi, evde temizlik ve ev ziyaretleri düzenlenmektedir. 2020 yılında Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığına bağlı personeller merkezde ve kırsal kesimde 6283 haneyi ziyaret etmiş, sosyal hizmet prensipleri dâhilinde gerekli hizmetler sunulmuştur. Yaşlı vatandaşlar Kahramanmaraş, İstanbul, Bozova ve Halfeti gezilerine götürülmüştür. YADES

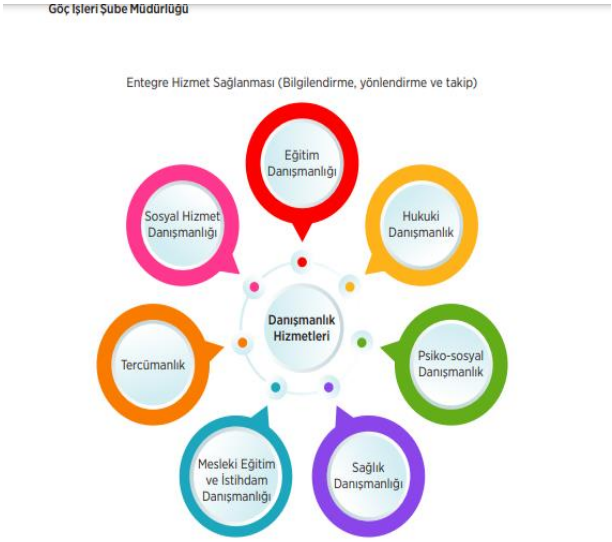
projeleri kapsamında 65 yaş üstü vatandaşlarımıza, 99 Medikal ürün, 282 kişiye giyim ve gıda desteğinde bulunulmuştur. Sadece 2019 yılında YADES projesi kapsamında 780 yaşlı vatandaş Kahramanmaraş ve İstanbul illerine geziye götürülmüş çeşitli etkinliklere dâhil olması sağlanılmıştır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi yaşlı vatandaşlara Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin oluşturulması proje aşamasında olduğu, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Strateji Raporunda yer almaktadır (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 73)

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin yaşlılara yönelik çeşitli sosyal hizmet faaliyetlerinin sağladığı tespit edilmiş olup kent merkezinde ve kırsal kesimde yaşayan yaşlı vatandaşlara yönelik yaşlı rehabilitasyon, yaşam ve bakım merkezlerinin arttırılması, yaşlı vatandaşlarımızın yaşam koşulları daha ileri standartlara taşıyacaktır. Böylece yaşlı vatandaşların toplumu ile bütünleşmiş kendi yaşamsal koşullarına uygun hayat sürdürmeleri sağlanılacaktır.

3.1.5. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, kentte yaşayan yaklaşık 500000 nüfusu sahip olan geçici koruma altında olan Suriyeli vatandaşın ve diğer ülkelerden gelen sığınmacıların yaşamış oldukları sorunları çözmek ve bu vatandaşların kent ile uyumunu sağlama amacı ile Göç ve Uyum Hizmetleri Daire Başkanlığı Göç İşleri Şube Müdürlüğü bünyesinde çeşitli hizmetler sunmaktadır.

Şekil 6: ŞBB Entegrasyon Hizmet Şeması

Verilen Hizmet	Sayı
2020 yılında verilen danışmanlık hizmetleri ve farkındalık eğitimleri hizmet sayısı	5.950
2020 yılında verilen sosyal uyum etkinlikleri katılımcı sayısı	2.023
2020 yılında verilen Türkçe Dil Kursu katılımcı sayısı	1.780
2020 yılında verilen kapasite geliştirme etkinlikleri katılımcı sayısı	150
2020 yılında verilen toplam hizmet sayısı	9.903

Kaynak:(www.sanlıurfa.bel.tr.2021)

Türkiye'nin dünyadaki coğrafi konumu incelendiğinde ekonomik yoksunluk çeken, refah düzeyi düşük Ortadoğu ülkeleri ile refah seviyesi yüksek, ekonomi ve yaşam standartları yüksek olan Avrupa ülkeler arasında köprü konumundadır. Türkiye'nin bu coğrafi konumundan dolayı Avrupa ülkelerine gitmek isteyen ve kendi ülkelerinde yaşanan siyasal ve askeri çatışmalardan uzaklaşmak isteyen vatandaşların gelip yerleştiği bir ülke olmuştur.

Bu çalışmamamızda büyükşehir belediyelerin sosyal hizmet faaliyetleri incelenirken Türkiye'de son yıllarda Suriye ülkesinde yaşanan iç çatışmalardan dolayı Suriye ülkesi ile sınır komşuları olan ve sığınmacıların Türkiye'de en çok geldikleri

illerden olan Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir belediyelerimizin sosyal hizmet faaliyetleri incelenmiştir.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün rakamlarına göre Şanlıurfa'da 423.000 Suriyeli geçici koruma altında olup kentte ikamet ettiğini, kentteki diğer sığınmacıların ise yaklaşık 50.000 üzerinde bir nüfusa sahip olduğu öngörülmektedir. (www.göçidaresi.com 2021)

3.1.5.1. Göçmen Bilgilendirme ve Koordinasyon Merkezi

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, kentte bulunan sığınmacılar sorun ve taleplerini değerlendirmek için Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Göç İşleri Şube Müdürlüğüne bağlı, Göçmen Bilgilendirme ve Koordinasyon Merkezini kurmuştur. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi kurmuş olduğu bu merkezle sığınmacıların kente ilk geldikleri andan itibaren doğru bilgilendirilmesini, danışmanlık sağlanılmasını ve sığınmacılara yönelik çeşitli hizmetler sunarak vatandaşların içinde bulunduğu krizi en düşük seviyede atlatmalarını sağlamıştır. Fiziki olarak donanımlı bir kurum olan Göçmen Bilgilendirme ve Koordinasyon Merkezi içinde toplantı, bekleme ve danışmanlık odalarının olduğu üç katlı bir alanda vatandaşlara hizmet vermektedir. Göçmen Bilgilendirme ve Koordinasyon Merkezinde sığınmacılara yönelik hukuki, psikolojik, eğitim, sosyal hizmet, tercümanlık, meslek edindirme ve sağlık danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Göçmen Bilgilendirme ve Koordinasyon Merkezi dışında kentte yaşayan sığınmacı vatandaşlara yönelik gıda, barınma ve giyim destekleri belirli periyotlar ile sürdürülmekte, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve diğer ilçe belediyeler bünyesinde kurulun kültür merkezlerinde bu vatandaşları yönelik dil, bilgisayar ve meslek edindirme kursları sağlanmaktadır (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 69).

3.1.5.2 Yenice Toplum Merkezi

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Göçmen Bilgilendirme ve Koordinasyon Merkezi dışında kentte yaşayan sığınmacı vatandaşlara yönelik gıda, barınma ve giyim destekleri belirli periyotlar ile sürdürülmekte Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve diğer ilçe belediyeler bünyesinde kurulun kültür merkezlerinde bu vatandaşları yönelik dil, bilgisayar ve meslek edindirme kursları sağlanmaktadır. Bu kapsamda Şanlıurfa

Büyükşehir belediyesi ve Uluslararası Göç Örgütü iş birliği ile hayata geçirilen Yenice Toplum Merkezi, kentte geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli vatandaşlara ve diğer sığınmacılara yönelik çeşitli hizmetler yürütmektedir. Yeni Toplum Merkezi'nde, Suriyeli vatandaşlara ve diğer sığınmacılara yönelik; sağlık danışmanlığı, hukuk danışmanlığı, iş-meslek danışmanlığı, robitik kodlama desteği ve Türkçe desteği sağlanmaktadır. Bu destekler ile sığınmacı ve geçici koruma statüsünde bulanan vatandaşların psiko-sosyal durumunun iyeleştirmesi amaçlanmaktadır **(**www.sanlıurfa.bel.tr.2021).

3.1.5.3. Süleymaniye Toplum Merkezi

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi hizmet bünyesinde kurulan Süleymaniye Toplum Merkezi'nde geçici koruma statüsünde bulanan vatandaşlara yönelik aile danışmanlığı ve Türkçe öğretimi kursları düzenlenmektedir. Süleymaniye Toplum Merkezi'nde 2021 yılına 80 aileye danışmanlık hizmeti ve 50 vatandaşa Türkçe lisanı öğrenimi kursu sağlanmıştır.

3.1.5.4. Göçmen Kadınlar İçin Sağlık ve Destek Merkezi

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nin geçici koruma statüsünde bulunan ve diğer sığınmacı vatandaşlara yönelik oluşturulan göçmen kadınlar ve Gençler İçin Sağlık ve Destek Merkezi'nde çeşitli hizmtler yürütülmektedir. Bu merkezde danışmanlık hizmeti alan ve güvenlik ve barınma problemi olan yüz altmış beş kadın vatandaşa, Şanlıurfa Aile ve Sosyal Hizmet merkezi iş birliği ile kadın konukevlerinde koruma hizmeti sağlanmıştır. Sağlık destek merkezinin bir diğer önemli hizmeti ise sığınmacı durumunda olan engelli vatandaşlara yönelik sağlanan danışmanlık ve araç destekleridir. 2021 yılına hizmete başlayan bu merkezde engelli vatandaşlara tekerlikli sandelye, taşınabilir tuvalet vb. engelli vatandaşların durumunu kolaylaştırıcı çeşitli hizmet sunumu gerçekleştirmiştir.

3.1.5.5. Sığınmacı Vatandaşlara Yönelik Gıda Desteği

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi hizmet sınırınada yaşayan sığınmacı vatandaşlara yönelik 2021 yılı içinde, 21.000 adet gıda destek paketi desteği sağlamıştır. Gıda yardım destekleri dışında, yeni doğan çocuk vatandaşların temel ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile 1000 adet bebek seti, maddi zorluk yaşayan yoksul sığınmacı vatandaşlara sağlanmıştır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Ramazan

ayı boyunca 1635 haneye market kartı yardımı dağıtımı gerçekleştirmiştir (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2021: 97).

3.1.6. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Salgın Dönemi Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak kabul edilen COVİD-19 pandemi sürecinde, vatnadaşların bu durumdan olumsuz etkilenmemesi amacı ile çeşitli sosyal hizmet faaliyetleri yürütmüştür. Bu dönemde Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Kadın Destek Merkezleri aracılığı ile yaklaşık 3000000 maske üreterek vatandaşlara ücretsiz dağıtımıştır. Yine aynı dönem yaşlı destek hizmetleri müdürlüğü tarafından 65 yaş üstü 9.000 vatandaşa danışmanlık ve temel ihtiyaç hizmeti sağlanmıştır. Ayrıca pandemi döneminde vatandaşlara 10.000 adet yemek ikramı, 37.250 adet hjyen paketi ve 21.000 adet gıda paketi desteği sağlanılmıştır.

3.4. HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Hatay ili, coğrafi ve stratejik konumu, tarım alanları dinamik nüfusu doğal ve tarihi zenginlikleri ile Türkiye'nin önemli kentlerindendir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Hatay ili, 2021 yılı itibari ile 1628894 nüfusa sahiptir (www.hatay.gov.tr 2021). Batıdan Akdeniz, güney ve doğudan Suriye, kuzeybatıdan Adana, kuzeyden Osmaniye ve kuzeydoğudan Gaziantep ile çevrilidir. Hatay; Antakya, Altınözü, Arsuz, Belen, Defne, Dörtyol, Erzin, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Kumlu, Payas Reyhanlı, Samandağ ve Yayladağı ilçelerinden oluşmaktadır.

Hatay Büyükşehir Belediyesi, il sınırları içerisinde yaşayan tüm vatandaşların, belediye görev ve sorumluluğunda olan tüm faaliyetleri yerine getirmekle hükümlüdür. Hatay Büyükşehir Belediyesinin hizmet ile yükümlü olduğu 15 ilçesi vardır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) açıkladığı 2011 yılına ilişkin "Sistemi Sonuçları" dikkate alınarak nüfusu 750.000'i aşan Hatay; 12 Kasım 2012 tarihi itibarıyla Büyükşehir yasa tasarısı, Meclis Genel Kurulu'nda kabul edilerek 6360 sayılı kanun olarak yasalaşmıştır. Bu yasa ile birlikte Hatay; büyükşehir olmuştur.

Hatay Büyükşehir Belediyesinin strateji ve faaliyet raporunda belediye idaresinin kurumsal olarak misyonu, vizyonu ve hedefleri detaylı şekilde açıklanmıştır.

3.4.1. Hatay Büyükşehir Belediyesinin Misyonu, Vizyonu ve Hedefleri

Hatay Büyükşehir Belediyesi, strateji ve faaliyet raporlarında belediye idaresinin misyonu şu şekilde açıklamıştır: Hatay'ın tarihi ve kültürel mirasına sahip çıkarak; kentin ortak ihtiyaçlarının karşılanmasında etkinlik, verimlilik, hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda vatandaş memnuniyetini sağlamak.

Hatay Büyükşehir Belediyesinin Vizyonu: doğasını, tarihini ve kültürel zenginliğini yaşatarak, turizm potansiyelini iyi değerlendiren, çağdaş değerleri benimseyen, refah seviyesini ve eğitim düzeyini destekleyici projelerde yer alan, halkının kendini her bakımdan güvende ve mutlu hissettiği kent olmak.

Hatay Büyükşehir Belediyesinin Amaçları:

• Adalet, hakkaniyet ve dürüstlükle hizmet sunmak,

• insan ve çözüm odaklı olmak,

• şeffaf, adil, hızlı ve kaliteli hizmet sunumu gerçekleştirmek,

• Hatay ilinin kültürel değerlerine sahip çıkmak,

• toplumda dezavantajlı kesimlerin sorunlarını çözmek,

• Hatay ilinde yaşayan vatandaşların memnuniyeti sağlamak,

• HBB personellerinin çalışma standartlarını yükseltmek,

• belediye hizmetlerinde verimliliği ve etkinliği artırmak,

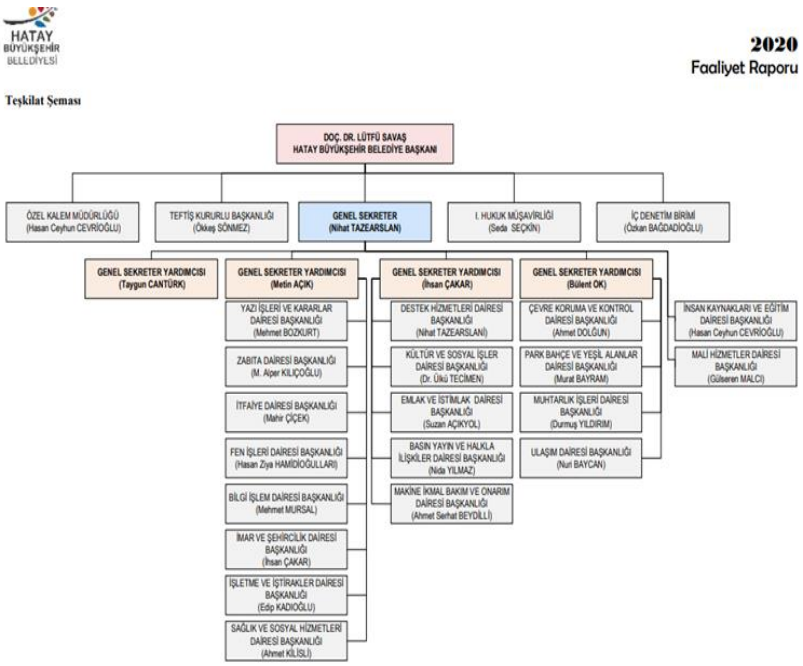
• doğaya, çevreye, kültür ve tarihi mirasa saygı,

• belediye hizmetlerini evrensel kriterlere taşımak (Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 1).

3.5. HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN SOSYAL HİZMET FAALİYETLERİ

Hatay Belediyesi 2012 yılında Büyükşehir Belediyesi statüsünü kazanması ile birlikte 2014 yılı mali idare seçimleri sonrasında kurumsal teşkilatlanması büyükşehir belediye teşkilatlanması çerçevesinde oluşturulmuştur. (www.hatay.bel.tr. 2021)

Tablo 3: Teşkilat Şeması

Hatay Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde farklı kadrolarda toplam 721 personel çalışmaktadır. Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde 14 psikolog, 8 sosyolog, 9 sosyal hizmet uzmanı ve 25 büro personeli ve 664 işçi bulunmaktadır. Hatay Büyükşehir belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nda istihdam edilen işçiler Hatay il sınırlarında yaşayan vatandaşlara yönelik merkez mahalleri ve tüm kırsal mahallerinde sosyal hizmet sağlamak ile yüklümdür. Hatay Büyükşehir Belediyesi bünyesinde sosyal hizmet faaliyetleri sağlayan bir diğer birim ise Kültür ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'dır. Kültür ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde toplam 317 personel görev almaktadır. 7 psikolog, 6 sosyal hizmet uzmanı, 5 sosyolog, 11 büro personeli ve 278 işçi bulunmaktadır (Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2021).

Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin yıllık mali tablosu, yıllık faaliyet raporunda açıklanmıştır. Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin yıllık net bütçesi 2.059.064.260,40 TL olduğu görülmüş olup Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nın dairesinini bütçesinin 37.577.000,00 TL ve bir diğer sosyal hizmet faaliyeti sağlayan birim olan

Kültür ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nın 35.170.180,00 TL olduğu görülmüştür (www.hatay.bel.tr 2021).

3.5.1. Yoksul Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Yoksulluk, yoksul olma fakirlik ve sefalet olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Vatandaşların temel ihtiyaç giderlerini ekonomik düzeyde sağlayamama durumu olarak da tanımlanan yoksulluk, günümüzde vatandaşlarının bir bölümünün sosyal yaşamını olumsuz etkilemekte ve çeşitli sorunların görülmesine neden olmaktadır. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, yoksul vatandaşlara yönelik sosyal ve ekonomik destek hizmetleri sağlanmasını, büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluklarına dâhil etmiştir. Bu yetki ve sorumluluklar büyükşehir belediye sınırları içerisinde yaşayan yoksul vatandaşların temel ihtiyaç giderleri olan barınma, beslenme, sağlık vb. sorunlarının giderilmesine yöneliktir. Anayasal güvenceye alınan belediye idarelerinin sosyal hizmet faaliyetleri, günümüzde temel geçimini sağlayamayan vatandaşların sosyal yaşantısına önemli katkılar sunmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, Sosyal hizmetler Müdürlüğü tarafından yürütülen sosyal destek hizmetleri, Hatay sınırları içerisinde yaşayan vatandaşlara sıcak yemek, gıda paketi, giyim desteği, barınma, eğitim ve yakacak desteği sağlamakta ve bu faaliyetlerin dışına nakdi ekonomik ödeme de yapmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen bu sosyal hizmetler ile yoksul vatandaşların sosyal yaşam standartları yükseltilmesi amaçlanmaktadır **(**Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 136).

3.5.1.1. Sosyal Doku Birimi

Büyükşehir belediye idarelerinin sosyal hizmet faaliyetlerinde başarıyı yakalamalarında temel ölçüt, sosyal hizmet faaliyetlerden yararlanacak vatandaşların tespitinin doğru yapılmasıdır. Hatay Büyükşehir Belediyesi kurumsal teşkilatlanmasında oluşturulan sosyal doku biriminde çalışan uzman personeller aracılığı ile vatandaşların sorun ve talepleri bilimsel araştırma yöntemleri çerçevesinde saklanılmaktadır. Sosyal Doku Birimi personelleri tarafından 2020 yılı içerisinde Hatay'ın 15 ilçesinde 150.000 kişi ile çeşitli anketler düzenleyerek sorun ve talepler tespit edilmiş, belediye idaresinin çalışmalarının genel performans talepleri değerlendirilmiştir **(**Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 136).

Şekil 7: Sosyal Doku Birimi

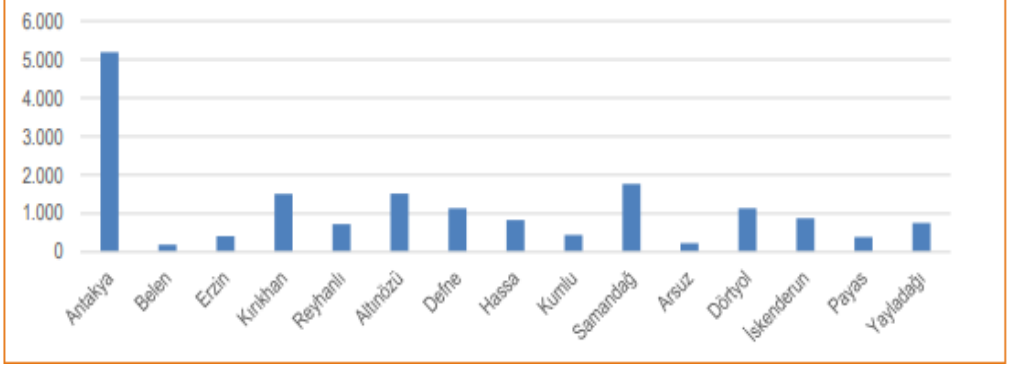

3.5.1.2. Hatay Kart Hizmeti

Hatay Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığının temel geçim giderlerini karşılayamayan vatandaşlara yönelik son yıllarda sağlamış olduğu Hatay Kart ile vatandaşların temel ihtiyaçlarını, belediyelerin sosyal marketlerinde karşılama imkânı sağlamaktadır. Hatay Kart aracılığı ile gıda ve giyim yardımına ihtiyaç duyan vatandaşların, Hatay Büyükşehir Belediyesi bünyesinde faaliyet gösteren sosyal marketlerde, kendi Kart limitleri ölçüsünde alışveriş yapmalarına imkân sağlanmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Müdürlüğü bünyesinde hizmet vermekte olan Sosyal Hizmet Uzmanları aracılığı ile tespit edilen 7.800 haneye, 2020 yılı içerinde 7.800 Hatay kart desteği sağlanılmış, böylece yoksul vatandaşların temel ihtiyaçlarını belli periyotlar ile bu alanda karşılama imkânı oluşturulmuştur. (Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 137).

Tablo 4: Sosyal Yardım Kartları

İlçe	Antakya	Belen	Erzin	Kırıkhan	Reyhanlı	Altınözü	Defne	Hassa	Kumlu	Samandağ	Arsuz	Dörtyol	İskenderun	Payas	Yayladağı	TOPLAM
Hatay Kart Sayısı	5.190	186	407	1.505	719	1.516	1.136	828	443	1766	227	1.137	873	388	753	**17.074**

Kaynak: (www.hatay.bel.tr)

Hatay Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'nün yoksul vatandaşların hizmetine sunduğu Hatay Kart sayısı, 393634 nüfusa sahip Antakya ilçesinde 1737 iken, 43495 nüfusa sahip Payas ilçesinde 172'dir. (www.hatay.gov.tr 2021) İlçelerin nüfusları ve nüfus içerisindeki yoksul hane sayılarının farklılaşması, Hatay Kart sayısının ilçeler arası kullanımının farklılık göstermesinin nedenleri olarak gösterilebilmektedir.

3.5.1.3. Sosyal Market Birimi

Hatay Büyükşehir Belediyesi, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü bünyesinde kurulan sosyal marketler, Hatay ili merkez mahalleri ve kırsal kesimde yaşayan yoksul vatandaşlara yönelik hizmetler sunmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren sosyal marketler, on beş ilçede yoksul vatandaşlara hizmet vermektedir. Kurulan bu sosyal marketlerde otuz iki personel ile vatandaşlara hizmet verilmektedir. Sosyal marketlerde vatandaşların gıdadan, giyime, ev gereçlerine kadar birçok alanda temel ihtiyaçlarını sağlayacak ürün bulunmaktadır. 2020 yılı içerisinde marketlerde 23566 kayıtlı ihtiyaç sahibine hizmet verilmiştir. Sosyal marketlerde 2020 yılı içerisinde yoksul vatandaşlara yönelik 5000 adet gıda destek paketi sağlanmıştır. Hatay Büyükşehir Belediyesi sosyal marketlerinde günlük 3750 vatandaşa ekmek desteği sağlanmaktadır. Sosyal destek marketlerinde yoksul vatandaşların çocuklarına yönelik kırtasiye destekleri sağlanmaktadır.

Şekil 8: Sosyal Market Birimi

3.5.1.4. Aşevi Hizmetleri

Hatay Büyükşehir Belediyesi, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, Sosyal Hizmetler Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren aşevi, 4 personeli ile haftanın belli günlerinde yoksullara yönelik ücretsiz sıcak yemek hizmeti vermektedir. Günlük ortalama 1200 vatandaşa hizmet sağlamaktadır. Bu hizmetler özellikle sağlık problemleri ve yaşlılıktan dolayı beslenme ihtiyaçlarını gidermeyen vatandaşlar tarafından yoğun olarak tercih edilmektedir(Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 138).

Şekil 9:Aşevi

3.5.2. Hatay Büyükşehir Belediyesinin Kadın ve Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri:

Türkiye'de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ailenin korunması, kadının toplumsal alanda güçlenmesi ve kadınların ekonomik hayatta yer edinmesi için ülke genelinde politikalar yürütmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kadın çalışmalarında yereldeki en büyük destekçisi, belediye idareleridir. Belediye idarelerinin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile kadın vatandaşlara yönelik

yürüttüğü paydaş çalışmalar sürdürdüğü gibi, sadece belediye idaresi tarafından oluşturulan çalışmalarda vardır. Belediye idareleri bu çalışmalar ile kadınlara yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini yerel dinamikleri dikkate alarak, kadınların toplumsal yaşamda karşılaştıkları problemlerin çözümünü kolaylaştırmayı ve refah seviyelerinin yükseltilmesini amaçlamaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesinin kadınlara yönelik çalışmaları incelendiğinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Halk Eğitim Merkezleri ve ilçe belediyeleri ile çalışmalar yürüttüğü görülmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesinin, Defne belediyesi ile birlikte oluşturduğu Defne Belediyesi Kadın Dayanışma Merkezi, kadınlara yönelik sosyal etkinliklerin düzenlendiği kadınların karşılaşmış olduğu sorunlara yönelik psiko-sosyal destek hizmetlerinin sağlandığı ve kadınlara birçok alanda danışmanlık hizmet veren kuruluştur. Defne Belediyesi Kadın Dayanışma Merkezinin temel kuruluş ilkelerinden biri de, şiddet gören kadınalara yönelik hizmet sağlamaktır. Defne Belediyesi Kadın Dayanışma Merkezinin kadına yönelik şiddeti nedenleri ile birlikte çözüme kavuşturmak ve toplumsal bilinci oluşturmak için düzenlemiş olduğu çalışmalar bulunmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesinin çeşitli kuruluşlar aracılığı ile 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü çerçevesinde kent genelinde düzenlemiş olduğu etkinlikler ile farkındalık oluşturmak amaçlanmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi bünyesinde oluşturulan kadın kültür merkezleri, kadın sanat merkezlerinde merkez mahallerinde ve kırsal alanda daha da yaygınlaştırılıp işlevselliğinin artırılması gerekmektedir. Böylece büyükşehir belediyesinin yürüteceği sosyal hizmet faaliyetleri ile kadınlara yönelik daha kapsayıcı ve sistemsel politikalar üretilmiş olacaktır (www.hatay.bel.tr 2021).

Hatay Büyükşehir belediyesi, kadın hizmetlerini ve çocuk hizmetlerini birçok alanda birlikte yürütmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesi ve Defne Belediyesi tarafından hizmete sunulan Kadın Dayanışma Merkezinde kadınlara yönelik anne-çocuk ilişkisi, çocuk gelişimi ve çocuk sağlığı alanlarında eğitim verilmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesinin 2015 yılı itibari ile sürdürdüğü "Hoş Geldin Bebek" projesi kapsamında Hatay ilinde yeni doğan her çocuk için çeşitli hediyeler sunulmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi ve Samandağ Belediyesi Tarafından yürütülen bir diğer önemli sosyal hizmet çalışması ise Samandağ Gündüz Çocuk Bakım kuruluşudur. Bu kuruluş Samandağı ilçesinde cüzi ücretler karşılığında çocukların gündüz bakım ve

gelişimin sağlandığı bir eğitim kuruluşu olarak hizmet sağlamaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi il genelinde her yıl binlerce çocuğa kırtasiye ve giyim desteği vermektedir. Belediye idaresince yürütülen bu çalışmalar ile çocukların daha kaliteli bir yaşam sürdürmeleri hedeflenmektedir. (Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 139).

3.5.3. Hatay Büyükşehir Belediyesinin Engelli Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Sosyal Belediyecilik anlayışının temeli olan sosyal hizmet faaliyetleri, toplumda dezavantajlı kesimlerin yaşamsal standartlarını yükseltmek için çeşitli sosyal hizmet modelleri geliştirmekte ve bu modelleri vatandaşların hizmetine sunmaktadır. Türkiye'de belediye idarelerinin sosyal hizmet faaliyetleri incelediğinde engelli vatandaşlara yönelik hizmetlerin başarılı şekilde yerine getirildiği görülmektedir. Belediye idareleri geliştirmiş olduğu politikalar ile engelli vatandaşların engelinden kaynaklı gündelik hayatta karşılaşmış oldukları sorunları çözmeyi amaçlamaktadır. Bu alanda ulaşım, eğitim, evde bakım hizmetleri araç desteği gibi çeşitli çalışmalar belediye idareleri tarafından ücretsiz karşılanmaktadır (Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2020: 140).

Hatay Büyükşehir Belediyesi engelli vatandaşlara yönelik çeşitli sosyal hizmet faaliyetleri yürütmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesinin engelli vatandaşlara yönelik hizmetleri Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, Sosyal Hizmetler Müdürlüğü koordinesinde yürütülmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesi envanterinde bulunan kent içi toplu taşıma araçlarını, engellilerin rahatlıkla ulaşım sağlayacağı araçlar şeklinde düzenlemiştir. Büyükşehir belediye idaresinde engelli personelleri istihdam ederek, engelli bireylerin ekonomik ve yönetsel alanda yer edinmesi sağlamıştır. Engelli vatandaşlara yönelik yüzlerce akülü araç, tekerlekli sandalye, işitme cihazları ücretsiz olarak engelli vatandaşların hizmetine sunulmuştur. 3 Aralık Dünya Engelliler günü ve 10-15 Mayıs Engelliler Haftasında il genelinde engelli vatandaşlar adına farkındalık oluşturma gayesi ile çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar ile Hatay il sınırlarında yaşayan engelli vatandaşların sorunları minimalize edilerek mevcut durumlarının iyileştirmesi hedeflenmektedir.

Şekil 10: Hatay Büyükşehir Belediyesi Engelli Merkezi

Kaynak:(www.hatay.bel.tr)

3.5.4. Hatay Büyükşehir Belediyesinin Yaşlı Vatandaşlara Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Türkiye'de 1961 anayasası ile güvence altına alınan ve halen yürürlükte olan 1982 Anayasası çerçevesinde güçlendirilerek devam ettirilen "Sosyal Devlet" ilkesi gereği kamu idareleri önemli politikalar geliştirmekte ve uygulamaktadır. Bu politikalar çerçevesinde belediye idareleri sosyal politikaları genel faaliyetleri nezdinde kabul etmekte ve bu alanda başarılı çalışmalar yürütmektedir. Belediye idarelerinin sosyal devlet ilkesi gereği oluşturduğu sosyal hizmet uygulamalarında, yaşlı vatandaşları yönelik kapsamlı sosyal hizmet faaliyetleri sürdürülmektedir. Yaşlı vatandaşların yaşlılıktan kaynaklı günlük yaşamda karşılattıkları sorunlarında belediye idareleri geliştirdiği politikalar ve sürdürdüğü hizmetler ile yaşlıların sorun ve taleplerini çözüme kavuşturmak için çalışmaktadır.

Hatay Büyükşehir Belediyesinin yaşlı vatandaşlara yönelik çeşitli sosyal hizmet faaliyetleri bulunmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin yaşlı vatandaşlara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, Sosyal Hizmetler Müdürlüğü koordinesinde sürdürülmektedir.

Hatay Büyükşehir Belediyesi yaşlı vatandaşlara yönelik sunmuş olduğu hizmetlerde evde bakım hizmetleri başarılı bir şekilde Hatay merkez mahalleri ve kırsa lmahallelerinde sürdürülmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesi Evde Bakım Hizmetleri birimi temel ihtiyaçlarını karşılayamayan yaşlı vatandaşların ev temizliği, kuaför ve diğer bakım hizmetlerini uzman personeller eşliğinde sağlanılmaktadır.

Evde bakım hizmetleri Antakya ve İskenderun ilçelerinde daha etkin yürütülmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesi yaşlı vatandaşlara yönelik çeşitli gezi ve sanatsal etkinlikler düzenleyerek, yaşlı vatandaşlara yönelik çeşitli hizmetler sunmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Bakanlığı Evde Bakım Hizmetleri birimi yıllık ortalama 800 civarı yaşlı vatandaşın ev temizlik işlemleri belirli periyotlar ile gidilmektedir. Hatay genelinde 2020 yılında 821 evde temizlik hizmeti verilmiş olup, 213 vatandaşımızın da saç, sakal kesimleri gerçekleşmiştir. Hatay Büyükşehir Belediyesinin 65 yaş üstü vatandaşlara ücretsiz kent içi ulaşım olanağı sağlayarak ülke genelinde uygulanan bu politikayı da sürdürmeye devam etmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerini, Hatay il sınırları içinde kurarak ve yaygınlaştırarak yaşlıların hizmetine sunması, yaşlı vatandaşların daha sağlıklı ve umutlu yaşam sürdürmelerine kolaylık sağlayacaktır. Hatay Büyükşehir Belediyesinin yaşlı vatandaşlara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri önemli olup bu alanda daha sistemli çalışmaların ve hizmetlerin yaşlıların hizmetine sunulması gerekmektedir (www.hatay.bel.tr2021).

3.5.5. Hatay Büyükşehir Belediyesinin Sığınmacıları Yönelik Sosyal Hizmet Faaliyetleri

Hatay, Suriye topraklarında 2011 yılından bu yana süregelen savaştan en çok etkilenen illerimizden birisi olmuştur. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 2021 tarihi itibarı ile Türkiye'de bulunan 3.737.369 Suriyelinin 393.535'ine Hatay ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'de İstanbul ve Gaziantep illerinden sonra en fazla sığınmacıya sahip kent statüsüne sahiptir (www.goçidaresi.com .tr2021)

Hatay ilindeki sğınmacıların büyük oranını Suriyeli vatandaşlar oluşturmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi, özellikle kente ilk göç eden geçi koruma statüsünde bulunan Suriyeli vatandaşlara, İçişleri Bakanlığı ve AFAD koordinesinde oluşturulan geçici yerleşim alanlarının kanalizasyon, su, temizlik işlemlerini sağlamıştır. Hatay Büyükşehir Belediyesi, "Çadır Kentlerde" ve diğer yerleşim alanlarında ikamet eden sığınmacılara yönelik gıda desteği, giyim yardımı ve sağlık desteği sağlanmıştır.

3.5.5.1.Türkçe Dil Eğitimi

Hatay Büyükşehir Belediyesi kentte bulunan geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli vatandaşların kent ile uyumunu sağlamak ve Tükçe lisanı öğretmek amacı ile Hatay İl Milli Eğitim Mdürülüğü ile kordineli olarak her yıl yaklaşık 1500 Suriyeli vatandaşın dil öğrenimini gerçekleştirmek için çeşitli öğretim faaliyetler düzenlemektedir. Ayrıca Hatay Büyükşehir Belediyesi geçici koruma statüsünde bulunan vatandaşlara yönelik dil eğitimi sağlayan çeşitli sivil toplum kuruluşlarına bina ve kurs materyal desteği sağlamaktadır.

3.5.5.2. Gıda Desteği

Hatay Büyükşehir Belediyesi, kentte yaşayan geçici koruma statasünde bulanan ve yoksul durumda olan Suriyeli vatandaşlara temel gıda desteği sağlanmaktadır. 2017 yılı itibari ile yıllık ortalama 5000 haneye sağlanılan temel gida desteği, Hatay Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı tarafından vatandaşların hizmetine sunulmaktadır. Bu temel gıda destekleri, büyükşehir belediyesi dışında Antakya ve İskenderun Belediyeleri tarafından da vatandaşlara temin edilmektedir.

3.5.5.3. Meslek Edindirme Kursları

Hatay Büyükşehir Belediyesi kentte yaşayan ve aktif iş hayatında bulunmayan geçi koruma statüsünde bulunan Suriyeli kadın ve gençlere yönelik Hatay Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü ile kordineli olarak her yıl ortalama 600 vatandaşa mesleki edindirme kursu vermektedir. Bu hizmet modeli ile vatandaşların aktif iş hayatında bulunması ve kendi iş alanlarının oluştrulması amaçlanmaktadır.

3.5.5.5. Aile Danışmanlığı Hizmeti

Hatay Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren aile danışmanlık merkezi, kentte yaşayan geçici koruma statüsünde bulanan Suriyeli vatandaşlara yönelik günlük hayatta karşılaşmış oldukları psikolojik ve ailesel problemlerin çözümü için Defne Kadın Merkezi'nde vatandaşla hizmet vermektedir. Defne Kadın Destek Merkezi'nde psikolojik danışmanlar tarafından sağlanılan danışmanlık hizmetinden her yıl ortalama 600 vatandaş yararlanmaktadır (www.hatay.bel.tr 2021).

3.5.6. Hatay Büyükşehir Belediyesi Covid-19 Salgını Dönemi Hizmetleri

Hatay Büyükşehir Belediyesi, Dünya Sağlık Örgütü tarafından Pandemi olarak kabul edilen Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeni ile çeşitli sosyal hizmet modellerini vatandaşların hizmetine sunmuştur. Hatay Büyükşehir Belediyesi mevcut durumda devam eden gıda desteği, aşevi, Hatay Kart hizmetlerini daha da yaygınlaştırmış ve il genelinde 2020-2021 yıllarında toplam 54.722 dezenfektan paketini vatandaşların hizmetine sunmuştur. Ayrıca Hatay Büyükşehir Belediyesi okullarda, huzurevlerinde ve bakım merkezlerinde belli periyotlarda ilaçlama hizmeti yapmıştır.

3.6. ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SOSYALHİZMET FAALİYETLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Şanlıurfa ve Hatay illerinin 2012 yılında çıkarılan 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu çerçevesinde Büyükşehir statüsü kazanması, her iki ilin nüfus ve demografik yapılarının birbirine yakın olması, her iki ilinde toplumsal alandaki temel sorunların başında yoksulluk ve son yıllarda komşu ülkelerde yaşınılan iç çatışmalardan dolayı yoğun göç alması hasebiyle, bu iki ilimizin Büyükşehir Belediye hizmetlerini akademik olarak değerlendirilmesine ve karşılaştırılmasına olanak sağlamıştır.

2012 yılında çıkarılan 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu dâhilinde kurulan ve 2014 yılında yapılan Mahalli İdareler Seçimleri ile birlikte Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyeleri yeni teşkilatlanmasını oluşturmuştur. Bu teşkilatlanma nezdinde sosyal hizmet faaliyetleri büyükşehir belediye idarelerince oluşturulan daire başkanlığı yönetim şeması dâhilinde hizmetlerini yürütmektedir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi sosyal hizmet faaliyetlerini; Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, Gençlik ve Spor Hizmetleri Daire Başkanlığı, Göç ve Uyum Hizmetleri Daire Başkanlığı, Kadın ve Aile Hizmetleri Daire Başkanlığı çerçevesinde belirtilen Daire Başkanlığına bağlı idare birimlere yürütüldüğü görülmektedir. Sosyal hizmet faaliyetlerinin kurumsal olarak yapılanması vatandaşa sunulan hizmet ağını geliştirmekle birlikte sunalan hizmetin kalitesini arttırmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin teşkilat şeması incelediğinde sosyal hizmet faaliyetleri Sağlık ve Sosyal

Hizmetler Daire Başkanlığı ve Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkalığı çerçevesinde yürütüldüğü görülmektedir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet teşkilat şemaları incelendiğinde Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nin sağlık, gençlik, spor ve göç alanında ayrı ayrı teşkilatlanması bu alanda kurumsal hizmetlerin daha etkin yürütülebiliceği kanaatine varılmıştır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nin faaliyet raporlarında, yıllık bütçede sosyal hizmetler alanına ayrılan bütçenin, genel bütçe oranına ulaşılamamış ve bu neden ile sosyal hizmet faaliyetlerinde kullanılan bütçe ile alakalı herhangi bir değerlendirilme yapılmamış, Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin yıllık net bütçesinin 2.059.064.260,40 TL olduğu görülmüş olup sosyal hizmetler alanına genel bütçeden yıllık net 72.747.180 TL ayrıldığı görülmüştür. Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal hizmetler alanına ayrılan bütçenin artırılmasının, yürütülecek sosyal hizmet faaliyetlerinin çeşitlenmesini ve yaygınlaşmasını sağlayacaktır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal hizmetler alanında çalışan toplam personel sayısının 260 olduğu ve bu personelden 61 tanesinin sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve sosyologdan oluştuğu görülmüştür. Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin ise sosyal hizmetler alanda çalışan toplam personel sayısının 1038 olduğu, bu personelden 49 tanesinin sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve sosyologtan oluştuğu bilinmektedir (Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2021). Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin personel sayıları kıyaslandığında Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal hizmet alanda çalışan genel personel oranında meslek elamanı (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog) sayısının Hatay Büyükşehir Belediyesine oranla yüksek olduğu fakat her iki büyükşehir belediyesinin daha nitelikli sosyal hizmet faaliyeti sağlaması için meslek elamanı sayısının artılması gerektiği izlenimi oluşmuştur.

Çalışmamızda Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetlerini değerlendirilirken, Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin örnek il olarak belirlenmesinin önemli nedenlerinden biri Şanlıurfa ve Hatay ilimizin 2012 yılında sonra sınır komşumuz olan Suriye Arap Cumhuriyeti'nde yaşanılan iç karışıklarından dolayı Türkiye'ye göç eden sığınmacıların en yoğun olduğu illerin başında olmasıdır.(www.şanlıurfa.bel.tr 2021).

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin sığınmcıların zaruri ihtiyaçlarının çözümünde ve sığınmacıların uyum sağlamalarını kolaylaştırmak gayesi ile oluşturmuş olduğu Göç ve Uyum Hizmetleri Daire Başkanlığınca, sığınmacılara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri yürütülmektedir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından sığınmacıları yönelik sosyal hizmet faaliyetlerin daha etkin yürütülmesi için sosyal hizmetin temel ilkelerinden olan sürüdürebilirlik, tamamlayıcılık, rehberlik ve uzun vadeli programlar çerçevesinde sığınmacı vatandaşlara sosyal hizmet modelleri sunulmalıdır. Hatay Büyükşehir Belediyesinin sığınmacılara yönelik AFAD ile koordinasyonlu yürütmüş olduğu çadırkentte yaşayayan sığınmacıların; yol, su, kanilazyon ve barınma alanlarında oluşturmuş olduğu hizmetler öenm arz etmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesinin kent genelinde sığınmacılara yöenlik yürütmüş olduğu Türkçe dili öğretimi, meslek edindirme, uyum ve aile planlanmalarına yönelik yürütmüş olduğu hizmetlerin sığınmacı vatandaşları yönelik uzun vadede vatandaşların lehine olan hizmetler olarak değerlendirilmektedir. Şanlurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sığınmacılara yöenlik sosyal hizmet faaliyetleri karşılaştırıldığında, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin faaliyetleri Göç ve Uyum Hizmetleri Daire Başkanlığı nezdinde oluşturmasının, kurumal anlamda etkin olarak çalışmaların etkin yürütülmesini sağladığı görülmüştür. Hatay Büyükşehir Belediyesinin göç alanında kurumsallaşmaması bir eksiklik olarak görülmüş, fakat Hatay Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Başkanlığı yönetiminde sığınmacı çocuklara ve kadınlara özel yürütülen Türkçe dili öğrenimi, mesleki edindirme ve aile planlanması uygulamalarının uzun vadede sığınmacılara katkı sağlayacak hizmet modelleri olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda Hatay Büyükşehir Belediyesi ve Şanlıurfa Büyükşehir Belediyelerinin kıstas alınmasında bir diğer faktör ise her iki ilimizin genç nüfus oranın yüksek olmasıdır. Yerel yönetimlerin sosyal hizmet faaliyetlerinde en önemli hizmet kollarından biri gençlik hizmetleridir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin gençlere yönelik sosyal hizmet faaliyetleri, çalışmamızın ilgili kısımlarında detaylı şekilde belirtilmiştir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin gençlere yönelik faaliyetlerini daire başkanlıkları teşkilatlanması dâhilinde yürütülmesi, planlan hizmetlerin etkin yürütülmesi sağlanmıştır. Hatay Büyükşehir ve Şanlıurfa Büyükşehir Belediyelerinin

merkez ilçerde ve kırsalda tesis çalışmaları ve gençlik merkezlerinin verimli çalışmalar yürüttüğü görülmüştür. Şanlıurfa ve Hatay illerimizin büyük ve köklü üniversitelere sahip olmaları, il dışından birçok öğrenciye sahip olmalarına rağmen, öğrencilere yönelik yurt ve pansiyon hizmetlerinin olmaması, gençlere yönelik yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerinde bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

Yerel yönetimlerin sosyal hizmet faaliyetlerinde önemli hizmetlerden bir tanesi de kadınlara yönelik sosyal hizmet faaliyetleridir. Büyükşehir belediyelerinin Türkiye'de son yıllarda yapmış olduğu sosyal hizmet faaliyetlerinde kadın hizmetleri önemli hizmet ağını oluşturmuştur. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetleri dahilinde ortaya konulan kadın hizmetleri karşılaştırıldığında Şanlıurfa büyükşehir Belediyesi himayesinde kurulan; Ahmet Yesevi Kadın Destek Merkezi, Karaköprü Sağlıklı Yaşam Kadın Merkezi, Hayati Harrani Kadın Destek Merkezi, Süleymaniye Meslek Edindirme Merkezi, TOKİ Kadın Destek Merkezleri kadınların meslek edinme, okuma yazma öğretme, aile planlamasının sağlanması yönelik oluşturulan kurumlarıdır. Şanlıurfa ilimizin demografik yapısı, sosyo-ekonomik durumu, kırsal kesimde yaşayan kadın vatandaşların durumu ile kent merkezinde yaşayan kadınların durumu değerlendirildiğinde, Şanlıurfa Büyükşehir Beledisyesinin kırsal ve ilçelerde yaşayan kadınlara yönelik çeşitli hizmetler yerine getirmesi, kadın vatandaşların psiko-sosyal düzeyini arttıracağı öngürülmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesinin faaliyet raporları incelediğinde kadınlara yönelik tek kadın merkezinin Defne Belediyesi bünyesinde 2019 yılında kurulan Defne Kadın Dayanışma Merkezi'nin olması, Hatay ilimizin nüfusu son yıllarda artan sığınmacı sayısının artışı, kadın hizmet merkezleri, kadın meslek edindirme kurslarını daha önemli bir duruma taşımıştır. Bu durumla birlikte Hatay Büyükşehir Belediyesinin kadın çalışmalarında kent merkezinde ve kırsal bölgelerdeki hizmet çalışmalarının çeşitlenmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin yoksul vatandaşlara yönelik sosyal hizmetleri, çalışmamızın ilgili kısmında detaylı şekilde değerlendirilmiştir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin yoksul vatandaşlara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri incelendiğinde her iki büyükşehir belediyesinin de yoksul vatandaşlara yönelik gıda, giyinme, barınma, ev içi kullanılan materyaller vb. desteklerinin mevcut olması, önemli sosyal

hizmet faaliyeti olarak değerlendirilmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesinin merkez ilçelerde ve diğer ilçelerde sayıları 15'i bulan sosyal marketler, sosyal hizmet anlayışının temel ilkeleri neticesinde vatandaşlara profesyonel hizmet sunmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi uhdesinde oluşturulan sosyal marketler aracılığı ile yoksul vatandaşlar, talep etmiş oldukları gıda, giyim, kırtasiye ve ev içi araçlarını belirtilen limitler çerçevesinde erişmekte ve böylece ihtiyaçları neticesinde gerekli alışverişleri ücretsiz şekilde sağlamaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi nezdinde oluşturulan sosyal marketler, yerel yönetimlerce yoksul vatandaşlara yönelik oluşturulan başarılı bir sosyal hizmet faaliyeti olarak değerlendirilmektedir. Hatay ilimizin sosyo-ekonomik durumu göz önüne alındığında sosyal market sayılarının arttılması ve kırsal bölgede yaygınlaşması, yardıma ihtiyaç duyan vatandaşlar için önemli bir hizmet olacaktır. Hatay Büyükşehir Belediyesi ile Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nin çalışmaları karşılaştırıldığında, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi bünyesinde yoksul vatandaşlara yönelik sosyal market vb. mekânların olmayışı, yoksul vatandaşlara yönelik gıda, giyim, barınma ve diğer materyallerin geleneksel dağıtım yöntemi ile yapılıyor olması, yerel yönetimlerde sunulan profesyonel sosyal hizmet anlayışına uymadığı tespitine varılmıştır.

Büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetlerinde en önemli hizmet dallarından olan çocuklara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri, klasik belediyecilik anlayışından olan, sadece park ve oyun olanları yapmak ile sınırlı olmadığı bilinmektedir. Özellikle çocuklara yönelik sağlanılan kreş hizmetleri, gündüz bakım merkezleri, çocuklara yönelik sağlanılan kütüphane ve kırtasiye hizmetleri, yerel yönetimlerinin önemli sosyal hizmet faaliyeti olarak Türkiye'de de bazı büyükşehir belediyelerce başarılı şekilde uygulandığı görülmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesi ve Şanlıurfa Büyükşehir Belediyelerinin çocuklara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri incelendiğinde, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren Kadın Destek Merkezlerinde çocuklara yönelik anne çocuk eğitimi, pedagojik eğitimler, çocukların alanında uzman öğretmenler ve pedagoglar desteği ile grup çalışmaları ve bilişsel düzeyi arttırıcı oyunlar oynandığı tespit edilmiştir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin yoksul çocuklara yönelik giyim ve eğitim desteği önemli olmak ile birlikte, büyükşehir belediyesi bünyesinde kreş hizmeti sunan eğitim krumlarının olmaması, özellikle çalışan anneler için sorun oluşturduğu görülmekte ve

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin bu alanda hizmetlerini arttırması önem arz ertmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesinin çocuklara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri incelendiğinde, büyükşehir idaresinde kreş ve gündüz bakım hizmet eğitim kurumlarının olmadığı, sosyal marketler nezdinde yoksul çocuklara giyim ve eğitim materyallerinden ücretsiz yararlandırıldığı tespit edilmiştir. Hatay Büyükşehir Belediyesi ve Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin özellikle eğitim ve danışmanlık alanlarında çocuklara yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini çeşitlendirilmesi gerektiği görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal sorunların içeriği, zamana ve ülkelerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre değişse de, sürekli mevcuyetini korumuştur. Devlet yönetimleri sosyal sorunları çözme amacı ile çeşitli politikalar geliştirmişlerdir.

Türkiye'de belediyelerin sosyal hizmet faaliyetlerinin temeli, 1970'li yıllara dayansa da; neo-liberal politikaların uygulanması, AB süreci, yerelleşmenin benimsenmesi, sosyal hizmetler alanında belediyeleri daha önemli hale getirmiştir. Türkiye'de 2000'li yılların başında yerel yönetim kanunlarında yapılan değişikliklerle, yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları artmıştır. Yerel yönetimlerin, özellikle de belediyelerin, sosyal hizmet faaliyetlerinde çalışmaları çeşitlenerek yaygınlaşmıştır.

Türkiye'de yerel yönetimlerde, sosyal hizmetler alanında en kapsamlı hizmet modelleri, büyükşehir belediyeleri tarafından vatandaşların hizmetine sunulmaktadır. Büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetleri sadece yoksul vatandaşlara sağlanılan gıda ve ekonomik destekler ile sınırlı değildir. Büyükşehir belediyeleri; yaşlılara, kadınlara, sığınmacılara, gençlere, engellilere ve yoksul vatanadaşlara sunduğu sosyal hizmet faaliyetleriyle, bu kesimlerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasını ve refah seviyelerinin yükseltlmesini amaç edinmektedir. Türkiye'de son yıllarda büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmetler alanında önemli hizmetleri mevcuttur.

Bu çalışmada Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetleri genel olarak değerlendirilmiş, ilgili kanun maddeleri açıklanmıtır. Sosyal ve ekonomik düzeyleri benzer olan ve son yıllarda sığınmacı vatandaşları en çok barındıran illerimizden, Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetleri, detaylı şekilde sunulmuştur.

Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal belediyecilik ilkesi gereği yürütülen çeşitli sosyal hizmet faaliyetleri bulunmaktadır. Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyeleri hizmet bölgelerinde yaşayan vatandaşlara yönelik kurumsal ilkeleri doğrultusunda çeşitli sosyal hizmet faaliyetleri sunmaktadır.

Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin yaşlılara, engellilere, yoksullara, sığınmacılara ve çocuklara yönelik yürütmüş olduğu faaliyetler gün geçtikçe yaygınlaşmakta ve işlevselleşmektedir. Bu vatandaşlara sadece ekonomik

destek sağlanılmamakta, aynı zamanda vatandaşların hayat standartların yükseltilmesi için çeşitli hizmetler sunularak vatandaşlara psiko-sosyal destek sağlanmaktadır. Büyükşehir belediyeleri tarafından yürütülen psiko-sosyal destek hizmetleri; engelli, yaşlı, işsiz vatandaşlara sunularak, bu vatandaşların mevcut durumlarının iyileştirme ve gündelik yaşamda karşılaştıkları sorunların çözümünü kolaylaştırma gayesi taşımaktadır. Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyesinin sosyal hizmet faaliyetleri bu alanda uzman personeller eşliğinde gerçekleşmekte olup, insan onuru ve haysiyeti dikkate alınarak yürütülmektedir.

Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin yaşlı, engelli, yoksul ve sığınmacılara yönelik nakdi ve ayni ekonomik desteği, barınma ve gıda desteği, evde bakım desteği, meslek edindirme kursları, dil kursları, hoş geldin bebek projeleri, asker ailelerine ekonomik destek sıcak yemek, engelsiz ulaşım vb. hizmetleri, vatandaşların mevcut yaşam standartlarının yükseltilmesini amaçlamaktadır. Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehirlerinin sosyal hizmet faaliyetlerinde, sosyal belediyecilik çatısı altında önemli hizmetlerin sürdürüldüğü görülmektedir.

Büyükşehir Belediyeleri tarafından yürütülen sosyal hizmet faaliyetleri, statik bir yapıda değil dinamik bir yapıdadır. Bu sebep ile büyükşehir belediyelerin sosyal hizmet faaliyetleri, çağın koşulları dikkate alınarak sürekli yenilenmelidir. Özelde Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerine, genelde tüm büyükşehir belediyelerine şu önerilerde bulunulabilir: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin sosyal hizmet faaliyetlerine, strateji raporlarında detaylı bir şekilde yer verilmeli ve bu alanda çalışan personel sayısına ve bu alana ayrılan bütçenin genel bütçedeki oranına yer verilmelidir. Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetlerinde görevli psikolog, sosyolog ve sosyal hizmet uzmanlarının sayısı yükseltilmelidir. Bu alanda çalışacak personel sayısının artması, sunulan sosyal hizmet faaliyetlerinin kalitesini arttıracak ve daha fazla vatandaşa hizmet sunma imkânı sağlayacaktır. Alanında tecrübeli sosyal hizmet uzmanları olmalıdır. Belediye idareleri sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren personel sayılarını arttırarak, hizmet standartlarını daha da yükseltebilmelidir. Hatay Büyükşehir Belediyesinin kadınlara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri incelendiğinde, ildeki tek kadın destek merkezinin Defne Kadın Destek Merkezi olması bu alanda öenmli bir eksiklik olarak görülmüş, büyükşehir belediyesi bünyesinde kadın destek merkezlerinin sayısının arttılmasının, kadınlara sağlanan

sosyal hizmet faaliyetlerinin daha nitelikli olmasını sağlayacıktır. Hatay ili Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeli vatandaşların yoğun nüfuslu olduğu kentlerin başında gelmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesi, geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli vatandaşlara yönelik çeşitli danışmanlık merkezleri kurarak ve bu merkezler aracılığı ile çeşitli hizmetler sunarak, onların psiko-sosyal düzeylerinin yükselmesine katkıda bulunabilir. Şanlıurfa ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin sosyal hizmet faaliyetlerinin en temel problemlerinden olan mali sorun, merkezi idareler tarafından desteklenmelidir. Ayrıca belediyelerin sosyal hizmet faaliyetlerinde kullanmak amacı ile mali kaynaklarını çoğaltması, vatandaşlara sunulan sosyal hizmetin çeşitlenmesine ve yaygınlaşmasına katkı sağlayacaktır. Belediye yönetimleri, sosyal hizmet faaliyetlerini icraa ederken yardıma ihtiyaç duyan vatandaşların onur ve haysiyetini korumalı, profesyonel düzeyde hizmet sunumu gerçekleştirebilmelidir.

KAYNAKÇA

Adıyaman, A. ve Demirel, S. (2011). Sosyal belediyecilik üzerine bir inceleme: Ankara Büyükşehir örneği. *Dış Denetim Dergisi,* Nisan-Mayıs-Haziran, 115-129.

Adıgüzel Ş., "Kentsel Yoksullukla Mücadelenin Bir Aracı Olarak "Sosyal Belediyecilik" Antakya Belediyesi Sosyal Belediyecilik Uygulamaları",*Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar* İçinde, Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya ve Abdullah Aydın, Pegem Akademi, Birinci Baskı, İstanbul, 2013, ss. 361-373.

Acar, A. (2019). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye'ye Yansımaları. *BEÜ SBE Dergisi*, 8(1), 277-293.

Akarsu, S., (2014). *Sosyal Belediyecilik: Zeytinburnu Belediyesi Örneği.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Aydın Üniversitesi Sosyal BilimlerEnstitüsü.

Akarsu, S., (2014). *Sosyal Belediyecilik: Zeytinburnu Belediyesi Örneği.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akdemir, "Performans Esaslı Bütçeleme Sonuçlarını Değerlendirilmesinde Program Değerlendirme Ölçüm Aracı", *Kamu Bütçesinde yeni Yaklaşımlar*, Ed. Figen ALTUĞ, Ahmet KESİK, Murat ŞEKER, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013.

Aktan, C. C. (2002). *Yoksulluk Sorununun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Stratejileri. Yoksullukla Mücadele Stratejileri* (C. Can Aktan Ed.), Hak-İş Konfedarasyonu Yayını, Ankara (15.12. 2010).c.10, S.6, s. 405-429.

Aktel, M., (2007),"Yerel Yönetimlerde Özürlülere Yönelik Uygulamalar", (Ed.Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik), *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar*-II, Ankara, Nobel Yayıncılık, s. 226-245.

Alkan, A. (2006). *Belediyeler Kadınlara Da Hizmet Eder!.Kadın Dostu Belediye Hizmetleri: Neden, Nasıl?* 2. Baskı, Ankara, Yalçın Matbaacılık. Bağlantıları: İngiltere ve Türkiye Örnekleri", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih, Belediyecilik Anlayışı:Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı", 1.Ulusal Yerel, Coğrafya Fakültesi Dergisi, C.3-4, S.40, s. 51-66.

Altun, F, (2018). *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İller veBelediyeler Dergisi, Aralık, S:776, s.1-96.

Altun, Ö.,(2007),"*Kent Yoksulluğunu Önlemede Kent Yönetimlerinin Rolü:Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği*", Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ateş, H. (2009). Sosyal Belediyecilik, *Çerçeve Dergisi*, Yıl:17, Sayı: 49, Ocaks,:8895.*Dergisi*,ss.7585,http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c6s10/makale/c6s10m5.pdf.

Aydın, M., (2008), *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*, İstanbul, Yedirenk.

Aydın A. H., 2012. Kamu Yönetimine Giriş, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 424s.

Aygen, M., (2017). " Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Üzerine Bir İnceleme: Türkiye Örneği", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt:5* •Sayı:10,ss.256-276

Azaklı, S., ve Özgür, H. (2005). *Belediye Organları ve Organlar Arası İlişkiler*. H. Özgür, M. Kösecik, Ankara, Nobel Yayınları.

Bakır, P. (2022). "*Sosyal Belediyecilik ve Hayat Boyu Öğrenme: Gaziosmanpaşa Beledeyesi Örneği"*, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi.

Batal S., Tuğlu K. (2018). "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Çok Düzlemli Yönetişim ve Kent Diplomasisi Bakımından Değerlendirilmesi", *Tesam Akademi Dergisi,* Yerel Yönetimler Özel Sayısı, ss.189 - 214.

BEDİR Eyüp, Sosyal Politika, (Ed. Abdurrahman İlhan Oral, Yener Şişman), Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2013.

Benk, S., Akdemir, T . (2010). "Toplu Taşıma Hizmetlerinde Fiyatlama Stratejileri: Teorik Bir Değerlendirme" . Ekonomi Bilimleri Dergisi , 131-138. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebd/issue/4855/66783

Belli, A., (2016)., " Büyükşehirlerde Kent Konseyi Sorunsalı Üzerine Bir Alan Araştırması", *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 10, ss.01-23.

Bilgiç, V., (1998). *Yerel Yönetimler.* Ankara: Yüzyıl Yayınları

Buğra, A., ve Keyder, Ç., (2006), *Sosyal Politika Yazıları*, (Der., Ayşe Buğra, Çağlar Keyder), İstanbul, İletişim Yayınları.

Buğra,A., ve Keyder,Ç.,(2006), *Sosyal Politika Yazıları*, (Der.,Ayşe Buğra, Çağlar Keyder), İstanbul, İletişim Yayınları.

Çelik, A., Gültekin, N. (2009) "Yoksulluğu Önlemede Bir Sivil Toplum Yaklaşımı Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Şanlıurfa Örneği", *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi,* C. 8, S. 32, ss. 233-241.

Çetin, S., 2009. "Yerel Yönetim Birimi Olarak Türkiye'de İl Özel İdareleri", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 25, ss. 249-258.

Çiftçioğlu, H. (2022). "*Kentsel Çevre Yönetiminde Büyükşehir Belediyelerinin Etkinliği: İzmir, Adana, Kayseri, Diyarbakır ve Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyelerinin Etkinliği İle İlgili Bir Araştırma"*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetim Anabilim Dalı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

Çoban, A. Ve Kılıç, S., 2009. "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Çevreye Yönelik Politikaları: Konya Selçuklu Belediyesi Selkap Örneği", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , sayı 22, ss.117-130.

Çöpoğlu, M.(2014), "Sosyal Belediyecilik ve Sorunları", *Çankırı Karatekin Fakültesi Dergisi,* C.14, S.1, s.369-386. Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik), *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II,*Ankara, Nobel Yayıncılık, s.226-245.

Demir, M. (2021). " *Türkiye Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına Halkın Bakışı"*, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi.

Demirbilek, S., (2005), *Sosyal Güvenlik Sosyolojisi*, İzmir, Legal Yayıncılık.

Dilik, S., (1980), "Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler", Ankara Üniversitesi Siyasal Fakülteler Dergisi, C.35, S.01, s. 73-84.

Dilik, S.,(1988), "Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi", Ankara Üniversitesi S.B.F. Dergisi, C.43, S.01, s. 41-80.

Duyan, V., (2003), "Sosyal Hizmetin Görev ve Rolleri", *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi,* C.4, S.2, s. 1-7.

Erdoğan, M., (2017), Kopuştan Uyuma Kent Mültecileri Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği, Marmara Belediyeler Birliği, Yönetiminin Rolü"Elâzığ, s.1076-1089.

Erdem, N., 2015. "Çevre Sorunlarının Yerel Yönetimler Kapsamında incelenmesi" *Sosyal ve Beşeri Bilimleri Dergisi*", Cilt 7, Sayı 1, ss.16-32.

Ersöz, H. (2005). 5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi,* 50, ss**.** 134-151.

Ersöz, H. (2005). 5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi,* 50, ss**.** 134-151.

Ersöz, H. (2005). 5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi,* 50, ss**.** 134-151.

Ersöz, H.,Y., (2006), "Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi".

Ersöz, H., Y., (2011), *Sosyal Politikada Yerelleşme,* İstanbul, İTO Yayınları.

Eryılmaz, B**.** (2004). *Kamu Yönetimi,* İstanbul, Erkam Matbaası.

Eryılmaz, B., 2012. Kamu Yönetimi, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 427s

Gedikoğlu, G., (2015), "*Türkiye"de yoksulluk ve yoksullukla mücadele: Biga örneği*", Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisan Tezi.

Genç, Y., ve Barış, İ., (2015). Sosyal hizmetlerin yeniden yapılandırılmasında yerinden yönetimin işlevselliği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (32), 95- 11.

Görmez, K. (2000). Demokratikleşme Açısından Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2*(1).

Göymen, K. (1997). *Türkiye'de Kent Yönetimi***,** İstanbul, Boyut Yayın Grubu.

Gül, Sallan, S., (2000), "Yeni Sağ Sosyal Güvenlik Anlayışının Tarihsel

Güleç, Y., (2014), "*Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında Yerel Yönetimlerin Önemi ve Görevi Bağcılar Engelliler Sarayı Örneği*", İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Güleç,Y.(2014),"*Türkiye'de sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında Halkla İlişkiler"* Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Güloğlu T.M. ES, "Yerelleşen Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler", *1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F., Sakarya, 2008, ss. 257-267.

Hekimoğlu E. (2018) "*Yerel Yönetimlerde Sosyal Belediyecilik Örneği Başakşehir Belediyesi"* Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Dumlupınar Üniversitesi.

Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2019,2020,2021 https://www.hatay.bel.tr/upload/files/2020%20Y%C4%B1l%C4%B10Raporu.pdf

İkizoğlu, M., (2000), *"Yoksulluk ve Sosyal Yardım İlişkisi: Ankara Mamak İlçesi'nde Ampirik Bir Araştırma"*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Kahraman, N. (2016). *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Malatya Büyükşehir ve Elazığ Belediyesi Örneği,* Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

Kaman, N. (2020). "Mahalli İdarelerin Yetkilerinin ve Sınırlarının Kaynağı Olarak Mahalli Müşterek İhtiyaç", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi ,cilt 7, sayı 1, ss.73-87.

Kamalak, İ., ve Hüseyin, G. Ü. L. Eylem B., (2009). *Sosyal Demokrat İlkelerin Yerel Düzeyde Uygulanması Üzerine Bir Deneme:* Türkiye Örneği". Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi, Toplumcu Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları içinde, Der.: İhsan Kamalak ve Hüseyin GÜL, Kalkedon Yayıncılık, 95,27-63.

Kara,B., (2009), "Sosyal Devletten Küresel Devlete: Türkiye"de Kamu Çalışanları ve Karataş, K., (2001). *Belediyelerin Sosyal Görevleri: Belediyeler ve Sosyal Hizmetler, İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet,* Prof. Dr. Nesrin Koşar'a Armağan içinde (s.226), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksek Okulu.

Karataş, K., (2001). *Belediyelerin Sosyal Görevleri: Belediyeler ve Sosyal Hizmetler, İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet,* Prof. Dr. Nesrin Koşar'a Armağan içinde (s.226), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksek Okulu. Lisans Tezi, Yalova.

Kaypak, şafak (2011), Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum, Basılmış Ders Notları, MKÜ, Antakya.

Kazıcı, Z. (2014). *Osmanlı'da Yerel Yönetim.* İstanbul: Kayıhan Yayınları.

Keleş, R, (2012). *Yerinden Yönetim ve Siyaset,* İstanbul, Cem Yayınevi.

Keleş, R. (2010), *Kentleşme Politikası*, İmge Yayınları, Ankara.

Keleş, Ruşen (1993) *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar* (1975-1992). İstanbul: IULAEMME Yayınları.

Kesgin, B. (2008). *Yoksulluğa Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik Karşılaştırmasında Eminönü-Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri,* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,

Kesgin, B., (2008), "Yoksulluğa Yerel Müdahale Sosyal Belediyecilik.

Kesgin, B., (2012), *Yoksulluğa Yerel Müdahale Sosyal Belediyecilik*, Bursa, Ekin Basım Yayım Dağıtım.

Kesgin, B., (2013), *Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım*, İstanbul, Açılım Kitap.

Kongar, E., (1972), *Sosyal Çalışmaya Giriş*, Ankara, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.

Küçük,H., ve Alan,Ç.,(2017),"Belediyelerin Mülteci Politikaları: Esenler, Kültür Yayınları.

Kılınç, G., 2010. “Çeyrek Asırlık Bir Tecrübe: Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Yapılanması ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi Örneği”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 19 Sayı 1, ss.67-89.

MBB, (2015),“Kent Mültecilerine Hizmette Belediyelerin Rolü”, “Çalıştay Raporu,s.1-Rolü: Samsun Örneği”, (Ed.Ahmet Yatkın), Uluslararası11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı“ *Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Sempozyumu Bildiri Kitabı*”.

Negiz, N. (2011). “Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, cilt 16, sayı 2, ss. 323-341.

Ortaylı, İ. (1995). *Türkiye İdari Tarihi.* Ankara: TODAİE Yayını,

Örnek , A., 1994. Kamu Yönetimi, Meram Yayıncılık, İstanbul, 304s

Ökmen M., ve Parlak B., (2008), *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler, Sayıştay Dergisi,* c.19, S.70, s.85-102.

Ökmen, M, ve Parlak, B. (2015). *Yerel yönetimlerde yeni vizyonlar*. Ekin Yayınları.

Önder, Ö. ve Güler, E. (2016). “Türkiye’de Yerel Demokrasi Açısından Kent Konseyleri Üzerine Bir Araştırma: Kütahya Kent Konseyi Örneği”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt 7, sayı 1,ss. 881-902

Önen, M., S., (2010), “Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi: Malatya.

Ören, K. (2011). *Sosyal politika.* Ankara, Pelikan Yayıncılık.

Özbudun, E. (2002), Türk Anayasa Hukuku, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.

Özcan, G, “Sosyal Bütçe Anlayışı” *Gelir Dağılımını Sağlamadaki Rolü Türkiye Analizi,* İzmir, 2017.

Özdemir,H., (2017), *“Yaşlıların Belediyelerce Verilen Hizmetlere Bakış Açısı: Etimesgut Belediyesi Örneği”*, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Özdemir S., "Refah Devleti ve Üstlendiği Temel Görevler Üzerine Bir İnceleme", AB – Türkiye & Endüstri İlişkileri, (Ed. A. Hekimler), İstanbul: Beta Yayınları, 2004.

Özdemir S., *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*, Yayın NO: 2004-69,İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 2007.

Özden, K., (2010), "Almanya"da Kentleşme Politikaları: Tarihsel Süreç ve Güncel Sorunlar.

Özkaral, M., Afşaören, Ş., ve Yıldız, Y. (2018). İl özel idarelerinde sosyal hizmet: Karabük il özel idaresi üzerine bir araştırma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5*(6), s:56-70.

Özservet, Ç., Y., (2015),"Modern Göçebeler Olarak Göçmenler, Mekân, çevreseyyar,A.Sosyal,PolitikaNedir?,http://www.sosyalsiyaset.net/documents/ss.htm, (Erişim *Tarihi: 20.05.2019).*

Öztürk, H., (2012). *Değişen Sosyal Devlet Anlayışı ve Sosyal Belediyecilik.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Parlak, B., "Türkiye'de Değişen ve Dönüşen Büyükşehir Belediyeleri: 5216 Sayılı Yasadan 6360 Sayılı Yasaya Büyük Dönüşümün Analizi", İdari ve Mali Açıdan Türkiye'de Yerel Yönetimler İçinde, Mecek, M., Doğan, M., Parlak, B., Bekad Yayınları, Antalya, 2015, ss. 117-134.

Pektaş, E. K. (2010). Türkiye'de sosyal belediyecilik uygulamaları ve temel sorunlar."*Akademik İncelemeler Dergisi (AID)* 5.(1), s: 4-22.

Pektaş, E. K. (2010). "*Türkiye'de sosyal belediyecilik uygulamaları ve temel sorunlar.Sempozyumu"* Sosyal Belediyecilik, Ankara, 88-92.

Pektaş, E. K. (2010). Türkiye'de sosyal belediyecilik uygulamaları ve temel sorunlar."s. 237-255. Politikalar", *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, Yıl.6, S.23, s. 100-114.

Pustu, Y, (2005). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. *Sayıştay Dergisi,* sayı:57, ss:121-Sarıkaya,M., (2011), *Sosyal Hizmet Kurumlarında Yönetim*, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.

Seyyar, A., (2009), "Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi", Yerel Siyaset Dergisi, Ocak, S.25, s. 30-44.

Seyyar, A., (2011), *Sosyal Politika Bilimine Giriş*, Sakarya, Sakarya Yayıncılık.

Sezer, Ö., ve Önder, Ö., (2012)," Sosyal Belediyecilik Bağlamında Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılımın İncelenmesi", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.12, 20. Yıl Özel Sayı, s.255-279.Tezi. İstanbul.Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Doktora

Sezer, Ö. ve Vural, T., 2010. "Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Devletin Değişen Rolü ve Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Yetki ve Görev Paylaşımı", *Maliye Dergisi*, Sayı 159, ss.203-219.

Sönmez, M, B, (2009). *Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Ümraniye Belediyesi Örneği,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal BilimlerEnstitüsü.

Şahin, H. (2020). "*Sosyacılık Belediyecilik Anlayışının Benimsenmesi: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği*" , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi.

Şahinoğlu, İ., (2014). *Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Şahinoğlu, İ., (2014). *Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi. Siyasal Fakülteler Dergisi,C.35, S.01, s.73-84.Yerel Yönetimlerin Önemi ve İşlevi Bağcılar Engelliler Sarayı Örneği", İstanbul

Şahinoğlu, İ., (2014). *Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2019,2020,2021 https://www.sanliurfa.bel.tr/files/1/2019_faaliyet_raporu.pdf

Şataf, C. (2017). *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışına Yönelik Genel Bir Değerlendirme.* Yerel Yönetimler Üzerine Seçme Yazılar.

Şeker, A. (2012), Sosyal Hizmete Giriş, AÖF Yayınları, Eskişehir

Şengün E. (2018) Türkiye'de *Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Örneği,* Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Şenkal, A. (2005). *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika,* İstanbul: Alfa Yayınları.Temel Haklar", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler.

Taşcı, F . (2010). Türkiye'nin Kamusal Yönetim Yardımları Üzerine Bir Analiz (1980-2007)

Taştekin, A., Akca H., "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na Türkiye'nin Koyduğu Çekincelerin Yeniden Değerlendirilmesi", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi,* C:3 S:3 (2020):594-609.

TBB.,(2012), "Kardeş Şehirler Uluslararası Belediye İş birlikleri ve Birliğimizin Rolü"

TBB.,(2012),"Kardeşşehirler Uluslararası Belediye İş birlikleri ve Birliğimizin Rolü"

Tıtmuss, Richard M., (1974), Social Policy, an Introduction, (Ed., Brian Abel-Smith-Kay Titmuss), George Allen-Urwin Ltd., London.

Tokgöz, F, (2017). *Sosyal Belediyecilik: Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Örneği,*

Topak, O., (2012),*Refah Devleti ve Kapitalizm,* İstanbul,İletişim Yayınları.

Topak, O., (2012),*Refah Devleti ve Kapitalizm*, İstanbul,İletişim Yayınları. Uyum", *Sosyoloji Divanı Dergisi*, Yıl.3, S.6, s.41-54. Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* C.5,S.2, s.223-247. 111-132 .17. MBB.

Toprak Z., Yerel Yönetimler, 10. bs. (Ankara: Nobel Akademik Yayınları, 2021), 242.

Tortop, N, Aykaç, B, Yayman, H, Özer, M. A. (2006). *Mahalli İdareler,* Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Tortop, N., İsbir, E.G., Aykaç, B., Yayman, H. ve Özer, M.A. (2016). Yönetim Bilimi. (10. Baskı) Nobel Yayınları.

Tuncay, C., A., (1996), *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, İstanbul, Beta Yayınları.Armağan Özel Sayısı, C.55, S.1, s. 759- 775.

Tunç, A., Belli, A., AYDIN A., (2019*). "Yerelde Yönetişim Algısı Üzerine Bir Alan Araştırması: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Örneği"*, Gaziantep University Journal of Social Sciences, 18 (1), ss.256-270.

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası, Kanun Kabul Tarihi: 18/10/1982, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarihi: 09/11/1982, Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 17863

Uçaktürk, T, Uçaktürk, A, Özkan, M, (2011). *Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Bağlamında Sosyal Belediyecilik:Biga Belediyesi Örneği*

Urhan,V,F,(2008). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması. *Örnekleri Çerçevesinde Bir Değerlendirme.*

Uslu, H., (2011). *Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyecilik.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileriAnabilim Dalı Yüksek

Ünal, F., 2011. "Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Kanuni ve Yapısal Dönüşümü", Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 30, ss.241- 248.

Yaman M., "Sosyal Devlet ve Sosyal Belediyecilikte Yaşanan Dönüşüm: Kütahya Belediyesi Örneği", *Akademik Bakış Dergisi,* Sayı 42, Nisan 2014, ss. 1-18.

Yaşar, R., ve Açıkgöz, R., (2011), "Yoksullukla Mücadelede Bütüncül Bir Politika: İnsani Gelişme ve Yardım Merkezi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.*

Yavuz, İ., (2013), "*Sosyal Belediyecilik Bağlamında Çocuk ve Gençlik Hizmetleri"*: Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Yenihan, B. (2017). “Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Güvenlik: Dünya’da ve Türkiye’de Gelişimi Üzerine Bir İnceleme”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, cilt 15, sayı 30, ss.177-196.

Yıldırım, C., ve Mertek,S. ,(2017), “Mültecilerin Kente Uyumunda Belediyelerin rolü Samsun Örneği”, (Ed. Ahmet Yatkın), Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı “Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü” Elazığ, s. 1195-1208.

Yıldırım, S. (1990). *Yerel Yönetim ve Demokrasi, Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl* Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar Kitabı." Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları Metropol İmar AŞ.Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, U. ve İsmail Göktürk; (2008). Toplumsal Sorunların Çözümünde Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı”, *1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu, Sakarya,* 23-24 Ekim, 2008 Bildiriler Kitabı, s: 237-255 İstanbul. Erkam Matbaası. *Akademik İncelemeler Dergisi (AID)* 5.(1), s: 4-22.

Yılmaz, V. (2019). Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Sürecinin Yansımaları Ve Kentleşme, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (7) , 119-134.

Yontar ve Özer, (2018)., "Yerel Demokrasinin Kalite Göstergesi Olarak İdari ve Mali Özerklik", *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2,ss.99-110

Yuvalı, E. (2018). Hak temelli sosyal yardım ve klientalizm, *TBB dergisi*, sayı: 135, ss: 383-404.

Yuvalı, E. (2018). Hak temelli sosyal yardım ve klientalizm, *TBB dergisi*, sayı: 135, ss: 383-404.

Zengin,E.,(1999),“Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım”, *Türk İdare Dergisi,* S.422,s .*İller ve Belediyeler Dergisi*, Aralık, S:776, s.1-96.